واتموا الحج والعمرة لله (القرآن)

د حج او عمرې

مسنون طريقه

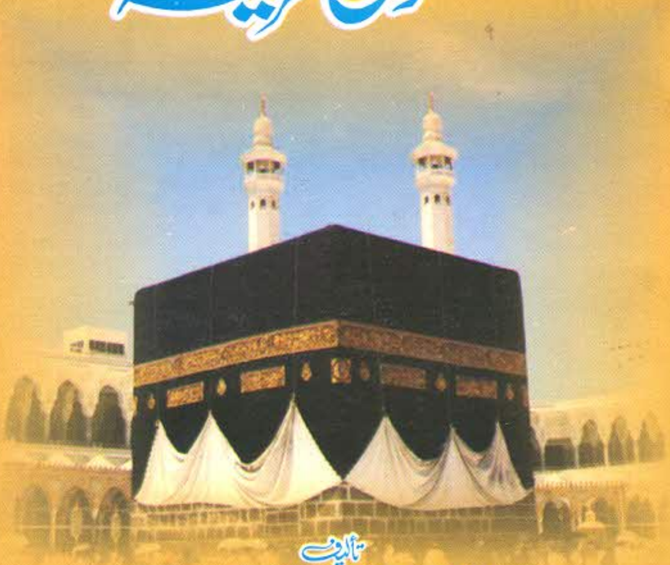

تأليف

فضيلة الشيخ ابو محمد امين الله البشاوري

حفظه الله تعالى

Ketabton.com

مكتبه محمديه
منگل مارکيټ بيرون گنج پيښور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوستانو اگر که تفصیلا دا مسائل ډیر وقت (او ضخیم کتاب غواړي) لیکن ان شاء الله دا مسائل تحقیق شده دی عمل پرے پکار دے۔

او مونږ حتی الوسع د دلیل نه راویستلی دی۔

نو د خپل حج او عباداتو اصلاح اوکړئ او د رسول الله ﷺ په مخالفت سره ئے بربادول پکار نهٔ دی۔ او تفصیل دپاره فتاوی الدین الخالص (۱۰) جلد عربی ته رجوع کیدے شی۔

وصلی الله علی نبینا محمد وآله وصحبه اجمعین وقع الفراغ من الضمیمة لیلة الثلاثاء عام ۱۴۲٦/۱۰ هـ شوال ۱۰/۱۳۔

○○○○○○

کمپوزنگ وتصحیح

ابوزهیر سیف الله شیخ آباد نمبر ٤ پشاور۔

فهرست د کتاب

مضمون	صفحه
مقدمه: په دے کتبے درے بحثونه دی	٦
اول بحث: فوائد الحج: د حج فائدے	٦
یوه عظیمه فائده	۹
د حرمینو شریفینو فضیلت	۱۱
د حج مبرور – یعنے مقبول حج – فائده او علامه	۱۲
فائده: حج یو قالب دے	۱٤
دویم بحث: صحیح نیت، صحیح عقیده دریم بحث د مال حلالوالے	۱۵
عجیبه نکته	۱٦
اول باب: د عمرے، حج قِران، حج إفراد او حج تمتع بیان	۲۱
د حج تمتع بیان	۲۲
تبصره: څو بدعات او غلط فهمیانے	۲۲
کوم حج غوره دے؟	۲۳
د ډیرو عمرو کولو حکم	۲٤
دویم باب: د عُمرے تفصیل	۲٦
د میقاتونو بیان اودا پنځه دی	۲۸
د تلبیه الفاظ	۲۹
د حج یا عُمرے دپاره عربئ وغیره ژبه کښے نیت نښته	۳۱
د ذو الحلیفه خصوصیت: چه هلته به مونځ کولے شی	۳۲
محرم دپاره څه کارونه جائز او څه منع دی	۳۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

په احرام کښې او د احرام نه مخکښې بدعات او غلطیانې	۳۷
کله چه د مکې کورونه اووینې	۳۹
مکې مکرمې ته د ورځې داخلیدل افضل دي	۴۰
د کعبې لیدو په وخت هره دعاء کول جائز دي	۴۱
طواف اود هغې متعلقات	۴۲
تنبیه: د حجر اسود خکلولو په وخت صرف الله اکبر وئیل سنت دي	۴۲
د رکن یمانی او حجر اسود مینځ کښې دعاء	۴۳
په طواف کښې اضطباع (ښئ اوګه ښکاره کول)	۴۳
په حجر اسود باندې تندې کیخودل سنت دي	۴۴
فائده: د کعبې د مورې نه په طواف کښې ځان ساتل	۴۴
د طواف، حجر اسود او رکن یمانی فضیلت	۴۵
په طواف کښې بدعات او ناروا کارونه (۱۹)	۴۶
کله چه طواف ختم کړی شنګه به اوځی؟	۵۰
بیا به دوه رکعته مونځ اوکړی، ددې مسائل	۵۰
د طواف نه پس دوه رکعته هر وخت کول جائز دي	۵۱
بیا به زمزم ته لاړ شی او اوبه به اوسکی	۵۳
د زمزم اوبو ښښلو په وخت اودریدل شته که نه؟	
په زمزم کښې بدعات	۵۴
کله چه فارغ شی نو سعی ته دې متوجه شی	۵۵
سعی او د هغې مسائل	۵۵
په سعی کښې د صحابه کرامو نه منقوله دعاء	۵۷
په سعی کښې بدعات (۹)	۵۷

بیا دې سر اوخرئی، احرام نه اووتلو، عمره پوره شوه	۵۹
د حلق او قصر – یعنې سر خرئیلو یا لنډلو – بیان	۵۹
په حلق او قصر کښې بدعات (۱۵)	۶۰
فصل: د زنانه د عمرې بیان (۸) مسائل	۶۱
په عمره کښې فرائض	۶۴
دریم باب: د حج اود هغې د احکامو تفصیل	۶۵
احرام به د کوم ځائې نه تړی؟	۶۵
مِنیٰ کښې مخکښې ځایونه نیول بدعت دې	۶۶
فرض طواف مخکښې کول نه دي جائز	۶۷
په حج کښې فرائض	۶۷
په حج کښې واجبات (۷)	۶۸
عرفات اود هغې متعلقات	۶۹
د عرفات مسائل (۵)	۷۰
په عرفات کښې بدعات او ناروا کارونه (۱۶)	۷۲
مزدلفه اود هغې متعلقات	۷۵
مزدلفه نه مخکښې مونځ کول خلاف سنت دي	۷۶
مزدلفه کښې شپه تیرول واجب دي	۷۷
په مزدلفه کښې بدعات (۶)	۷۸
مزدلفې نه د نمر ختو نه لږ مخکښې روانیدل سنت دي	۷۹
مِنیٰ اود هغې متعلقات	۷۹
د اختر په ورځ صرف یوه جمره عقبه ویشتل دي	۸۰
حلق – سر خرئیل	۸۰
د ذبح طریقه	۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شيطان په ويشتو او ذبح کښې بدعات (۱۱) ۸۱
د سر خرئيلو نه پس جامې اغوستل او طواف زيارت له تلل ۸۳
مهمه مسئله ۸۴
ددې طواف نه پس سعي شته او که نه ؟ ۸۴
هرکله چه مِنىٰ نه واپس لاړ شي ۸۵
د مِنىٰ په ورځو کښې ذکر او عبادت کولو ترغيب ۸۶
کله چه د اختر په دويمه ورځ جمرات ويشتلو اراده وي ۸۶
د دوو جمرو ويشتلو نه پس دعاء کول (او طريقه) ۸۷
دريمه ورځ ته نه ايساريدلو جواز ۸۷
د دعاء د قبليدو ځايونه او وختونه (۱۸)۔ ۸۸
د دعاء شرطونه ۹۰
د حج نه واپسي ۹۱
کله چه بيت الله نه اوځې ۹۲
ځان سره زمزم يا هديه راوړل ۹۲
د حج تکليفونه يادول د محبت تقاضا نه ده ۹۴
د حج نه واپسئ کښې بدعات ۹۴
څلورم باب : د حج بعضې مسائل (۲۴)۔ ۹۶
د احرام او ميقات مسائل ۱۰۱
د حج قِران، تمتع او حج افراد مسائل ۱۰۵
عجيبه فائده : مسجد حرام کښې د مونځ گذار مخې ته تيريدل څنګه دي ؟ ۱۰۶
دَم په څه لازميږي ؟ او ضروري خبردارې ۱۰۷
د طواف، سعي او جمراتو مسائل ۱۱۱

د هدی احکام ۱۱۸
د حرم شريف حدود ۱۱۹
د عرفات، مزدلفه او مِنىٰ مسائل ۱۲۱
نا شنا مسئله ۱۲۴
د ماشومانو د حج بيان (۷) مسائل ۱۲۵
په حج کښې نائب نيول اوشرطونه ۱۲۷
زنانه بغير د محرم نه حج نشي کولې ۱۳۰
طواف وداع ۱۳۳
خاتمه د کتاب : د مسجد نبوی او غارونو زيارت کول ۱۳۶
د نبي ﷺ په زيارت کښې موضوعي حديثونه ۱۳۸
کله چه مدينې طيبې ته اورسي، اول به مسجد ته لاړ شي ۱۳۹
رسول الله ﷺ به بقيع مقبرې ته تللو ۱۴۱
مدينې طيبې ته د تللو بدعات (۲۴) ۱۴۲
غار حراء او غار ثور ته تلل ۱۴۵
بيت المقدس ته سفر کول ثواب لري ۱۴۵
اختتام کتاب ۱۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمله حقوق محفوظ دی

د کتاب نوم ـــــــــــــــ د حج او عمرے مسنون طریقه

د مؤلف نوم ـــــــــــــــ شیخ ابو محمد امین الله بشاوری حفظه الله

سنهٔ طباعت اول ایڈیشن ذی القعده : ۱٤۲٦ هـ

سنهٔ طباعت دویم ایڈیشن شعبان ۱٤۳۲/۲۰ هـ

تعداد ـــــــــــــــ ۱۱۰۰

کمپوزنگ وتصحیح ابو زهیر سیف الله عفی عنه

اخراج ـــــــــــــــ ابو سلمان حضرت محمد عفی عنه

ناشر

مکتبه محمدیه

بیرون گنج گیټ منگل مارکیټ پیبنور

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسوله محمد وآله وصحبه اجمعین :

امابعد : د کتاب پدے طبع (ایڈیشن) کښے بعضے ضروری مسائل چه مخکښے کتاب کښے نۀ وو - د بعضے ملګرو په مشوره - اضافه کړے شول۔ الله تعالی دے ددے فائده نوره هم عامه کړی۔ آمین۔

ابو محمد امین الله البشاوری۔

ذو القعده : ۱٤۲٦/۱۲ هـ

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

تمهيد

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ فَرَضَ عَلٰی عِبَادِهٖ فَرَائِضَ وَحَدَّ لَهُمْ حُدُوْدًا وَسَكَتَ عَنْ اَشْيَاءَ رَحْمَةً بِهِمْ لَا نِسْيَانًا بَلْ مَغْفِرَةً وَاِحْسَانًا، وَمِنْ اَهَمِّهَا الْفَرَائِضُ الْخَمْسَةُ الْمَذْكُوْرَةُ فِیْ حَدِيْثِ ابْنِ عُمَرَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا الَّذِیْ رَوَاهُ فِی الصَّحِيْحَيْنِ. وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی مَنْ بَلَّغَ عَنِ اللّٰهِ مُرَادَهٗ بِاَوْضَحِ بَيَانٍ وَاَتَمِّ تِبْيَانٍ، تَرَكَهُمْ عَلَى الْمَحَجَّةِ الْبَيْضَآءِ لَا يَزِيْغُ عَنْهَا اِلَّا هَالِكٌ وَعَلٰی آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَاَتْبَاعِهٖ اِلٰی يَوْمِ التَّنَادِ ۔

اما بعد :

په هر قسم علم کښے کتابونه ليکلے شويدی او په هره مسئله پوره پوره کتابونه مسطور دی ليکن مونږ دا رساله د حج د بعضے احکامو په بيان کښے اوليکله ځکه چه شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله فرمائيلی دی چه د مسائلو په اعتبار سره په عباداتو کښے حج ګران عبادت دے، اګرکه پدے باب کښے ډير کتابونه شته ليکن صحيح کتابونه په عربئ ژبه کښے دی او اردو کښے هم شته ليکن بعضے ډير اوږده او بعضے ډير مختصر دی او په اکثرو کښے د

بدعاتو اثبات هم شويدے۔

ځمونږ دا رساله به ان شاء الله تعالی تاسو ته د کتاب د حوالے او د کتاب د نوم سره سره هغه احکام پيش کوی چه هغه د رسول الله صلی الله عليه وسلم يا د صحابه کرامو رضی الله عنهم نه ثابت وی۔

او ددے سره سره به زه هغه بدعات هم ليکم چه د حج په مراسمو کښے ئے خلق کوی، ځکه چه کله عبادت په داسے طريقه اوشی چه هغه د سنت مطابق وی او بدعت په کښے نه وی نو هغه د الله په دربار کښے بنه قبليږی او ديته احسن عمل وائی۔

پدے رساله کښې يوه مقدمه او څلورو بابونه او يوه خاتمه ده۔

❁❁❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

مُقَدِّمَة

پدې مقدمه کښې درې بحثونه دي

اول بحث د حج او د عمرې او د مسجد حرام او د مسجد نبوی د فضائلو په بیان کښې دې.

١- فوائد الحج والعمرة :

یعنې د حج او عمرې فائدې چه د هغې په معلومولو کښې د نیت صحیح کیدل راځي او احتساب په عمل کښې پیدا کیږي، دارنگه د عمل سره شوق پیدا شي، دغه فائدې زه د آیاتِ قرآنیه او د احادیث د رسول الله ﷺ نه راخلم او صرف په حواله اکتفاء کوم بتوفیق الله تعالی وعونه.

په حج کښې ایماني، اخلاقي، ثقافتي او اجتماعي، سیاسي او دنیوی فائدې شته. الله تعالی فرمائي: ﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ﴾ چه حاجیان خپلو فائدو ته حاضر شي.

١- صحیح حج سبب د جنت دې .

٢- سبب د مغفرت دې. [رَجَعَ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ]. (بخاری مسلم).

٣- پرله پسې حج او عمره کول فقر ختموي .

٤- دارنگه گناهونه ختموي (ترمذی).

٥- حج د ایمان او د جهاد نه روستو افضل عمل دې. (بخاری

ومسلم).

٦- د الله تعالی حکم اداء کول دي :

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ﴾ .

٧- د نبی علیه السلام اتباع ده.

٨- حاجی ته په هره تسبیح او تکبیر او تهلیل باندې زیرې ورکول کیږي. (ترغیب وترهیب).

٩- حج مخکني ټول گناهونه ختموي تردې چه حقوق العباد لیکن که پردې مال ورسره وی نو واپس کول د مال خپل مستحق ته ضروری دي. (صحیح مسلم وابن خزیمه).

١٠- حج جهاد د هر ضعیف انسان دې. (طبرانی، عبد الرزاق)

١١- د زنانو دپاره حج ، جهاد دې.

١٢- د اسلام یو عظیم رکن دې.

١٣- پرله پسې حج او عمره عمر ډیره وي. (بیهقی).

١٤- حاجی به د خپلې کورنۍ خلقو دپاره سفارش کوي. په یو ضعیف روایت کښې راغلی دي چه د څلور سوه کسانو سفارش به کوي. (مسند البزار).

١٥- په هر قدم د اوښانو د حاجی باندې یوه نیکی لیکل کیږي او یوه گناه لرې کیږي او یوه درجه اوچتیږي. (ابن حبان).

١٦- د حاجی او معتمر دعاء قبلیږي ځکه د الله تعالی میلمانه دي. (بزار، ابن ماجه، ابن حبان) .

١٧- او که دې استغفار غواړي الله تعالی ورته بخښنه کوي.

(نسائی) -

۱۸- او حاجی چه د چا دپاره بخښنه اوغواړی هغه هم الله تعالی بخښی- (الحاکم، ابن خزیمه)

۱۹- په دوه رکعاتو د طواف د یو مریٔ (غلام) آزادولو ثواب ملاویږی-

۲۰- صفا مروه کښے سعی باندے او یا (۷۰) مریانو ثواب-

۲۱- د عرفے په ورځ الله تعالی آسمان د دنیا ته راځی او تولو حجاجو ته - او دوی چه د چا دپاره سفارش کوی - بخښنه کوی-

۲۲- د جمراتو په یو یو گذار باندے یوه کبیره هلاکونکی گناه معاف کیږی-

۲۳- قربانی ذخیره کیږی د الله تعالی په نزد-

۲٤- د سر خرئیلو په هر ویخته باندے یوه گناه معاف او نیکی لیکل کیږی-

۲۵- او طواف چه کله کوی نو تول گناهونه به دے معاف وی او یو ملائك به تا ته وائی، د سره عمل شروع کړه- دا روایت طبرانی ، ابن حبان راوړیدے -

(مجمع ٤ / ۲۷٦- المطالب العالیه - ۸٤، ۵۰۷، باسناد لابأس به)-

۲٦- دارنګه په یو یو ویخته چه په زمکه پریوځی د قیامت په ورځ به نور ملاویږی-

۲۷- کـه حاجی او عمرے والا چرته لاره کښے مړ شی نو تر قیامته به هغه له د حج او عمرے اجر لیکل کیږی- (ابویعلی)-

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸- او الله تعالی په عرفات والو باندے دارنګه په طواف والو باندے فخر کوی (طبرانی، بیهقی)-

۲۹- د حاجی او عمرے والو ذمه واری الله تعالی اخستے ده که مړ شی جنتی به وی او که واپس راشی نو اجر او یا غنیمت به راوړی (طبرانی فی الاوسط) -

۳۰- دارنګه حساب به ورسره نه کیږی-

۳۱- دارنګه قیامت کښے به تلبیه حالت کښے راپاڅیږی (بخاری، مسلم) -

۳۲- نفقه په حج کښے په اووه سوه (۷۰۰) چنده ده- (رواه احمد باسناد حسن) -

۳۳- په رمضان کښے عمرٌه د حج مقدار ثواب لری بلکه د رسول الله ﷺ سره د حج کولو ثواب لری-

۳٤- حج هم سبیل الله دے (ابوداؤد)-

۳۵- د تلبیه ویونکی دپاره هر خوك گواهی ورکوی ښی او چپ طرف والا- [رزین، ابن ماجه، ترغیب]-

۳٦- په تلبیه او تکبیر کښے د جنت زیرے دے (طبرانی) -

۳۷- د طواف اجر په مقدار د مرئی (غلام) آزادولو دے-

۳۸- د حجر اسود او رکن یمانی مسح کول د گناه د رژیدلو سبب دے- (ابن حبان)-

۳۹- **یوه عظیمه** فائده دا ده چه مسجد حرام کښے یو مونځ په یو لاکهه دے او مسجد نبوی کښے یو په زر باندے دے-

(c) ketabton.com: The Digital Library

(عبد الرزاق، ابن حبان)۔

۴۰- په طواف کښے د الله تعالی په رحمت کښے داخلیدل د
(ابن ماجه)۔

۴۱- د حجر اسود ګواهی به وی په هغه چا چه ښکل کړے
وی په حق باندے۔ (ابن حبان)۔

۴۲- دارنګه رکن یمانی به هم ګواهی ورکوی۔ (طبرانی)۔

۴۳- د ذو الحجے په ابتدائی لس ورځو کښے نیک اعمال ډیر
اجر لری۔ (بخاری)۔

۴۴- د عرفے په ورځ اکثر خلق د اور نه آزادولے شی۔

[ابن خزیمه، ابویعلی]۔

۴۵- شیطان په ورځ د عرفے باندے سخت غصه او ذلیل وی ځکه
د الله تعالی رحمت نازلیږی او لوئی لوئی ګناهونه معاف کیږی۔

۴۶- په رمی الجمار یعنی شیطان ویشتلو کښے د ابراهیم علیه
السلام اتباع ده۔ (ابن خزیمه)۔

۴۷- د سرخریونکی دپاره رسول الله ﷺ د رحمت دعا کړیده۔
[اَللّٰهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِيْنَ۔ بخاری]۔

۴۸- د زمزم د اوبو ډیرے فائدے دی لکه د هر مرض او جهل او
بے تقوائی دپاره علاج دے۔ (طبرانی، ابن حبان)۔

۴۹- په حج کولو سره سړے د یهودیت او نصرانیت د مرګ نه
بچ کیږی۔ (بیهقی، مشکاة)۔

۵۰- الله تعالی فرمائی: کوم انسان چه ما ورته مال ورکړے وی

او هر پنځه کاله کښے حج نه کوی نو محروم دے یعنی د هر خیر
نه۔ (ابن حبان باسناد صحیح)۔

۵۱- د مسجد قباء زیارت او هلته دوه رکعاته مونځ د عمرے په
مقدار اجر لری .هره ورځ۔ (احمد، نسائی)۔

۵۲- په مدینه کښے که څوک مړ شو هغه دپاره خصوصی
شفارس د رسول الله ﷺ شته۔ (مسلم)۔

۵۳- دا قسم نور فوائد هم په کښے شته لکه دعا قبلیدل لږ
وقت کښے ډیرے نیکیانے جمع کول، د الله تعالی د محبت نښه ده،
دارنګه د هدایت ذریعه ده، دارنګه د حج او عمرے په وجه د دنیا بقا
ده ﴿قِيَامًا لِّلنَّاسِ﴾ او بے شماره فوائد لکه ایمان تازه کول وغیره
پکښے شته لیکن په شرط ددے چه شعور او فکر سره حج څوک
اوکړی۔ اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا زِيَارَةَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ آمین۔

د حرمینو فضیلت

۱- حدیث کښے راځی، نبی کریم ﷺ فرمائی:

لَا تَشُدُّوا الرِّحَالَ اِلَّا اِلٰى ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ، اَلْمَسْجِدُ الْحَرَامُ وَالْمَسْجِدُ الْاَقْصٰى وَمَسْجِدِيْ هٰذَا۔ (بخاری، مسلم)

ترجمه: د درے جماتونو نه غیر نورو جماتونو ته د عبادت دپاره
سفر مه کوئ چه هغه مسجد حرام، مسجد اقصی او مسجد
نبوی ﷺ دے۔ [بخاری ومسلم]۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج مبرور (مقبول) فائده او علامه

د ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دے دا فرمائی د رسول الله ﷺ نه تپوس اوشو چه کوم يو عمل بهتر دے ؟ رسول الله ﷺ اوفرمائيل : په الله او رسول باندے ايمان راوړل، دا بهترين عمل دے. بيا ترے تپوس اوشو چه بيا کوم عمل بهتر دے ؟ هغ اوفرمائيل : جهاد فی سبيل الله. بيا ترے تپوس اوشو، بيا کوم يو عمل بهتر دے ؟ نو وے فرمائيل : حج مبرور بهتر عمل دے.

[بخاری، مسلم].

د حج مبرور ثواب دا دے چه جنت ته انسان داخلوی حج مبرور ديته وائی چه ګناه په کښے نه وی او حديث کښے راځی :

[إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَلِيْنُ الْكَلَامِ] .

(د الله تعالی بندګانو ته خوراك ورکول او نرمے خبرے ورسره کول دی) نو د حج د مبرور کيدو دپاره يو څو ګناهونو نه ځان ضرور ساتل پکار دی چه حج ئے مبرور شی :

۱ – اوله ګناه : **شرك** دے چه دا بنيادی ګناه ده مغفرت ئے نه کيږی ترڅو چه توبه دے ويستلے نه وی. د شرك مثال دا دے لک ياعلی مدد وئيل. يارسول الله مدد يا رسول الله أَغِثْنِیْ يا رسول الله يا بابا راورسيږے يا دا وئيل چه د فلانی ولی په مدد او طاقت مے دا کار اوکړو يا د اولياؤ په نوم قسم او نذر کول يا د طاغوت قانون منل

او هغے ته ځان تسليمول ځکه شرك سره هر عمل باطليږی او خصوصا حج به دے باطل شی.

۲ – **دويمه** ګناه : ګيره خرئيل يا وره کول دا يو عظيم جرم دے او داسے ګناه چه په سفر او حضر او خوب او په ويخه او مسجد کښے او بهر د مسجد نه هر وخت سرے پرے ګناهګار وی. او که دے حالت کښے مړ شوے نو بيا د خاتمے د خرابوالی علامه ده، د چا حج چه قبول نشی نو د هغے نښه دا ده چه ګناه نه پريدی، بار بار ئے کوی.

۳ – دريمه ګناه : د سرو ګوته اچول دا په سړو حرامه ده.

٤ – څلورمه ګناه : بے حيائی کول او په طواف او حجر اسود کښے د زنانو تيل کول چه دا ظلمِ عظيم دے او حال دا دے چه د نفلی طوافونو نه ځان حفاظت کښے ساتل زيات ضروری دی، بلکه په حج کښے نبی عليه السلام صرفِ درے طوافه کړيدی طواف قدوم ،طواف فرض، اوطواف وداع نور نفلی طوافونه ئے ندی کړی پدے وجه بعضے علماء وائی چه حج کښے صرف دغه درے طوافونه عبادت دے باقی ضروری ندی، البته که نورو مسلمانانو ته تکليف نه رسی نو بيا د نورو دلائلِ عامه نه د طواف استحباب معلوميږی (ليکن څوك چه نوی حج يا عمرے ته راځی هغوی ته د طواف موقع ورکول پکار دی او ځانله نور نوافل تلاوت وغيره کوه). نو زمونږ په زمانه کښ په نفلی طوافونو خلق خپله حياء برباده وی او حياء ډير ضروری شے دے.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- پنځم: موبائل فون ځان سره ساتل او مطاف او طواف او مانځه کښې د هغې تلیٔ (رنګ) راتلل سخته بې ادبي ده او عبادات بربادول دي دا ګناه دومره زیاته ده چه څوك ئې ګناه هم نه ګڼي.

۶- شپږمه ګناه دا ده: خلقو سره بعد اخلاقي کول او ایذاء رساني کول دا هم ډیر حجاج کوي او حال دا دې چه مسلمان ته د هغه مال او بدن او عزت ته ضرر رسول ګناهِ کبیره ده.

۷- تصویرونه ویستل او د عرفات، منی، مزدلفه نه میله جوړول او یا د تپې وی (آله مصوره) ته ځان وړاندې کول او لاسونه خوزول په مسجد کښې دننه ډیره بې وقاري ده.

فائده: په یو اثر کښې راځي چه د رمضان او د جمعې ورځ او حج درې واړه قالب دي که دې کښې انسان صحیح استعمال شي نو ټول کال او هفته او ټول عمر به برابر وي او که دیکښې غلط استعمال شوې نو بیابه ډې باقي زندګي خرابه وي.

[کما فی اللمعة للسیوطی، والدین الخالص: ٦].

د ابو هریره رضی الله عنه نه روایت دې فرمائي: ما د رسول الله ﷺ نه اوریدلي دي چه فرمائیل ئې:

مَنْ حَجَّ فَلَمْ یَرْفُثْ وَلَمْ یَفْسُقْ رَجَعَ مِنْ ذُنُوْبِهٖ کَیَوْمَ وَلَدَتْهُ اُمُّهٗ.

[بخاری، مسلم].

ترجمه: چا چه حج اوکړو او د ښځو او نا فرمانئ خبرې ئې اونکړې نو دا د ګناه نه داسې (پاك) راواپس شو لکه چه د مور نه د پیدا کیدو په وخت کښې د ګناه نه پاك وو.

نو زه ټولو حاجیانو وروڼو ته درخواست کوم چه دا رساله په پوره توجه سره اوګوری او نورو ملګرو ته ددې دعوت ورکړی، دې دپاره چه حج مو د الله تعالی په دربار کښې مبرور او مقبول شي.

والله المستعان وهو نعم المعین.

دویم بحث

د صحیح نیت

صحیح عقیدې او حلال مال په باره کښ دے

هر انسان چه د حج یا عمرې اراده اوکړي نو هغه لره د یو څو خبرو لحاظ ساتل ضروري دي ځکه چه حج او عمره د جهاد په شان دي. پدې کښې مال او نفس دواړه لګیږي او حدیث کښې راځي:

اَلْحَجُّ جِهَادُ كُلِّ ضَعِیْفٍ. (اخرجه ابن ماجه).

حج د ضعیف انسان دپاره د جهاد په شان دې نو پدې کښې د اخلاص کوشش ضروري دې. ددې دپاره چه عبادت ئې بې ځایه لاړ نشي ځکه شیطان اول انسان عبادت ته نه پریږدي او کله چه د عبادت اراده اوکړي نو بیائې ورلره په ریا او شهرت وغیره سره بربادوي. د اکثرو خلقو د حال نه معلومیږي چه هغوی حج ددې دپاره کوي چه خلق ورته حاجي صاحب اووائي او بعضې خلق پدې نیت باندې ځي چه ځما ګاونډیان او خپلوان حاجیان شو خلق به وائي چه فلانکي سړي سره مال شته او حج ته نه ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعضے خلق د سیال او سیاحت په نیت حج ته ځی۔ دلته یوه
عجیبه نکته: ده هغه دا چه په مکه مکرمه کښے الله تعالی
داسے شنه او مزیدار بوټی او ونے او ګلونه ندی پیدا کړی چه خل
ئے سیال ته لاړ شی بلکه یوه شړه علاقه کښے الله تعالی دغ
مقدس مقام پیدا کړیدے وجه دا ده چه کچرے دا مقام س
سبز، شاداب وے او نهرونه پکښے جاری وے نو زیات خلق به د خپل
خواهش په بناء دغه ځائے ته تللے لیکن الله تعالی سر سبز او شادا
ددے وجے نه پیدا نکړو چه حج ته هغه څوك لاړ شی چه هغه د الل
تعالی او د هغه د کور سره مینه لری او بل څه مقصد ئے نه وی لک
چکر، خوراك، څښکاك وغیره۔

لیکن دومره ده چه اوس داسے شیان پیدا شویدی چه خلق ئ
الله رب العزت د عبادت نه منع کړیدی، د حج تولو ورځو کښ
بازارونو کښے ګرځی او بهر ملکی څیزونه ګوری او حرم ته هغ
وخت راشی چه جمعه تیاره وی یا ولاړه وی او اکثر خلق په سړل
اودریږی نور څه نشم وئیلے۔

بعضے خلق حج ته پدے نیت ځی چه فلانکے شے دلته ن
خرخیږی د سعودی نه به ئے راوړو هلته ارزان ملاویږی۔

بعضے خلق پدے نیت ځی چه بیا خلق ما په جرګو کښے کینو
او اعتماد راباندے اوکړی، دارنګه نورے ارادے ئے هم وی چه شیط
لوئی دشمن ئے د انسان په زړه کښے اچوی او انسان ته پته ن
لګیږی نو هر مسلمان لره کوشش پکار دے چه دا عقیده اوسات

چه زه حج له ځکه ځم چه په ما فرض دے - او حدیث شریف کښے
راځی چه په چا باندے حج فرض شی او دے په غیر د څه عذر نه
اونکړی نو : مَاتَ یَهُوْدِیاً اَوْ نَصْرَانِیًّا۔
(اخرجه الترمذی باسناد ضعیف)۔
ومثله روی عن علی موقوفا۔ ارکان الاسلام (۲۸۵/۱)

بله دا چه د الله رب العزت خاص کور چه د برکتونو او
رحمتونو نه ډك ځائے دے هغه زه اووینم او هلته عبادت اوکړم چه
یو مونځ په کښې په یو لاکھ دے۔

بل به دا نیت کوی چه هغه ځائے د هدایت دے چه زه د ځان سره
هدایت راوړم او هدایت د الله تعالی په خزانو کښے بهترین شے دے
دا وجه ده چه مونږ هر وخت وایو :
اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ۔

اے الله ! مونږ ته سمه لار اوښایه۔ هدایت ته انسان په هره لحظه
کښے محتاج دے۔ غرض دا چه انسان دے د حج کولو په وخت د
دنیا څیزونه مخے ته نه راوړی۔ بیا چه کله واپس راځی او د تحفے یا
د هدیه په طور څه راوړی په هغه به دده اخلاص نه خرابیږی۔

د اخلاص سره یو بل اخلاص هم ضروری دے هغه دا چه
انسان د الله تعالی په ذات او صفاتو او اسماؤ باندے پوره یقین
اولری په هغے کښے تحریف اونکړی بلکه الله تعالی چه ځان دپاره
کوم صفات بیان کړیدی یا ورلره رسول الله ﷺ بیان کړیدی په
هغے کښے به تاویل، تحریف، تشبیه نه کوی او مخلوق لره به د الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفات نه ورکوی چه مخلوق په هرڅه پوهیږی او یا په هر څه قادر دے یا د ورکولو اخستلو سره تعلق لری او دا یقین به هم انسان لری چه حاکم الله تعالی دے د هغه د قانون نه بغیر د بل چا قانون منل کفر دے، انګریزی، روسی، چینائی قوانین ټول د اسلام په ضد دی۔ نو مطلب دا دے چه انسان باندے دا درے قسمه توحید یادول ضروری او لازمی دی۔

۱ – اول: **توحید** اولوهیت۔ ۲ – دویم **توحید** ربوبیت۔

۳ – دریم **توحید** اسماء او صفات۔

دے سره د الله تعالی حاکمیت منل هم لازم دی لکه مخکښے مختصر ذکر کړے شو۔ دا مجملے خبرے ما اوکړے د بصیرت والا دپاره دا کافی دی که د چا علم ته پوره نه وی پریوتی نو د کوم حق پرست عالم نه دے تحقیق اوکړی۔

یو بل عرض دا دے چه د حج نه مخکښے انسان دپاره د دینی کتابونو خاصکر د حج متعلق کتابونو متعلق مطالعه کول پکار دی چه اخلاص او ایمان او احکام زده کړی دا به ډیره ښه وی که دا نشی کولے نو د یو عالم سره دِے کینی چه د هغه نه د عباداتو او د حج متعلق مسائل او ترتیب زده کړی چه عبادت ئے کمال والا شی۔ هسے په پټو سترګو دِے عمل نه شروع کوی۔

OOOOOOO

دریم بحث

د مال حلالوالے

انسان چه حج ته ځی نو مال به لګوی دے خبره کښے ډیر زیات کوشش پکار دے چه د حاجی سړی مال څکه حلال پکار دے چه په حرام مال سره انسان الله تعالی ته نشی نزدے کیدے۔

حدیث کښے راځی: لَایَقْبَلُ اللّٰهُ اِلَّا الطَّیِّبَ ۔

[اخرجه البخاری ومسلم]۔

مطلب دا چه الله تعالی پاك دے او د پاك او حلال مال نه بغیر نور مالونه نه قبلوی۔

نو د سود په مال حج کول یا دغش او دهوکے او یا په ظلم سره مال اخستل یا تول ناپ کښے نقصان کول پدے سره مال ګټل او بیا پرے حج کول دا هر مسلمان ته معلومه ده چه پدیسره حج نه قبلیږی او حدیثونه هم دے باب کښے ډیر راغلی دی۔

یو حدیث کښے راځی د مسلم شریف روایت دے چه یو انسان به پراګنده آلوده ویښتو والا (مسافر) وی او لاسونه به ئے اوچت کړی وی او د الله تعالی نه به دعا غواړی او حال به دا وی چه خوراك څکاك او لباس به ئے حرام وی نو دده دعا به څنګه قبوله شی۔ الحدیث۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو که حاجي صاحب په بیت الله او یا په هغه ځایونو کښې دعا غواړي چه هلته دعا ښه قبلیږي نو څنګه به ئې دعا قبوله شي چه مال ئې حرام وي او هغه ځایونه چه دعا پکښې ښه قبلیږي روستو به ذکر شي ان شاء الله تعالی۔ الله تعالی دې زمونږ د هرڅه اصلاح اوکړي۔ [آمین]۔

OOOOOOOOO

اول باب

د عمرې، حج قران، حج

افراد او حج تمتع بیان

عمره کښې د علماؤ اختلاف دے چه آیا دا واجب ده او که سنت ده ؟۔ بعضې وائي چه واجب ده لکه امام شافعي او احمد – رحمهما الله – دا قول کوي او امام ابوحنیفه او امام مالك رحمهما الله – وائي چه دا سنت ده او دا قول شیخ الاسلام ابن تیمیه (فتاوی : ۵/۲۶) کښې غوره کړیدے بیا عمره په ټول کال کښې کیږي لیکن په هغه درې څلورو ورځو د حج کښې ئې کول نه دي پکار ځکه انسان د حج نه کمزورے کیږي۔ کوم یو انسان چه د حج د میاشتو نه مخکښې په عمره لاړ شي نو دا به د عمرې پوره کولو نه روستو ځان حلال کړي۔

او کوم انسان چه د حج په میاشتو کښې لاړ شي نو ده لره دوه **طریقې دي : اوله** دا ده : که چرې د ځان سره ئې د خپل ملك یا د سعودي د بل ښار نه ځاروے بوتلے وي نو ده لره پکار دي چه د عمرې نه روستو په احرام کښې پاتې شي تردې پورې چه حج په هم دغه احرام کښې اوکړي او دې ته حج قِرآن وائي۔ قِران معنی یوځائ کول دي نو حج قِران دیته وائي چه په یو احرام کښې حج او عمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه اوکړے شي۔

دویمه طریقه : دا ده چه د عمرے نه پس به ځان حلال کړي او کله چه د حج ورځې راشي نو بیا به احرام اوتړي او د اختر په ورځ قربانی پدے دوه کسانو واجب ده۔ او دے ته حج تمتع وائی یعنے د حج په میاشتو کنبے عمره کول او بیا ځان حلالول او بیا د حج دپاره احرام تړل او حج افراد دیته وائی : چه انسان د حج د میاشتو نه غیر په رمضان یا په نورو میاشتو کنبے عمره کړے وی او بیا صرف حج اوکړی او یا د پاکستان نه روان شی او د حج ورځو ته ورسیږی او عمره اونکړی او یا د حج په میاشتو کنبے لاړشی عمره اونکړی صرف طواف اوکړی نو ده لره پکار دی چه د حج پورے په احرام کنبے اووسیږی ترخو پورے چه ئے حج نه وی کړے احرام به نه لرے کوی او پدے حاجی باندے قربانی واجب نه ده۔ او د حج میاشتے درے دی : شوال، ذی القعده، ذی الحجه۔

تبصره :

دلته یو شو بدعات او غلط فهمیانے دی چه خلق ئے کوی :

۱ – اول دا چه خلق وائی : څوك چه رمضان یا شوال کنبے عمرے ته لاړلو او حج ئے نه وی کړے نو په ده حج فرض شو، دا غلطه خبره ده او د حدیث نه مخالفه ده ځکه چه حدیث کنبے راځی رسول الله ﷺ څلور عمرے کړیدی او ټولے ئے د ذی القعده په میاشت کنبے کړیدی او حال دا دے چه مخکنبے درے عمرو کنبے هغه حج نه دے کړے بیا ئے روستو حج کړیدے نو دا مسئله د

امیانو (بے علمو) ده۔

۲ – **دویمه** مسئله دا ده چه : خلق حج قِران کوی او احرام ئے د حج د ورځو پورے تړلے وی او حال دا دے چه ده دخپل ملك او یا د سعودی د بل ښار نه څاروے د ځان سره نه وی راوستے او په حج قِران کنبے دا شرط دے چه څاروے به ئے د خپل ځان سره راوستے وی، لکه رسول الله ﷺ چه ځان سره څاروے راوستے وو او حج قِران ئے اوکړلو او نورو صحابه کرامو (سوی د یو څوکسانو نه) د ځان سره څاروی نه وو راوستے نو هغوی ته امر اوشو چه د عمرے نه پس ځان حلال کړی تردے پورے چه د حج ورځے راشی۔

۳ – **دریمه** مسئله : هغه دا چه کوم یو حج غوره دے ؟۔

دے کنبے د علماؤ اختلاف دے لیکن صحیح خبره چه مونږ ته معلومه شویده هغه دا ده چه حج قِران غوره دے لیکن دا پکنبے شرط دے چه څاروے به د ځان سره د خپل ملك او یا د سعودی د یو بل ښار نه بوځی۔ دا د رسول الله ﷺ عمل دے او شیخ الاسلام ابن قیم رحمه الله پدے باندے نورلس (۱۹) دلائل راوړی دی۔

او حج تمتع د هغه چا دپاره بهتر دے چه د ځان سره ئے څاروے نه وی بوتلے لکه صحابه کرامو د ځان سره څاروی نه وو بوتلی نو رسول الله ﷺ ورته امر اوکړو چه حج تمتع اوکړئ نو بیا ئے ځان حلال کړلو نو اوس هم هغه چا لره حج تمتع بهتر دے چه د ځان سره ئے څاروے نه وی بوتلے او د حج په میاشتو کنبے حج ته لاړ شی او علامه ناصر الدین الالبانیؒ په [کتاب حجة النبی] کنبے دا خبره ذکر کړیده او د حج

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمتع د وجوب قول ئے اختيار کړيدے او صحيح دا ده چه حج تمتع بهتر دے او واجب نۀ دے او هغه په اصل کښے د شيخ الاسلام ابن تيميه د فتاوى ج ۷۸/۲٦) او د علامه ابن حزم د [المحلى] نه نقل کړيدے او زياته تشريح ئے ابن قيم کړيده۔

٤- غلورمه غلط فهمي دا ده :

چه اکثر خلق عمرو ته لګيدلى وى تنعيم ته ځى او هلته مسجد عائشه رضى الله عنها نه احرام تړى او عمرے کوى او حال دا دے چه ډير طوافونه د ډيرو عمرونه غوره دى، عقلا هم او شرعا هم۔ هر چه عقلا دى هغه دا چه په يوه عمره باندے ډير وخت لګيږى چه په هغے کښے انسان ډير طوافونه کولے شى۔

او هر چه شرعا دى نو هغه دا دى چه د نبى ﷺ نه په يو سفر کښے ډيرے عمرے ندى ثابت۔ او همدارنګه صحابه کرامو رضى الله عنهم دا عمل ندے کړے کوم چه د مدينے طيبے نه راغلى وو او مکه مکرمه کښے اوسيدل يو هم دا قسم عمرے ندى کړى۔ صرف عائشه رضى الله عنها بيماره شوے وه نو د رسول الله نه ئے د عمرے مطالبه اوکړه چه زه به پس د حج نه عمره اوکړم ؟ نو رسول الله ﷺ هغے ته اجازه اوکړه او د خپل وروړ سره ئے د تنعيم نه عمره اوکړه کوم چه مشهور دے په مسجد عائشهؓ باندے۔

او شيخ الاسلام ابن تيميهؒ ډيرو عمرو ته بدعت وئيلے دے او ډير دلائل ئے پرے پيش کړيدى ليکن زه اوس هغه نشم راوړے۔ د شيخ الاسلام (فتاوى ج ٤١٦/٢٦ - ٤٤ - ٤٥) اوګوره هلته ئے زيات

تفصيل بيان کړيدے۔

بله خبره دا ده چه آيا پدے عمرے سره انسان تمتع والا ګرځى او که نه ؟۔ يعنے چه يو انسان د رمضان په مياشت کښے په مکه مکرمه کښے مقيم شو بيا ئے د حج په مياشتو کښے د تنعيم نه عمره اوکړه نو آيا په ده باندے قربانى لازم ده او که نه ؟۔

ديکښے د علماؤ اختلاف دے بعضے وائى : چه دا سړے متمتع شو، قربانى وربانـدے لازمه ده او بعضے نور علماء وائى : چه دا انسان متمتع نه دے يعنى قربانى پرے نه ده لازمه۔

شيخ الاسلام ابن تيميه - رحمه الله - فرمائى :

وَقَدْ تَنَازَعَ السَّلَفُ فِيْ هٰذَا هَلْ يَكُوْنُ مُتَمَتِّعًا عَلَيْهِ دَمٌ اَمْ لَا ؟ وَهَلْ تُجْزِئُهُ هٰذِهِ الْعُمْرَةُ عَنْ عُمْرَةِ الْاِسْلَامِ اَمْ لَا ؟

او شامى ليکلى دى :

ثُمَّ لَوْ اَحْرَمَ بِاُخْرٰى بَعْدَ دُخُوْلِ اَشْهُرِ الْحَجِّ وَحَجَّ مِنْ عَامِهٖ لَمْ يَكُنْ مُتَمَتِّعًا فِيْ قَوْلِ الْكُلِّ لِاَنَّهٗ صَارَ فِيْ حُكْمِ الْمَكِّيِّ بِدَلِيْلِ اَنَّ مِيْقَاتَهٗ مِيْقَاتُهُمْ۔ [شامى ۱۹۵/۲]۔

ترجمه : که سړى رمضان کښے عمره اوکړه او بيا ئے د حج په مياشتو کښے د مکے نه عمره اوکړه نو دا تمتع والا نه دے د ټولو احنافو علماؤ په نزد باندے ځکه دا سړے د مکے والاؤ په حکم کښے دے دليل پرے دا دے چه دده ميقات او د مکے والاؤ ميقات يو دے او حال دا دے چه په مکے والاؤ باندے تمتع نشته نو په ده باندے هم تمتع نشته۔

دویم باب

د عمرے تفصیلی بیان

هر انسان چه دعمرے اراده اوکری نو :

۱ - اول بـه غسـل کوی او دا غسـل مستحب دے او غسلونه درے ثابت دی، ۱ - یو د احرام ترلو دپاره۔

۲ - دویم غسل د دخول مکه دپاره۔

۳ - دریـم : غسـل د ورځے د عـرفے دپاره۔ او دا پـه حسن حدیث کښ راغلے دے۔

اوګوره فتح البـاری (۱/٤٥) - نـصب الرايـه (۸٥) حجة النبی (۱۲۳) فتاوی الدین الخالص (۱۰)۔

بیا احرام سپین پکار دے او دا ښه دے ځکه حدیث کښے راځی چه سپینے جامے په ژوند کښے اغوندئ او مړو ته هم کفن سپین ورکوئ (مشکاة کتاب الجنائز)۔

او کـه بل رنګ وو نو هم جائز دے، ډیکښے د نبی ﷺ نه منع نه ده نقل۔ (فتاوی ابن تیمیه - ۱۰۹)۔

بـلـه خبره دا ده چـه احرام د میقات نه ترل سنت دی البته که یو انسان د میقات نه مخکښے د احرام جامه واچوی نو دا جائز ده نبی علیـه السـلام د میقـات نـه مـخکښ جامه د احرام اچولے ده خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

احرام ترل یعنے تلبیـه او نیت کول بـه د میقـات نـه وی ددے نـه مـخکښے احرام تـرل سـنت ندی۔ بلکه امام مالك - رحمه الله - ورته بدعت وئیلی دی۔

(مناسك الحج والعمره ص۔۱۳)۔

مـګر کله چه سخت ضرورت راپیښ شی مثلا چه جهاز کښے ځی نو هغـه ته کله د میقات پته نه لګی نو پدے وجه که هغه په ائر پورټ کښے احرام اوتـړلو نو دا به ان شاء الله جائز وی ځـکه چه ضرورت دے۔

❀❀❀❀❀❀

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میقاتونو بیان

میقاتونه پنځه دی

۱- **ذو الحلیفه** : (أبیار علی) د مدینے والاؤ دپاره او هر څو
چه په دغه طرف راتیریږی دا د مکے نه په (۴۵۱) کلومیټ
مسافت باندے دے دا د ټولو نه لرے میقات دے۔

۲- **جُحفه** : د شام والاؤ دپاره چه د مکے نه شمال مغربی طرفته
د (۱۸۷) کلومیټر په فاصله پروت دے او د رابغ سره نزدے۔

۳- **قرن المنازل** : (سیل) د نجد والاؤ دپاره دے چه د مک
نه مشرق ته د عرفات په طرف د (۹۴) کلومیټر په فاصله دے۔

۴- **یلَملَم** : د یمن والاؤ دپاره چه د مکے نه جنوب ته دیرش
میله یا (۵۴) کلومیټر فاصله لری۔

۵- **ذات عِرق** : د عراق والاؤ دپاره دے د مکے شمال مشرقی
طرف ته د (۹۴) کلومیټر په فاصله دے۔

دا میقاتونه د هر هغه چا دپاره هم دی چه په دے ورتیریږی او ب
ددے په محاذات (برابرئ) ورتیریږی او څوک چه د میقات نه دنن
اوسیږی نو هغه به د خپل کلی نه احرام تړی لیکن هوائی جهاز
والا له په هوائی اډه (ائرپورټ) کښے احرام تړل پکار دی او بحری
جهاز والا پاکستانی به د یلملم نه احرام تړی۔

د احرام نه پس که د فرض مونځ وخت وی نو اودے کړی نفل وغیره دے نه کوی او که د فرض مونځ وقت نه وی نو بیا که دوه رکعاته مونځ د تحیة الوضوء په طور کوی نو اجازت شته او دا خبره مو ځکه اوکړه چه د احرام دپاره مونځ د محمد ﷺ نه ثابت نه دے او دا صحیح قول دے لکه شیخ الاسلام فرمائی :

وَإِلَّا فَلَيْسَ لِلْإِحْرَامِ صَلَاةٌ تَخُصُّهُ۔

یعنی : د احرام دپاره څه خاص مونځ نشته ۔

او همدارنګه ځان دے صفا کړی بریت، عانه (زیرناف ویښته) او تخرګ وغیره اګرکه دا خبرے هم د احرام سره ضروری نه دی لیکن صفائی ښه شے دے، بیا به یو ځل تلبیه اووائی د احرام تړلو سره تلبیه وئیل ضروری دی لکه دا عمل د رسول الله ﷺ وو۔

د تلبیه الفاظ دا دی :

لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ اِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ۔

ددے سره دا الفاظ که څوک ملګری کړی نو بهتره ده ځکه دا هم د رسول الله ﷺ نه نقل دی :

لَبَّيْكَ اِلٰهَ الْحَقِّ، لَبَّيْكَ ذَا الْمَعَارِجِ لَبَّيْكَ ذَا الْفَوَاضِلِ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ بِيَدَيْكَ وَالرَّغْبَاءُ اِلَيْكَ وَالْعَمَلُ۔

(متفق علیه)

باقی الفاظ په مرعاة شرح المشکاة او الدین الخالص کښ اوګورئ۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا ئے چه ځـو مره خوښه وی په اوچت آواز سره دے وائی ځکه الله تـعـالـی تـه هـغـه حـج زیات خوښ وی کوم کښے چه تلبیه ډیره اوویـلے شی او ویـنه پکښے توئی شی یعنی قربانی پکښے اوکړے شی (مشکاة)۔

نو تـلبیه ډیره وئیل افضل دی د تلبیه سره به کله کله نبی علیه السلام – لاَ اِلٰـهَ اِلَّا الله — هم ملګرے کوله یعنی کله تلبیه او کله کلمه۔ رواه احمد (۴۱۷/۱)۔

دارنګه چه د احرام تړلو په وخت کښے ورسره داسے اووائی :

لَبَّیْكَ حَجَّةً (صرف حج کونکی به دا وائی)

یا لَبَّیْكَ حَجَّةً وَعُمْرَةً (د حج قِران کونکے به دا وائی)۔

یا لَبَّیْكَ عُمْرَةً (صرف عـمره کـونـکے بـه دا وائی) نو دا سنت طریقه ده۔ (بخاری)

د احرام تړلو وقت کښے قبلے ته متوجه کیدل او په ولاړه تلبیه وئیل پکار دی (بیهقی) او داسے دعاء وئیل هم بهتر دی :

اَللّٰهُمَّ حَجَّةً لاَ رِیَاءَ فِیْهَا وَلاَ سُمْعَةَ.

(الضیاء فی المختارة – او ترتیب البغیة باحادیث الحلیة ۲/ ۴۳ رقم ۱۵۸۴)۔

تـرجـمـه : اے الله دا حـج داسے حـج اوګـرځوے چـه ریاء او اورول پکښے نه وی۔

بیا ئے که داسے اووئیل :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُرِیْدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَیَسِّرْهُمَا لِیْ

دا دعـا د نبی علیه السلام نه اګرکه نده ثابته لیکن هـسے یو دعا

ده که چا اووئیـلـه نو د عامو دعاګانو پشان حکم لری جائز ده خو دلتـه یـو قانون واوره ! هغه دا چه مبنی د حج په اعمالو ده په اقوالو نـه ده یـعـنـی پـه حـج کښے ارکـان زیات ضروری دی له دعاګانو او ذکرونو نه۔

د حج یا د عمرے دپاره څه خاص نیت په عربیٔ یا په پښتو یا په بله ژبه کښے نشته بلکه د ټولو عبادتونو لپاره که مونځ وی، که روژه وی کـه حـج وی که زکات وی تلفظ په نیت سره پکښے بدعت دے اوګوره (مرقات ۱۷/۱) فتاوی شیخ الاسلام ۱۰۵/۲۶)۔

وَالصَّوَابُ الْمَقْطُوْعُ بِهٖ اَنَّهٗ لَایُسْتَحَبُّ شَیْئٌ مِنْ ذٰلِكَ۔

صـحـیـح خبـره دا ده چـه په نیت باندے تلفظ کول په هره طریقه چه وی ندے مستحب۔

بیا که عمرے والا وی او که حج والا وی اشتراط دے اُوکړی دا طـریـقـه پـه حـدیث کښے راځی چه ضباعه بنت الزبیر ته نبی علیه الـسـلام فـرمائیلی وو چه داسے شرط اولګوه چه اے الله ! زه خو حج کـوم لیکن که تا مریضه کړم یا ډِے په بل سبب زه د حج نه پاتے کړم نو زه بـه دغه ځائے کښے ځان حلالوم۔ نو فائده به داشی چه هدیه، قـربـانـی بـه پـه شرط والا باندے نه وی کله که چرته بند شی په څه عـذر (ترمذی وغیره کښے دا حدیث راځی او بخاری او مسلم کښے هم راغـلے دے او صحیح دے اګر که بعضے علماء ترے خلاف کوی لیـکـن زمـونـړ حـجت او دلیـل قـول د محمد صلی الله ﷺ دے د عـلـمـاؤ خبـرے چـه د قـرآن او حدیث نه مخالفے وی نو زمونړ دپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل نه دے او دا حدیث ددے صحابی پورے خاص هم نه دے۔

۔بیا کـه د ذو الحلیفه نه (کوم چه د مدینے والو میقات دے) احرام تـړی نو په ذو الحلیفه کښے مونځ کول - که فرض وی او که نفل۔ غوره دی۔ بخاری کښے راځی :

اَتَـانِیُ آتٍ مِـنُ رَبِّـیُ فَـقَالَ صَلِّ فِیُ هٰذَا الْوَادِیُ الْمُبَارَكِ وَقُلُ عُمُرَةٌ وَحَجَّةٌ.

(ما ته جبرئیل راغلو چه پدے پاك میدان کښے مونځ اوکړه)

لیکن دا د احرام مونځ ندے بلکه ددے مکان سره تعلق لری۔

ooooooooo

د محرم دپاره څه

کارونه جائز او څه منع دی

۱- اوله مسئله : دا حرام نه مخکښے په بدن باندے تیل یا عطر لگـول جـواز لـری نبی عـلیـه السلام به دا کار کولو او بیا به دغه خـوشبـوئـی د احـرام حـالت کښے باقی وه په سر کښے (بخاری) او په جامـه باندے خوشبوئی مخکښے د احرام نه یا روسته د احرام تړلو نه جائز نه ده کچا کړے وی سمدس دے اوباسی او دے وینځی۔

[بخاری]۔

۲- جمـاع او اسباب د جماع به هم نکوی ځکه حج، عمره بل شے نه فاسده وی سوا د جماع نه لکه شیخ الاسلام فرمائی :

وَلَیُسَ فِی الْمَحُظُورَاتِ مَا یُفُسِدُ الْحَجَّ اِلَّا جِنُسُ الرَّفَثِ۔

او پـه نـورو شیـانـو لـکه لباس وغیره باندے انسان گنا هگاریږی سوا د جمـاع نه او حج پرے نه فاسدیږی په اتفاق د علماؤ سره یعنے پـه لبـاس وغیـره بـانـدے حج نـه فـاسدیـږی صرف سرے پرے گناهگاریږی۔ [فتاوی شیخ الاسلام ۲۶/ ۱۰۸]۔

۳- مـحـرم سرے بـه مـوزے، بـوټان، پرتوگ، قمیص، ټوپۍ، او پټکے او هـره گـنـډلے جامه به نه اغوندی هاؤ ! که چپلے نه وی نو مـوزه بـوټـان اچولے شی بیا که پړکی (گیټۍ) پکښے پټے شوے نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم جواز لری علی القول الراجح ځکه د بخاری روایت کښے اجازت ورکړے شویدے او (وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ) والا حدیث منسوخ دے، د نسخ دلیل شته تفصیل غواړی او دا د بعض علماؤ قول دے او جمهور علماء قطع (پریکولو) ته ترجیح ورکوی۔ او دا ځائے د تفصیل ندے۔

٤- څلورم د بد نظرئ نه ډِے ځان ساتی ځکه چه اوس دا ظلم ډیر زیات شویدے، په طیاره (جهاز) کښے او په مطار (ائرپورټ) او په ټولو ځایونو کښے۔ والی الله المشتکی من هذه البلية۔

٥- پنځم د جګړے نه ډِے ځان ساتی خصوصا خپلو کارونو کښے او د دنیا په شیانو کښے او هر چه امر بالمعروف او نهی عن المنکر دے نو په هغے کښے بحث کول کله مستحب وی او کله به واجب اوګوره [المنسك لابن تیمیه ص۱۰۷]۔

لیکن حاجیان صاحبان اکثر جګړے کوی ځکه چه شیطان وربانده کوشش کوی چه حج ورله خراب کړی۔

او قرآن کریم کښے فرمائی:

﴿فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾

ترجمه: پس په چا باندے چه حج فرض شی په شروع کولو سره نو بیا دے جماع او د هغے متعلق خبرے نه کوی او جګړے او نافرمانی ډِے نه کوی۔ دا مفهوم د آیت دے۔

٦- شپږم: خرابے بے ضرورته خبرے ډِے نه کوی۔ شریح قاضی تابعی رحمه الله به چه کله احرام اوتړلو نو داسے به وو (کَالْحَيَّةِ

الصَّمَّاءِ) لکه د مار په شان چپ چاپ۔ او دے کښے ډیرے فائدے دی چه هغه زه اوس نشم ذکر کولے۔

٧- اوم: دا چه ښکار به نه کوی۔

٨- اتم: سر به نهٔ پټوی نه په احرام او نه په بله جامه کښے لږ ساعت دپاره که خطا سره ئے پټ کړو نو قربانی پرے واجبه نه ده آؤ که قصداً ئے دا کار اُوکړو نو بیا ګنهګار دے او د بعض علماؤ په نیز په دهٔ باندے دم لازم دے۔ د دم د لازمیدو تفصیل روستو راروان دے۔

٩- نهم: نوکونه به نه پرے کوی۔

١٠- لسم: ویخته به قصدا نه خروی او نه به ئے شوکوی۔

١١- یولسم: څه به قتلوی هم نه صرف ضرری شیان وژلے شی لکه لړم، مار، مږه، کارغه، سپے، او د سپږے اووږے په وژلو سره هیڅ شے نشته دے۔

د شریعت مطهره اصول دا دی چه د بندګانو سره آسانی اوکړے شی هرڅه کښے خصوصا په باب د احکامو کښے چه د ځان نه څه غیر ضروری شیان ضروری نکړی یا مباح شیان حرام نه کړی لکه د مثال په طور باندے:

١٢- د احرام په حالت کښے غسل کول جائز دی لکه بعض خلق دا بد ګنړی۔ (بخاری باب الغسل)

١٣- په حالت د احرام کښے د سر مږل په غسل کښے جائز دی بعضے خلق ئے غلط ګنړی۔

١٤- د سر ګرول جائز دی اګر که یو ویښته یا دوه ویښته یا زیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې پرېوځي ليکن بعضې خلق وائي فديه ورکول ضروري دي ـ بلا دليل – په دې باره کښې حديث د ابو ايوب انصاريؓ په بخاري کښې شته)

۱۵ – وينه ويستل حجامت کول يعني د سر نه وينه ويستل جائز دي اګر که لږ شان ويخته لرې کړې شي نو دا کار جائز دې نبي عليه السلام کړيدې رواه البخاري (اِحْتَجَمَ فِيْ رَأْسِهٖ).

کوم علماء چه وائي پدې صورت کښې فديه ورکول لازم دي د هغوی قول بې دليله دې، ځکه رسول الله ﷺ دا کار اوکړو او فديه ئې ورنکړه. من ادعى فعليه البيان.

۱۶ – د کشمالي يا خوشبويه شي بوئي کول روا دي او لږول د عطرو نو جائز ندي، دارنګه مات نوك غورزول روا دي ليکن بعض خلق ئې جائز نه ګنړي بلا دليل.

۱۷ – په چهترئ يا کانړي يا د خيمې لاندې کيناستل روا دي بعضې خلق د ګاړي نه سر لرې کړي او چهترئ يا خيمه بده ګنړي محرم دپاره، نو دا غلط دي ځکه رسول الله ﷺ په حالت د احرام کښې د جامې د لاندې او د خيمې د لاندې ناست دې.

۱۸ – د کمر بند تړل يا هميانئ تړل يا لنګ تړل عند الضرورت روا دي. او که ضرورت نه وي نو تړل ئې ندي پکار، ليکن بعضې خلق دې مسائلو کښې تشدد کوي. او جائز ئې نه ګنړي بلا دليله. دارنګه چشمې، ګوته، ګينته اچول روا دي.

۱۹ – دارنګه د يخنئ په وقت کښې بعضې خلق خپې په څادر پټې

کړي ان شاء الله دا جائز دي صرف بوټان، موزه اچول او جرابې اچول احرام کښې ټيك ندي ليکن بعضې خلق د ناپوهئ په وجه مطلق خپې پټول ناروا ګنړي او تشدد دين کښې پيدا کوي.

عبد الله بن عمر رضى الله عنهما نه روايت دې چه هغوی د يخنئ په موسم کښې خپل بدن پټ کړې وو. (تُلْقِيْ عَلَيَّ بُرْنُسًا) (بخاري)

په احرام کښې او د احرام نه
مخکښې بدعات او غلطيانې

۱ – بعضې خلق د صفر مياشت کښې سفر نه کوي د مخلوق نه يريږي دا خبره بې بنياده ده.

۲ – بعضې خلق وائي چه د مسافر نه روستو کور مه جارو کوئ دا غلطه خبره ده. [مدخل ۶۷/۲].

۳ – دوه رکعاته مونځ کول چه اول رکعت کښې به : قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ – وائي او دويم کښې به قُلْ يَا اَيُّهَا الْكَافِرُوْنَ – وائي او کله چه فارغ شي نو داسې به وائي : اَللّٰهُمَّ بِكَ انْتَشَرْتُ وَاِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ او آية الکرسي به وائي. دا ټول بدعات دي خلاف سنت طريقې دي او دا بدعات امام غزاليؒ په خپل کتاب [احياء العلوم] کښې ليکلي دي او دې مونځ او دعا باره کښې چه کوم حديثونه راغلي دي هغه ضعيف بلکه منکر دي اوګوره [سلسله الاحاديث الضعيفه ص-۳۷۲-

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجة النبی ص ۱۰٦] للالبانی۔

٤- بعضے خلق کله چه په سفر ځی د سورت بقرے آخری آیتونه وائی یا اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ- وائی یا آیت الکرسی وائی یا سورت فاتحه وائی په دے گمان چه پدے سره د دنیا او آخرت حاجتونه پوره کیږی داخبرے غلطے دی۔

٥- سفر یواځے کول پدے نیت چه زه د الله تعالی سره محبت لرم یا متوکل یم داخبره غلطه ده۔

٦- ډیر لوئی بدعت او حرام کار دا دے چه کله حج ته ښځه ځی نو پردی سړی سره په غیر شرعی طریقه سره نکاح اوتړی او یا همدغه شان ورسره ځی۔ دا دواړه کارونه حرام دی۔

[السنن والمبتدعات ص ۱۰۹]۔

٧- احرام مخکښے د میقات نه تړل بے ضرورته دا ناروا ده۔ پوره تشریح په حجة النبی (۱۱۱) کښے اوگوره او د امام مالکؒ قول مونږ مخکښے ذکر کړلو۔

٨- اضطباع په وقت د احرام کښے یعنے وځے (اوګه) ښکاره کول ځکه دا په طواف کښے سنت دی، مخکښے له طواف نه او پس د طواف نه ئے کول بدعت دے۔

[شامی ۲/۲۱۵- فتح القدیر ٤/۱۵۰- تلبیس ابلیس ۱۵٤]۔

٩- نیت کول په خولے باندے چه نیت مے کړے د زړه د اخلاص د حج تر آخره - دا بدعت دے۔

۱۰- په یو آواز سره د ډیرو خلقو تلبیه وئیل ندی مشروع

اوگوره [مدخل ۲/۲۲۱]۔

۱۱- بعضے وائی چه په وینه وتلو سره قربانی لازمیږی دا غلطه خبره ده ځکه په حدیث کښے راځی چه رسول الله ﷺ په احرام کښے په سر مبارك باندے ښکر لګولے وو۔ (بخاری)۔

۱۲- غسل کول په احرام کښے جائز دی کوم ویخته چه په غسل کښے پریوځی له سر نه یا د ګیرے نه نو هیڅ ګناه پکښے نشته یا په ګرولو د بدن سره څه ویخته پریوځی نو هیڅ باك پکښے نشته دے۔ [المنسك لابن تیمیة فی الفتاوی -۱۱٦]۔

۱۳- تلبیه صرف اول کرت وئیل او بیا نه وئیل دا هم خلاف سنت دی نن صبا خلق تلبیه وئیلو باندے شرمیږی او حال دا چه د تلبیه د فضیلت نه خبر نه وی چه نبی علیه السلام فرمائی: نشته یو تلبیه ویونکے چه تلبیه وائی مگر دده خی او ګس طرف ته چه څه کانړی او ونے او لوټے دی هغه (هم) دده سره تلبیه وائی ترڅو چه دخی او ګس طرف نه زمکه ختمه شی۔ رواه الترمذی وابن ماجه وابن خزیمه باسناد حسن۔ نو تلبیه د حج شعار دے او سنت دا ده چه دا ډیره اووئیلے شی کله چه د انسان حالت بدلیږی مثلا جهاز ته د ختلو په وخت یا په جهاز کښے بیا د کوزیدو په وخت دغه شان په تولو لاره باندے تر طواف پورے۔

کله چه د مکے مکرمے کورونه محرم سړے اووینی تلبیه دے بنده کړی (لږ ساعت دپاره) ځکه نور کارونه شروع کیږی چه هغے ته متوجه شی (او فکر ورته برابر کړی)۔ (بخاری مجمع الزوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳/۲۲۵) او ددې نه روستو تلبیه وئیلې شي تر طواف کښې داخلیدلو پورې۔

مکې ته د ورځې داخلیدل افضل دي لیکن د شپې جائز دي۔ (بخاري، ابوداود)۔

مکې ته نبي علیه السلام د باب المعلات د طرف نه راغلې وو او مسجد ته د باب بني شیبه نه داخل شوې وو لیکن د هرې دروازې نه داخلیدل جائز دي۔ قال علیه السلام :

مَكَّةُ كُلُّهَا طَرِيْقٌ يَدْخُلُ مِنْ هٰهُنَا وَيَخْرُجُ مِنْ هٰهُنَا

رواه الفاکهي باسناد حسن۔

خو افضل دا ده چه د باب بني شیبه نه داخل شي(کوم چه د صفا مروه مینځ کښې راځي د باب السلام په خوا کښې)۔

بیا د مسجد چه کوم اذکار او آداب دي د هغې لحاظ ډې اوکړې شي او داخل ډې شي، کله چه کعبه اووینې نو که (د دعا دپاره) لاس اوچتوي نو د ابن عباسؓ نه نقل شته چه هغه به دلته لاسونه اوچتول۔ رواه ابن ابی شیبهؒ او مرفوعا هم نقل دي لیکن باسناد ضعیف (الضعیفة– ۱۰۵٤)۔

بیا هره یوه دعا دلته کولې شي څه خاص معین ذکر لازم ندې او عمر بن الخطابؓ به دا دعا وئیله :

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ۔

رواه البیهقي (۷۲/۵) ابن ابی شیبه (۹۷/٤)

کله چه به ئې په بیت الله نظر اولګیدلو نو داسې به ئې فرمائیل :

اَللّٰهُمَّ زِدْ هٰذَا الْبَيْتَ تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا وَتَكْرِيْمًا وَمَهَابَةً وَبِرًّا وَزِدْ مَنْ شَرَّفَهُ وَكَرَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهُ اَوِ اعْتَمَرَهُ تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا۔

(فتاوی ابن جریر ص۔ ۱۲۰) ددې په سند کښې کلام دې لیکن دا یوه عامه دعاء ده لوستل ئې جائز دي۔

لیکن په حدیث کښې راغلي دي چه د جابر رضی الله عنه نه تپوس اوشو چه سړې بیت الله اووینې نو لاس به اوچتوی ؟ نو هغه اوفرمائیل : چه مونږ د رسول الله ﷺ سره حج کړې دې مونږ دا کار نه دې کړې یعني لاسونه مو نه دي اوچت کړي۔

[ترمذي، مشکاة ۲۲۷/۱]۔

نو که انسان اونکړلو نو جائز دي او ددې حدیث په سند کښې کلام هم دې۔

بیا مسجد ته چه کله داخلیږې نو :

بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ – اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ۔

به اووائې، په اطمینان سره ډې حجر اسود ته ځان اورسوي او تحیة المسجد به (پدې وخت کښې) نه کوي ځکه د مسجد حرام تحیه طواف دې۔ [المنسک ص۔ ۱۲۰]۔

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

طواف او د هغې متعلقات

طواف د کعبې نه گرزیدلو ته وائي، طواف بیت الله پورے خاص دے د بل ځائے نه طواف د مشرکانو کار دے طواف د حجر اسود نه شروع کیږي او په حجر اسود ختمیږي که د انسان وسع کیږي نو حجر اسود ډې چپ کړي او که ژړا ورځي نو دغه ځائے د ژړا دے او که دا نه وي نو لاس ډې وروړي او لاس دے چپ کړي او که دا طاقت ئے هم نه وي نو اشاره ډې ورته اوکړي په لاس باندے اولاس دے نه چپوي او که لرگے چوکه وغیره وروړي نو د هغې ښکلول سنت دي او کله چه حجر اسود ښکلوي یا اشاره ورته کوي نو بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ډې وائي فقط یا صرف الله اکبر - بیا ډې د کعبې شریفې نه گرد وگرځي د حطیم نه شاته ځکه حطیم جزء د کعبې دے (نو بیا طواف په مینځ دکعبه کښې راځي او حال دا چه طواف به د کعبې نه بهر کولے شي) او کله چه رکن یماني ته راورسیدلو نو هغې باندے به صرف لاس راکاږي او لاس به نه چپوي او که دا وسع ئې اونه شي نو رکن یماني ته اشاره نشته بیا چه حجر اسود ته را ورسیږي نو بیا ډې شروع شي په مخکښې طریقې سره- تردے چه اووه (۷) گردشه اوکړي نو دا یو طواف پوره شو-

تنبیه: د حجر اسود د ښکلو یا اشاره کولو په وخت کښې د نبي علیه السلام نه صرف اَللّٰهُ اَکْبَرُ نقل دے لکه بخاري

(۴۷۵/۳) کښې د ابن عباس په حدیث کښې راغلي دي- او بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ وئیل د نبي علیه السلام نه مرفوعا ندی نقل - البته د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه په صحیح سند سره نقل دی چه هغه به بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ وئیل- بیهقي (۷۹/۵) - نو ددے وجه نه بعض علماؤ لیکلي دي چه په ابتداء کښې ډې بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ وائي او باقي گردشونو کښې دے صرف اَللّٰهُ اَکْبَرُ وائي- نو په دواړو به عمل اوشي- او که څوك په ټول طواف کښې صرف اَللّٰهُ اَکْبَرُ باندے اکتفاء کوي نو دا هم سنت ده- وکذا قاله الالباني في تعليق حجة النبي ﷺ -

د رکن یماني او حجر اسود مینځ کښې ډې دا دعا وائي:

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

(ابوداؤد رقم ۱۶۵۳ - احمد ۴۱۱/۳ وسنده صحيح)

او طواف چه شروع کوي نو اضطباع ډې اوکړي یعني ښئ اوگه ډې ښکاره کړي (په ټول طواف کښې) دا سنت دي- همدارنگه رمل یعني پهلواني کول (پهلواني دیته وائي، چه اوچت اوچت تنگ گامونو اخستو سره اوگے اوخوزوي لکه ورزش والائے چه ښنگه کوي) صرف په اول دريو گردشونو کښې که د انسان طاقت وي نو سنت طريقه ده بله دا چه په طواف کښې د ضرورت خبرے جائز دي ليکن غلطې خبرے يا کنځل يا بد اخلاقي کول حرام دي-

د طواف په وخت کښې هر ذکر جائز دے او ډیرے خبرے ندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکار کله چه دنیاوی وی۔

رسول الله ﷺ فرمائی : فَاَقِلُّوا فِيهِ الْكَلَامَ. رواه الترمذی۔

(یعنے طواف د مانځه پشان دے پدے کښې (دنیاوی) خبرے کمے کړئ)۔

حجر اسود ښکلول او په هغې سجده کیخودل د نبی علیه السلام او عمر فاروق او ابن عباس رضی الله عنهم نه ثابت دی۔

حجر اسود ته اشاره په یو لاس کافی ده او استقبال قبلے ته افضل دے تَعْظِيمًا ځکه نبی علیه السلام به ورته دومره متوجه کیدلو چه سجده به ئے پرے کوله۔

فائده ۱ : حجر اسود مخے ته په زمکه توره نیغه پټه راخکلے شویده۔ دے پټے (کرخے) نه ډِے اشاره مخکښې نه کوی بلکه کله چه په دغه کرخه باندے خپه کیدی نو اشاره ډِے اوکړی۔

فائده ۲ : د سعودی علماؤ په خپلو کتابونو کښې دا خبره لیکلے ده چه د یو انسان د حجر اسود خکلولو اراده وی نو ددے خبرے لحاظ ډِے ساتی چه د کعبے شریفے موړه (کومے ته چه د کعبے شریفے غلاف تړلے شی) باندے بره او نه خیژی (لکه چه عوام خلق دا کار کوی) ځکه چه دا موړه د کعبے نه جزء دے د هغے نه حساب ده نو که فرض طواف کښې وی نو هغه به ئے خراب شی دغه موړے ته عربئ کښې شاذَرْوَان وائی۔

(التاج والاکلیل ۳/ ۷۰)۔

د طواف او حجر اسود

خکلولو او رکن یمانی مسه کولو فضیلت

۱- نبی ﷺ فرمائی :

لَيَبْعَثَنَّ اللّٰهُ الْحَجَرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، وَيَشْهَدُ عَلٰى مَنْ اِسْتَلَمَهُ بِحَقٍّ۔

اخرجه الامام احمد وحسّنه الترمذی۔

ترجمه : خامخا الله تعالی به د قیامت په ورځ حجر اسود راپورته کړی او د هغه دپاره به سترگے وی چه لیدل به کوی او ژبه به وی چه خبرے به پرے کوی او په هغه چا به گواهی کوی چه په حق (توحید) سره ئے خکل کړے وی۔

۲- دارنګه فرمائی : مَسْحُ الْحَجَرِ الْاَسْوَدِ وَالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ يَحُطَّانِ الْخَطَايَا حَطًّا. حسّنه الترمذی وصححه ابن حبان۔

ترجمه : په حجر اسود او رکن یمانی باندے لاس راخکل ضرور گناهونه ختموی۔

۳- نبی علیه السلام فرمائی : چا چه ددے کوټے نه اووه گردشه اوکړل (یو طواف) دا داسے ده لکه یو غلام آزادول - او دا انسان چه یو قدم اږدی او بل اوچتوی نو یو گناه ئے ختمیږی او یو نیکئ ورته لیکلے کیږی۔ رواه الترمذی وقال حدیث حسن۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طواف کښې بدعات او ناروا کارونه

١- اول: په حجر اسود باندے زنانو سره ملاویدل او ځان نه بچ کول حال دا دے چه حجر اسود ښکلول سنت دی او د پردو زنانو نه ځان ساتل فرض دی نو څوک چه د سنت دپاره فرض پرېږدی د هغه حکم هر سړی ته معلوم دے۔

٢- په حجر اسود ښکلولو باندے خلقو ته تکلیف ورکول ندی جائز۔ قال علیه السلام:

يَا عُمَرُ إِنَّكَ رَجُلٌ قَوِيٌّ فَلَا تُؤْذِي الضَّعِيفَ وَإِذَا أَرَدْتَّ إِسْتِلَامَ الْحَجَرِ فَإِنْ خَلَا لَكَ فَاسْتَلِمْهُ وَإِلَّا فَاسْتَقْبِلْهُ وَكَبِّرْ۔ رواه احمد والشافعي وغيرهما۔

یعنے نبی علیه السلام عمرفاروق ؓ ته وئیلی وو چه که ګنړه نه وه نو حجر اسود ښکلوه او که ګنړه وه نو صرف ورته مخامخ لاس اوچت کړه او اَللهُ اَکْبَرُ وایه هسے نه چه ضعیفانو ته تکلیف ورنکړے۔

دا منع په هغه وخت کښې ده چه تیل د حد نه ډیر وی او مخلوق ته تکلیف اورسیږی او کله چه هغوی هم تکړه خلق وی او تکلیف ورته نه رسیږی نو بیا لړ لړ تیل (مزاحمت) جائز دے، دلیل پدے باندے دا دے: عبد الله بن عمر رضی الله عنهما فرمائی چه د حجر اسود د ښکلولو فضیلت چه ما د رسول الله ﷺ نه اوریدلے دے نو زه حجر اسود نه په ګنړه کښې او نه پغیر د ګنړے نه

پرېږدم نو که چا د صحابی د عمل تابعداری اوکړه نو ښه کار دے۔

٣- دریم: غسل کول د طواف دپاره بدعت دے۔

٤- څلورم: بعضے خلق چه طواف کوی نو جورابے په خپو کوی دے دپاره چه د کونترو په ګندګئ باندے ئے خپے ګنده نشی دا بدعت دے ځکه کونترے د رسول الله ﷺ د زمانے نه تر اوسه پورے شته او محمد ﷺ دا کار نه دے کړے او نه ئے پرے خپل امت ته امر کړیدے۔ اوګوره فتاوی ص (١٢٦)۔

٥- پنځم: بدعت دا دے چه کله حجر اسود ته اشاره کوی نو لاس ښکلوی او حال دا دے چه په دے صورت کښې لاس ښکلول نشته۔

٦- شپږم: بدعت د طواف دپاره په خوله باندے نیت تړل چه نیت مے کړے د طواف د اووه ګردشونو ...... [زاد المعاد ج١/ ٤٥٥) کښې ابن قیم لیکلی دی: چه دا په خوله باندے وئیل بدعت دے۔

٧- اووم بدعت دا دے: چه په طواف کښې بعضے خلق خاص ذکرونه کوی او بعضے خلقو سره کتابچے وی او هغه وائی۔ دا ښه کار نه دے بلکه هر ذکرئے چه خوښ شی هغه ډے کوی، دیکښې محمد ﷺ څه خاص ذکرونه ندی متعین کړی۔ اوګوره [المنسك: ١٢٢] هغے کښې وائی:

وَيُسْتَحَبُّ لَهُ فِي الطَّوَافِ أَنْ يَذْكُرَ اللهَ وَيَدْعُوْهُ بِمَا شَرَعَ وَإِنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ سِرًّا فَلَا بَأْسَ بِهِ وَلَيْسَ فِيْهِ ذِكْرٌ مَحْدُوْدٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَا بِأَمْرِهِ وَلَا بِقَوْلِهِ وَلَا بِتَعْلِيْمِهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يَدْعُوْا فِيْهِ بِسَائِرِ الْاَدْعِيَةِ الشَّرْعِيَّةِ وَمَا يَذْكُرُهٗ كَثِيْرٌ مِنَ النَّاسِ مِنْ دُعَاءٍ مُعَيَّنٍ تَحْتَ الْمِيْزَابِ فَلَا اَصْلَ لَهٗ

۸- اتم بدعت : مسجد حرام دپاره په مسجد حرام کښې تحیة المسجد کول دا بدعت دے ځکه بیت الله طواف کول دا د بیت الله تحیه ده خو دا حکم د هغه چا دپاره دے چه ابتداء کښې په حالت د احرام کښې داخل شی او که هلته اوسیږی نو بیا ددے حکم د نورو مساجدو پشان دے بیا به تحیه المسجد کوی کله ئے چه د طواف اراده نه وی۔

۹- نهم بدعت : بعضے خلق داسے نیت تړی لکه ځنګه چه د مونځ نیت تړی غوږونو ته لاس پورته کوی۔ دا غلطه طریقه ده، صرف حجر اسود ته لاس مخامخ کول او الله اکبر وئیل پکار دی۔
[زاد المعاد ۳۰۳/۱ - سفر السعاده ص ۷۰]

۱۰- لسم بدعت : د حجر اسود په ښکلولو کښې اواز او شور کول دا مکروه عمل دے۔ [المدخل ۲۲٤/۱]۔

۱۱- یولسم بدعت : بعضے خلق چه امام سلام اواوګرځوی نو سمدستی د حجر اسود د ښکلولو دپاره منډه وهی او بعضے د ملتزم دپاره منډه وهی دا غلط کار دے او د محمد ﷺ نه ځان مخکښې کول دی او د مسجد حرام بے ادبی کول دی۔

۱۲- دولسم بدعت : بعضے خلق د حجر اسود او رکن یمانی په خوا کښې لمن اوچتوی او بعضے پرتوګ اوچتوی دا بدعت دے۔
(حجة النبی ﷺ)۔

۱۳- بدعت : بعضے خلق رکن یمانی ښکلوی دا خلاف سنت طریقه ده۔

۱٤- څوارلسم بدعت : اکثر خلق د کعبے شریفے ټول طرفونه ښکلوی دا هم د رسول الله ﷺ نه خلاف ورزی ده۔
[اقتضاء ص ۲۰٤ - مجموعه الرسائل ۳۷۱/۲]۔

د کعبے نور ګوټونه مسح کول یا ښکلول نشته صرف حجر اسود خکلول یا مسح کول دی او صرف رکن یمانی له لاس وروړل دی۔ عبد الرزاق په خپل مصنف کښې روایت راوړیدے (۸۹٤۵)۔

عن يعلى بن امية قال طُفْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخطابؓ وَفِيْ رِوَايَةٍ مَعَ عُثْمَانَ فَلَمَّا كُنْتُ عِنْدَ الرُّكْنِ الَّذِيْ يَلِيْ الْبَابَ مِمَّا يَلِيْ الْحَجَرَ اَخَذْتُ بِيَدِهٖ لِيَسْتَلِمَهٗ فَقَالَ : اَمَا طُفْتَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ ﷺ قُلْتُ : بَلٰى قَالَ فَهَلْ رَاَيْتَهٗ يَسْتَلِمُهٗ ؟ قُلْتُ : لَا۔ قَالَ : فَانْفُذْ عَنْكَ فَاِنَّ لَكَ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ (ﷺ) اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ.

ترجمه : یعلیؓ فرمائی ما د عمرؓ لاس اونیولو چه رکن شامی ښکل کړی۔ هغه اوفرمائیل : تا د رسول الله ﷺ سره طواف نه دے کړے؟ ده اووئیل : ولے نه ! وے فرمائیل تا پدے کار لیدلے دے ؟ هغه اووئیل نه ! نو وے فرمائیل د رسول الله ﷺ اتباع کښې ستا ښائسته اقتداء شته۔ (صرف د هغه اتباع کوه)۔

۱۵- پنځلسم : د کعبے یا د مقام ابراهیم پورے ځان مخل یا لاس ورپورے راخکل یا د هغے چپول بدعت دے۔
(السنن والمبتدعات - ۱۱۳)۔

۱٦- شپاړسم : ملتزم پورے خیته جوختول پدے نیت چه دا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا مینځ دے دا غلطه خبره ده دعا ملتزم کښے شته حدیث د ابوداود کښے راغلی دی او دا مسئله به روسته ان شاء الله تعالی۔

۱۷– اوولسم : بعضے خلق د میزابِ رحمت نه چه کومے د باران اوبه راپریوزی نو په هغے تبرك حاصلوی ددے څه اصل نشته دے۔

۱۸– اتلسم : بعضے ظالمان مونږ پخپله لیدلی دی چه د شیخ عبد القادر جیلانیؒ ذکر کوی په طواف کښں یا غوث اعظم وائی دا شرك دے او دا کار مشرك سړے کوی۔

۱۹– نورلسم : د حجر اسود په ښکلولو کښے یا په اشاره کولو کښے د بسم الله اکبر نه زیات کلمات وائی دا د محمد ﷺ نه ندی ثابت نو ځان په بدعاتو باندے مه سترے کوئ۔

کله چه طوافِ ختم کړی نو اوګه دِے پټه کړی او نیغ دِے نه اوځی ځکه دے سره طواف والاؤ ته تکلیف ملاویږی نود هغوی سره دِے روان وی لږ لږ دِے بهر کیږی۔

بیا به دوه رکعته مونځ اوکړی

بیا به دوه رکعاته مونځ اوکړی او دا مونځ سنت دے او دا صحیح قول دے که چا اونکړل نو طواف ئے شویدے لیکن خلاف سنت کار دے۔

دلته یو څو مسائل واوره :

۱– **اوله مسئله** : کله چه خلقو ته تکلیف نه وی نو دا مونځ

د مقام ابراهیم سره کول سنت دی او چه کله ده یا نورو خلقو ته تکلیف وی نو بیا ئے بل ځائے کښے کول پکار دی ځکه په سنت طریقه کولو باندے خلقو ته تکلیف ورکول حرام دی۔

۲– **دویمه مسئله** : قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُوْن به اول رکعت کښے وائی او دویم کښے به قُلْ هُوَ اللهُ اَحَد وائی کما فی الحدیث۔

۳– **دریمه مسئله** : بعضے کم عقله فرض مونځ یا دا دوه رکعته د میزاب رحمت مخے ته او د حطیم شاته کوی پدے ګمان چه د ترکیانو په زمانه کښے دلته د امام ابوحنیفهؒ مصلی پرته وه، او دا کار اکثر افغانان کوی او دا ګمان غلط دے ځکه دا کار غلطو خلقو کړے وو او بله دا چه د احادیثو نه معلومیږی چه دا مونځ د کعبے مخے ته کول بهتر دی۔

۴– **څلورمه اختلافی مسئله** :

بعضے خلق وائی چه دا مونځ به په اوقات مکروهه کښے نه کوی ځکه پدے درے اوقاتو کښے د مونځ کولو نه منع راغلے ده او بعضے علماء وائی چه دا مونځ په هر قت کښے کیږی ځکه چه دا سببی مونځ دے او په دے باندے ډیر احادیث راغلی دی۔ او همدا غوره قول دے۔

اول حدیث کښے راځی :

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ : يَا بَنِيْ عَبْدِ مَنَافٍ لَا تَمْنَعُوْا اَحَدًا طَافَ بِهٰذَا الْبَيْتِ وَصَلّٰى اَيَّةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ اَوْ نَهَارٍ۔

(رواه الترمذی والنسائی وابوداود – وصححه الالبانی فی صحیح ابی داود)۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترجمه : رسول الله ﷺ بني عبد مناف ته فرمائيلي وو چه تاسو هيڅوك مه منع کوئ چه طواف د بيت الله نه اوکړي او يا هر وقت چه غواړي مونځ اوکړي که شپه وي که ورځ۔ (ترمذی)
همدا وجه ده چه بعضے علماء وائي چه په مکه کښے اوقات مکروهه نشته بلکه نفلونه چه د چا څومره خوښ وي او په هر ټيم کښے چه وي جائز دي څکه هغه ځائے د عبادت دے۔

دويم حديث :

عَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ وَقَدْ صَعِدَ عَلٰی دَرَجَةِ الْكَعْبَةِ مَنْ عَرَفَنِیْ فَقَدْ عَرَفَنِیْ وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْنِیْ فَاَنَا جُنْدُبٌ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ يَقُوْلُ لَاصَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتّٰی تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَلَا بَعْدَ الْعَصْرِ حَتّٰی تَغْرُبَ الشَّمْسُ اِلَّا بِمَكَّةَ اِلَّا بِمَكَّةَ اِلَّا بِمَكَّةَ ۔ رواه احمد ورزين۔

حاصل د حديث دا شو چه د صبا د راختلو نه پس د نمر ختو پورے نفلي مونځ نه کيږي او همدارنګے د مازيګر مانځه نه بعد تر نمر پريوتلو پورے مونځ نه کيږي مګر په مکه کښے کيږي او دا خبره ئے درے کرته اوکړه او پدے نور هم ډير دلائل شته او پدے مسئله باندے شيخ الاسلام ابن تيميه په فتاوی کښے تفصيلي بحث کړيدے او دا مسئله ئے ثابته کړيده نو که دا مونځ په اوقات مکروهه کښے کوي نو اعتراض پرے مه کوه او که تاسو اوکړلو نو هم جائز دے بے دليله خبرو پسے مه روانيږئ۔

۵ – **پنځمه مسئله** : د طواف نه روستو د دوه رکعاتونه زيات مونځ کول لازم نه دي بعضے خلق د طواف نه روستو د مقام

ابراهيم سره دوه رکعته کوي دوه له ملتزم سره کوي او دوه په حطيم کښے کوي دا په دے طريقه نه دي ثابت چه د طواف نه روستو به شپږ رکعتونه کوي صرف دومره ده چه حطيم کښے يو کرت مونځ کول پکار دي، څکه دا داسے ده لکه چه د کعبے شريفے مينځ دے او رسول الله ﷺ په فتح مکه کښے يا په حجة الوداع کښے يو ځل داخل شويدے بار بار نه دے داخل شوے نو علماء وائي چه سړے يو ځل حطيم کښے مونځ اوکړي نو دا سنت ادا کيږي بار بار ننوتلو ته ضرورت نشته۔

بيا به زمزم ته لاړ شي او به اوسکی

او په سر باندے به ئے هم واچوي څکه نبي ﷺ داسے کړيدي دا اوبه که په ولاړه اوسکي نو هم جائز ده څکه نبي عليه السلام په ولاړه سکلي دي او په ناسته ئے سکل هم جائز دي۔ او فضيلت ئے دا دے چه حديث کښ راغلي دي : انه طعام طعم رواه مسلم وفي روايه ابي داود وشفاء سقم۔ دخوراك نه خوراك دے او د بيمارئ علاج دے۔ او بل روايت کښ دي : ماء زمزم لما شرب له۔ د زمزم اوبه چه په کوم نيت اوسکلے شي نو هغه الله تعالى پوره کوي۔

د زمزم اوبه شفاء ده په ښه نيت ئے څکل پکار دي لکه د علم او شفاء او تقوی دپاره۔ ابن عباسؓ به د زمزم څکلو نه پس داسے دعا وئيله :

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ.

(ترغيب وترهيب)۔

مسئله : د زمزم اوبو څکلو وقت کښې اودريدل او مخ قبلې ته کول داشته او که نه؟ نو صحيح دا ده که ولاړ وې نو بيا کينه مداو که ناست وې اودريدل نشته۔ او قبلې ته مخ کول يو حديث کښې راغلې دی ابن ماجه رقم (٣٠٦١) ليکن ضعيف دې ځکه هغې کښې محمد بن عبد الرحمن راوی دې لم يوثقه غير ابن حبان ليکن ابن مبارکؒ به پرې عمل کولو لکه ترغيب وترهيب کښې شته۔ دارنګه يو اثر په مصنف عبد الرزاق کښې شته (١١٢/٥) د ابن عباسؓ چه هغه به هم استقبال قبلې ته کولو ليکن د هغې سند کښې ضعف دې زمعه بن صالح راوی په کښې راغلې دې نو ځکه محققين علماء وائی پدې وخت کښې قبلې ته متوجه کيدل سنت طريقه نده۔ ليکن د زم زم په اوبو کښې هم بدعات شته۔

په زم زم کښې بدعات

١- اول: بعضې خلق په زم زم غسل کوی دا هم بدعت دې۔

٢- دويم: بعضې خلق چه د زم زم اوبه په هرځائې کښې سکی نو اودريږی او قبلې ته مخ کوی او بيت الله ته ګوری۔ بعضې خلق د کفن کپړې له او بعضې ګيرې له او بعضې جانمازونو له د زم زم

اوبه ورکوی دا ټول بدعات او عبث کارونه دی۔

السنن والمبتدعات (١١٣)۔

آو د مرض په ځائې باندې زمزم اچول صحيح دی۔ كَانَ يَصُبُّ عَلَى الْمَرْضٰى [الصحيحة :٨٨٣]۔

٤- څلورم: بعضې خلق د زمزم څکلو وخت کښې څه خاصه دعا وائی دا بې اصله خبره ده بلکه چه کومه دعا ورته ورځی نو اودې کړی۔

٥- پنځم: بعضې خلق ګمان کوی چه د زمزم او به ډيرې څکل اسراف دې دا غلطه خبره ده بلکه زمزم باندې ځان مړول پکار دی۔

بيا چه کله فارغ شی د دينه نو سعی ته دې متوجه شی۔ ليکن حجر اسود دې ښکل کړی مخکښې له تللو نه صفا مروه ته دا سنت دی او ډير خلق ترې خبر هم ندی۔

سعی او د هغې مسائل

اول دې انسان د صفا غونډئ ته لاړ شی ځکه چه هغه حجر اسود ته مخامخ ده نو هلته دې اوخيژی۔ او رسول الله ﷺ چه کله ورتللو نو وې فرمائيل: اَبْدَءُ بِمَا بَدَءَ اللّٰهُ بِهٖ – زه شروع کوم په هغې باندې چه الله پرې شروع کړيده چه په خپل کتاب کښې ئې صفا مخکښې کړيده:

﴿ اِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللّٰهِ ﴾

نو کله چه انسان صفا ته نزدے شی نو دغه ځائے کښے به دغه آیت اووائی دا آیت په روایت د مسلم کښے صرف د من شعائر الله پورے راغلے دے او که ټول ئے اولوستلو نو هم خیر دے او بیا به داسے اووائی : اَبْدَءُ بِمَا بَدَءَ اللّٰهُ بِهٖ۔ کله چه صفا ته اوخیژی نو بیت الله ته دِے مخ کړی تردے پورے چه هغه اووینی لیکن نن صبا انسان د عمارت د وجے نه هغه نشی لیدلے نو لاسونه دِے پورته کړی او داسے دعاګانے دِے کوی :

اَللّٰهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِیْكَ لَهٗ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ یُحْیِیْ وَیُمِیْتُ وَهُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْئٍ قَدِیْرٌ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِیْكَ لَهٗ اَنْجَزَ وَعْدَهٗ وَنَصَرَ عَبْدَهٗ وَهَزَمَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهٗ.

او دارنګه نورے دعاګانے دِے کوی نبی ﷺ دلته دا دعا درے ځله کړیده۔ او د هرځل لوستلو نه پس دے ځان له او نورو مسلمانانو له دعا غواړی ۔

بیا به مروه طرف ته روان شی او الله ته دِے عاجزی کوی او دعا ګانے دِے غواړی ۔کله چه هغه عَلَمِ اَخْضَر (یعنے شنو بلفونو ته کوم چه خی او کس طرفته دی) ورسیږی نو منډه دِے اوکړی تر هغه بل پورے نبی علیه السلام به دومره تیزه منډه کوله چه لنګ مبارك به ورته بیرته راتاؤ شو۔

مخکښے زمانه کښے دلته کنده وه اوس حکومت هغه د بره نه بنده کړیده، دلته منډه وهل سنت عمل دے د سرو دپاره بیا چه

مروه ته اورسیږی نو هلته به هم مخ قبلے ته کړی او دغه مذکورے دعاګانے به اووائی ځنګه ئے چه صفا کښے لوستلے وے۔ بیا به صفا ته راشی او همدغه مذکوره طریقه به وکړی تردے چه اووه ګردشه پوره شی۔

سعی په صفا مروه کښے په سورلئ جائز ده او پیدل تلل افضل دی۔ رواه ابونعیم فی مستخرجه علی صحیح مسلم۔

او د صفا مروه په مینځ کښے دا دعا د ابن مسعودؓ او ابن عمرؓ او مسیب بن رافعؒ، عروه بن الزبیرؒ – نه نقل ده :

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْاَعَزُّ الْاَکْرَمُ۔

(ابن ابی شیبه (٤/٦٨)۔

په سعی کښې بدعات

۱– **اول بدعت** : بعضے خلق دے ته سعی وائی چه ځوارلس کرته لاړشی او راشی۔ دا بالکل غلطه ده کوم علماء چه دا وائی نو دا خطا شویدی بلکه د صفا نه تر مروه پورے دا یو چکر شو او بیا د مروه نه تر صفا پورے بل چکر شو د صفا نه شروع او په مروه به سعی بس کیږی، لیکن یوه مشوره واورئ هغه دا چه اکثر خلق پدے ګردشونو کښې خطا کیږی نو هغه له پکار دی چه اووه تسبیح پیدا کړی یا په ګوتو حساب کوی۔

۲– **دویم بدعت** : بعضے خلق وائی چه د صفا مروه نه

روستو به دوه رکعته حاجی صاحب کوی دا خبره بالکل غلطه د
دے باره کښے چه کومو علماؤ د شوافعو لیکلی دی نو هغه خطا
شویدی بلکه دوه رکعته د طواف نه روستو شته او د سعی ن
روستو مونځ نشته۔

۳- **دریم بدعت** : بعضے خلق صفا مروه لپاره اودس لاز
گنړی په دے نیت چه وائی چه حدیث کښے راغی چه څا د صف
مروه سعی اوکړه په اؤدس سره نو په هر قدم به ده له (اوویا زر
نیکئ اولیکلے شی۔ دا حدیث هم موضوع دے او دا خبره هم غلط
ده بلکه اودس د صفا مروه دپاره په اتفاق د علماؤ سره ضروری ن
دے بلکه اودس هر وخت مستحب دے۔

٤- **څلورم بدعت** : بعضے خلق د صفا سر ته ورخیژی ترد
چه ځان د هغه دیوال سره یوځائے کړی دا غلطه ده بلکه صرف
صفا ته ختل پکار دی۔

۵- **پنځم بدعت** : په ما بین د صفا مروه کښے څه معینه د
نشته بلکه څه چه خوښوی هغه دِے وائی چه قرآن او حدیث ن
خلاف نه وی۔ او د صحابه کرامؓ نه رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْاَعَ
الْاَكْرَمُ دعا نقل ده۔لکه چه مخکښے تیره شوه۔

٦- **شپږم بدعت** : بار بار سعی کول هسے یا په حج عم
کښے دا غلطه طریقه ده (نووی شرح مسلم)۔

بعضے خلق د حج او د عمرے نه په غیر سعی کوی دے کښ
ثواب نشته بلکه ثواب په طوافونو کښے دے هغه دِے کوی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- **اووم بدعت** : بعضے خلق جمع پرېږدی ترڅو چه ئے سعی
نه وی ختمه کړی دا غلط کار دے جمع دِے اوکړی د هغے نه روستو
دِے بیا سعی شروع کړی د همغه ځائے نه کوم ځائے ئے چه جمع
اوکړه۔ د سعی په کولو سره د جَمعے پریخودل نشته۔

۸- **اتم بدعت** : بعضے خلق د سورلئ نه منع کوی چه د
صفا او مروه په مینځ کښے به په سورلئ باندے نه سوریږی دا خبره
غلطه ده بلکه سورلئ باندے سوریدل سنت ده ی او د رسول الله
ﷺ نه ثابت دی لکه امام مسلم د جابر رضی الله عنه نه پدے باره
کښں حدیث راوړیدے۔

۹- **نهم بدعت** : د مَسْعٰی په دویم چت باندے سعی کول د
ضرورت په وجه جائز دی لیکن د دیوال غاړے ته دِے ډیر نزدے نه
ورځی چه د مسعی نه بهر اونه وځی دا مسئله د سعودی لوئ
لوئ علماؤ لیکلے ده۔

بیا دِے سر اوخروی نو دے سره به د احرام نه اووځی او عمره
به ئے پوره شی۔

د حلق او قصر بیان

علماء لیکی چه انسان کله مُفرِد وی یعنی صرف حج کوی
عمرے نه کوی یا قِران کوی یعنی حج او عمره شریکه کوی په نیت
کښے او ځان سره ئے هدیه یعنی ځاروے هم راوستے وی د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملك نه نو دا به ځان نه حلالوی او تمتع والا به ځان حلالوی لیکن که ورځے حج ته ډیرے وی نو سر ډِے اوخروی او که ورځے حج ته کمے وی چه سر پکښے نه غتیږی نو بیا ډِے سر اوخروی ځکه په حج کښے سر خرئیل ډیر اجر لری دا د رسول الله ﷺ قوی سنت دی۔

په حلق او قصر کښ بدعات

۱- اول بدعت: بعضے خلق چه سر خروی نو چپ طرف نه شروع کوی دا خلافِ سنت عمل دے نبی ﷺ چه کله سرخرولو نو حلاق (نائی) ته ئے اووئیل چه په ښی طرف شروع اوکره۔

۲- دویم بدعت: بعضے خلق څلورمه حصه د سر خروی او خوك چه ډیرے عمرے کوی هغه هم دا کار کوی او حال دا دے چه څلورمه حصه د سر خرئیل بدعت دے بلکه د ټول سر خرئیل دا واجب دی لکه په حدیث کښے راغلی دی۔

۳- دریم: بعضے خلق وائی چه سر خروے نو قبلے ته به مخ کوے لکه په احیاء العلوم کښے ئے لیکلے ده دا خبره هم غلطه ده۔

٤- څلورم بدعت: بعضے د سر خرئیلو په وخت کښ دعا وائی لکه فتح القدیر کښے ئے لیکلی ده دا د محمد ﷺ نه نه ده ثابته نو د محمد ﷺ نه ځان مه مخکښے کوئ۔

۵- پنځم: بعضے خلق چه سر لنډه وی نو یو ویخته یا دوه ترینه

په قینچی واخلی او حال دا دے چه قصر دیته وائی:

اَلْاَخْذُ مِنْ مَجْمُوْعِ الشَّعْرِ لَا مِنْ جَمِیْعِهٖ۔

د مجموعه ویختو نه د ګوتو د سرونو په مقدار اخستل او د هر ویخته نه اخستل لازم ندی نو پدے کښے زیات نقصان جائز نه دے۔ لکه چه د مروه په خوا کښے ناپوهه خلق ولاړ وی او قینچی ورسره وی او صرف معمولی ویښته پریکړی او دیته قصر وائی دا غلطه ده۔ بلکه تعمیم د ټول سر ضروری دے۔

د زنانه د عمرے بیان

زنانه به دا اعمال هم کوی کوم چه مخکښے بیان شو صرف یو څو خبرو کښے ددے فرق دے۔

۱- اول: دا چه پدے احرام نشته بلکه خپلے عادتی جامے به اغوندی۔ حدیث کښے راځی چه زنانه به دستانے او نقاب نه اچوی صرف د بره نه کپړه رازوړندولے شی (ترمذی، مشکاه)۔

نو اوس به بورقع نه په سر کوی بلکه که سړی نه وی نو مخ ډِے ښکاره کړی او که ستر کوی نو بیا ډِے په مخ څه جامه وغیره واچوی که په مخ لږیږی او که نه لږیږی دواړه جائز دی۔ بعضے علماء وائی چه په مخ باندے ډِے پرده نه اچوی لیکن صحیح دا ده چه په مخ ډِے پرده واچوی که لګیږی او که نه ځکه چه د نبی ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیبیانو څادرونه په مخ اچولی وو او رسول الله ﷺ ورته نه وو وئیلی چه د مخونو نه پرده لرے کړئ لکه شیخ الاسلام دا مسئله بیان کړیده:

[وَلَوْ غَطَّتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا بِشَيْءٍ لَا يَمَسُّ وَجْهَهَا جَازَ بِالْإِتِّفَاقِ وَإِنْ كَانَ يَمَسُّهَا فَالصَّحِيْحُ أَنَّهُ جَائِزٌ أَيْضًا وَلَا تُكَلَّفُ الْمَرْأَةُ أَنْ تُجَافِيَ سُتْرَتَهَا عَنِ الْوَجْهِ لَا بِعُوْدٍ وَلَا بِيَدٍ وَلَا غَيْرُ ذٰلِكَ لِأَنَّ أَزْوَاجَهُ ﷺ كُنَّ يَسْدُلْنَ عَلَى وُجُوْهِهِنَّ مِنْ غَيْرِ مُرَاعَاةِ الْمُجَافَاةِ وَلَمْ يَنْقُلْ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِيْ وَجْهِهَا وَإِنَّمَا هٰذَا قَوْلُ بَعْضِ السَّلَفِ لٰكِنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَاهَا أَنْ تَنْتَقِبَ أَوْ تَلْبَسَ الْقُفَّازَيْنِ] انتهیٰ.

ددے عبارت مقصد مخکښے بیان شو۔

۲- دویم: دا چه بعضے زنانه په سر باندے سپینه کپړه تړی او دیته احرام وائی دا کار غلط دے او بالکل صحیح نهٔ دے۔

۳- دریم: دا چه کله ښځه حائضه (بیماره) شوه یا نفاس پرے راغے نو غسل دِے اوکړی او څو پورے چه پاکه شوے نه وی نو د حرم نه بهر دِے اوسیږی چه کله پاکه شی نو بیا دِے عمره شروع کړی ځکه چه زنانه لره د حیض په حالت کښے مسجد ته په غیر د ضرورت نه داخلیدل منع دی۔ او دا سے به هم نه کوی چه په حالت د حیض کښے سعی اوکړی او روستو چه پاکه شی نو بیا طواف اوکړی، ځکه چه صفا مروه مخکښے د مسجد نه بهر وو نو مخکښے ورله دا کار جائز وو لیکن اوس صفا مروه مسجد کښے شامل شویدی، نو دا هم د مسجد حکم لری نو حائضه زنانه به د

عمرے هیڅ رکن نه اداء کوی تر څو چه پاکه شوے نه وی۔
دویمه وجه دا ده چه صفا مروه د طواف نه روستو کول پکار دی۔
۴- څلورم: ښځه دِے د سرو نه جدا طواف کوی۔
۵- پنځم: - زناه نه به هم په تلبیه آواز اوچتوی مګر چه خوف د فتنے وو، بیا به آواز ښکته کړی لعموم الاحادیث او عائشهؓ به آواز اوچتولو (مسند احمد ۳۲/۶) وقال شیخ الاسلام:
وَالْمَرْأَةُ تَرْفَعُ صَوْتَهَا بِحَيْثُ تُسْمِعُ رَفِيْقَاتِهَا -
ښځه به دومره آواز پورته کوی چه خپلے ملګرے ئے واوری۔
۶- په حجر اسود باندے به تیل نه کوی، یو بل له دیکے ورکول ګناه ده۔
۷- اووم: په زنانو رمل (پهلوانی) نشته لیکن په سعی کښے آیا زنانه منډے وهلے شی؟ نو پدے کښے د علماؤ درے قوله دی۔ ظاهر دا دے چه که د سړو تیل نه وی نو بیا منډه وهلے شی لکه المجموع (۸/ ۷۵) مناسك الحج والعمره (ص ۲۷)۔ کښے اوګوره
۸- اتم: د حج او عمرے نه پس دِے سر نه خروی بلکه قصر دِے اوکړی۔
پس کله چه د عمرے نه فارغ شی نو بیا دِے د حج انتظار کوی او حرم کښے ورلره اوسیدل جائز دی لیکن که چرته زنانه وی او مرض پرے راشی نو که ځان دپاره د حرم نه بهر کمره نیولے شی نو دا ډیره بهتره ده، او که وسع ئے نه کیږی نو په حرم کښے ورله اوسیدل هم جائز دی كَمَا حَقَّقَهٗ شَيْخُ الْإِسْلَامِ فِيْ فَتَاوَاهُ جِدًّا۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حرم نه بهر اوسيدل ورلره د ډيرو وجو نه بهتر دی يو دا چه د حرم بے عزتی به ترے نه کيږی بل دا چه هلته به ترے بے ځايه خبرے نه کيږی، بله دا چه نبی ﷺ چه حج ته راغلے وو نو هم بهر په محصب کښې اوسيدلو هلته به ئے مونځو نه کول او صحابه‌و سره حرم ته نه راتللو نو دغے تابعداری به هم اوشی۔ (زاد المعاد)

په عمره کښې فرائض

۱- **اول** : د ميقات نه احرام تړل دا فرض دے لکه څنګه چه په حج کښې فرض دے۔

۲- **دويم** : يو ځل د بيت الله طواف کول۔

۳- **دريم** : په صفا مروه کښې سعی کول۔

۴- **څلورم** : د صفا مروه نه پس سر خرئيل يا لنډول لازم دی په هغه کس باندے چه صرف عمره کوی او يا د حج تمتع نيت ئے کړے وی۔

OOOOOOO

دريم باب

د حج بيان - او د هغه د احکامو تفصيل

کله چه د ذو الحجة مياشت داخله شی نو څوك چه قربانی کوی يا پرے واجبه وی نو سر دِے نه خروی او نوکه دِے هم نه پرے کوی او نور ويختان دِے هم نه اخلی، لکه دا حديث کښې راغلی دی۔

کله چه يوم الترويه يعنی اتمه ورځ د ذو الحجة شی نو احرام دِے اوتړی ليکن چه قِران والا نه وی، ځکه چه قارن خود مخکښې نه احرام کښې دے۔

تنبيه : ډير حاجيان چه احرام تړی نو ددے ورځے نه اضطباع (اوګه ښکاره) ګوی تر حج ختميدو پورے او دا خطائی ده بلکه اوګه به صرف په طواف کښې ښکاره کوی او هر طواف هم نه بلکه صرف طواف قدوم کښې (چه ابتداء کښې بيت الله ته راشی)۔

تنبيه : د احرام تړلو او شرط لګولو بيان مخکښې اوشو۔

احرام به د کوم ځائے نه تړی

بعضے وائی : چه احرام به د مسجد حرام نه تړی ليکن صحيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره دا ده چه د هغه ځائے نه به احرام تړي چه کوم ځائے کښې اوسیږي ځکه صحابه کرامو به د بطحاء نه احرام تړلو او هغوی هم هلته اوسیدل او هلته دیره وو لیکن د حج دپاره به د حرم نه احرام تړي (او مسجد حرام نه تړل ئے ضروری ندی د خپلے دیرے نه ئے اُوتړه) لکه دا مسئله د فقه په کتابونو کښې هم ده۔

بیا به په همدغه ورځ د ماسپخین نه مخکښې منی ته روان شی۔ سنت طریقه داده چه د ماسپخین مونځ هلته اورسوی۔ (یعنے چه نهه لس بجے روان شی نو په آرام به ئے ماسپخین ته اورسوی)۔ او په لاره باندے به تلبیه وائی۔

بعضے خلقو په مِنیٰ کښې ځان له د مخکښې مقرر ځایونه نیولی وی دا کار د سنت طریقے دے ځکه چه حدیث کښې دی: مِنیٰ مُنَاخٌ مَنْ سَبَقَ ۔(الدارمی:۱۹۳۷) وحسن اسناده معلقه : حسین سلیم اسد والنووی فی خلاصة الاحکام]

منی د هر هغه چا ځائے دے چه څوك ورته مخکښې راغلو، پدے باندے د چا قبضه نۀ راځی۔

بعضے خلق طواف کوی او سعی کوی او د عرفات نه چه روستو راشی نو طواف نۀ کوی دا بالکل غلطه ده ځکه د عرفات نه بعد طواف کول فرض دی او دارنگه سعی په تمتع والا باندے واجبه ده۔ امام البانی دا مسئله ښه په تحقیق سره بیان کړیده۔

[التعلیق علی کتابه حجة النبی –۸۸]۔

لکه کله چه احرام اوتړی نو طواف کول وړباندے نه دی لازم

ځکه چه طواف خو هر وقت مستحب دے ددے وقت د احرام پورے خاص ندے نو کوم خلق چه دا ضروری گنړی چه د احرام تړلو نه روستو به طواف کوی او بیا به منی ته روانیږی (لکه دا کار اکثر امیان کوی) نو دا خبره غلطه او بے دلیله ده۔ او هر چه سعی ده نو هغه خو دے وخت کښې نشته دے، نو بهتره دا ده چه سعی روستو اُوکړے شی۔ بعض خلق وائی: چه (لاحرج) والا حدیث نه معلومیږی چه سعی مقدم کول هم جائز دی لیکن په هغه روایت کښې د صحت او ضعف د اختلاف په وجه نۀ دی کول پکار۔

پس کله چه منیٰ ته ورسیږی نو هلته به پنځه مونځونه کوی ماسپښین، مازیگر، ماښام، ماسخوتن او سحر او د نمر ختلو نه مخکښې د منی نه تلل د سنت خلاف دی۔

په حج کښې فرائض

۱- **اول** : د حج دپاره په زړۀ کښې نیت کول۔
هر چه کپړے او تلبیه وئیل دی نو هغه ئے علامات دی۔

۲- **دویم** : د عرفے په ورځ باندے عرفات ته تلل فرض دی۔

۳- **دریم** : طواف زیارت کول فرض دی۔

دا خیزونه فرض دی که د چا نه وریکښې یو هم پاتے شو نو د علماؤ په اتفاق سره ئے حج نۀ کیږی نو ددے خیال ساتل ضروری دی۔ او په حج کښې نور فرائض هم شته په راجح قول د علماؤ کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکن د عوامو د پاره فرض او واجب معلومول ضروري نهٔ دی صرف د حج طريقه پيژندل ضروري دی۔

په حج کښې واجبات

١ – **اول** : د ميقات نه په غير د احرام نه تيريدل واجب دی، د احرام نه مراد کپړے بدلول دی، که په غير د احرام نه تير شو نو هغه د پاره واپس کيدل لازم دی۔

٢ – **دويم** : سعی کول په مينځ د صفا مروه کښې واجب ده، دا د بعض علماؤ وينا ده مگر غوره دا ده چه دا سعی فرض ده ځکه چه حديث کښې دی : [اِسْعَوْا، فَاِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيَ]

[احمد و ابن ماجه– ارواء الغليل: ١٠٧٢] ۔

اے خلقو سعی کوئ ځکه چه الله تعالی په تاسو باندے سعی فرض کړيده۔

٣ – **دريم** : تمتع والا قران والا باندے قرباني واجبه ده۔

٤ – **څلورم** : په مزدلفه کښې شپه تيرول يا نيمه شپه تيرول واجب دی۔ په مزدلفه کښې د سحر مانځه نه روستو ايساريدل تر نمر راختلو نه لږ مخکښې پورے ضروري دی لکه چه په حديث کښې ثابت دی۔

٥ – **پنځم** : شيطانان ويشتل۔

٦ – **شپږم** : د اختر په ورځ باندے د شيطانانو د ويشتلو نه

روستو سر خرئيل يا لنډول واجب دی۔

٧ – **اووم** : طواف وداع کول د آفاقی يعنی د مسافر د پاره چه مکه مکرمه کښې نه اوسيږی۔ طواف وداع آخری د رخصتئ طواف ته وائی۔ بيا به د نمر د راختلو نه پس عرفات ته روان شی او که د ضب په لاره روان شو نو زياته غوره ده ځکه رسول الله ﷺ په دغه لاره تلے وو کله چه مسجد نمره ته اورسيږی نو هلته به ځان د خوراك، غسل او اودس نه فارغ کړی نو بيا به د زوال نه روستو عرفات ته داخل شی۔ او دا بهتره ده چه د زوال نه مخکښې مسجد نمره خوا کښې کينی يا مسجد ته داخل شی۔

مسئله : عرفات ته تللو وقت کښې تلبيه هم شته او که څوك تکبيرونه وائی هم صحيح دی۔ (بخاری)

عرفات او د هغه متعلقات

دا په حج کښې بهترينه ورځ ده لکه دے باره کښې ډير احاديث راغلی دی، لکه په حديث کښې راځی چه په بندګانو سره الله تعالی په ملائکو باندے فخر کوی او په دے ورځ کښې الله تعالی د جهنم نه بندګان آزادوی۔

او په حديث کښې راځی چه : «اَلْحَجُّ عَرَفَةُ» ۔ يعنے حج خو عرفه ده۔ يعنے دا په حج کښې بهترين جزء دے نو ددے ورځے احترام پکار دے او ډيرے دعاګانے او ذکرونه پکښې پکار دی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات مسائل

۱- **اوله مسئله** : د نمر پریوتلو پورې به انسان د عرفات د حدودو نه نه اوځي او د عرفات حدود معلوم دي بورډونه لګیدلي دي.

۲- **دویمه مسئله** : اول به مسجد نمره کښې خطبه واوري څکه دا خطبه اوریدل سنت دي بیا به جمع بین الصلاتین اوکړي یعني د ماسپښین او مازیګر مونځ به یو ځائے اوکړي دوه رکعته به د ماسپښین او دوه به د مازیګر کوي دا په هر چا باندې لازم دي که مقیم وي که مسافر وي او دا قول د سنت مطابق دې او دا د نبي کریم ﷺ طریقه او د ابوبکر صدیق، عمر فاروق بلکه د ټولو صحابه کرامؓ عمل دې، ددې طریقې مخالفت کونکې د نبي کریم ﷺ او د صحابو مخالف دې بلکه په مزدلفه کښې به هم داسې کوي او په منی کښې به فقط قصر مونځ کوي جمع بین الصلاتین به نه کوي او اوس هم عرب داسې (سنت طریقه باندې عمل) کوي هغوی په دین پوهیږي نو د هغوی تابعداري هم ښهٔ دهٔ (د هغوی سره په شریکه جمع کوه).

لیکن بعضې غلو کونکي متعصبین چه د سنت طریقې سره څه مینه او محبت نهٔ لري دا طریقه نه کوي او وائي چه دا د امام صاحب مذهب نه دې. زه وایم که د امام صاحب مذهب نه دې نو

د نبي اکرم ﷺ مذهب خو دې (وَكَفٰى بِهٖ مَذْهَبًا) دومره سخت تقلید جائز نهٔ دې چه د رسول الله ﷺ د صحیح حدیث مقابل کښې د یو عالم قول غوره کړې شي.

بیا به د مونځ دپاره یو اذان او دوه اقامتونه اُوکړې شي.

۳- **دریمه مسئله** : سنت به نهٔ کوي.

٤- **مسئله** : د علماؤ په اتفاق سره په عرفات کښې بے اودسه سړے او حائضه ښځه اودریدلے شي.

٥- **پنځمه مسئله** :

بیا به په دعاګانو کښې مشغول شي - په ولاړه وي که په ناسته - او په خپله ژبه کښې دې د دنیا او د آخرت دعاګانې غواړي څکه به په خپله ژبه کښې دعاګانې کوي چه که په عربئ کښې دعاګانې کوي او د هغې په مقصد باندې نه پوهیږي نو ډیره فائده نه لري .

او دعاء د کولو شے دے، د لوستلو شے نهٔ دے.

او که زړا ورځی نو ډیر ډیر اوژاړي او خصوصا د جهنم نه د آزادئ دعا ډیر غواړي ځان دپاره هم او عرفات والو دپاره هم بلکه ټولو مسلمانانو له ډیر هم دعا غواړي او که چرته دا ګناهګار بنده (یا ددې کتاب خورونکي) در یاد شي نو هغه دپاره هم د مغفرت او د اور نه د خلاصیدو او جنت ته د داخلیدلو دعا اوغواړه (واجرك علی الله).

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عرفات کښې

بدعات او ناروا کارونه

ابلیس په دے ورځ ډیر غصه او ذلیل وی ځکه د الله رب العزت نعمتونه او رحمتونه نازلیږی نو مسلمانانو ورونړو! د دغه رحمت قدر اوکړئ د بد نصیبئ په وجه بعضے خلق په دغه ورځ تصویران اوباسی او بعضے خوراکونه کوی او په هغے کښې مشغول وی بعضے چکرے وهی او د عرفات غونډئ ته خیژی د هغے دپاره کوشش کوی او حال دا دے چه هغے ته ختل نه سنت دی نه مستحب دی بلکه بدعت دے او بعضے په کښې سګریټ او چهلم سکی دا شیطانی اعمال دی او د شیطان د خوشحالولو اسباب دی۔

۶- **شپږمه مسئله** : په عرفات کښې څه معینه دعا یا ذکر نشته صرف د رسول الله ﷺ نه دا دعا نقل ده چه هغه دا دعا کوله او لاسونه ئے د سینے پورے اوچت کړی وو۔

اَللّٰهُمَّ لَكَ صَلَاتِیُ وَنُسُكِیُ وَمَحْیَایَ وَمَمَاتِیُ وَاِلَیْكَ مَآبِیُ وَلَكَ رَبِّیُ تُرَاثِیُ اَللّٰهُمَّ اِنِّیُ اَعُوُذُ بِكَ مِنُ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسُوَسَةِ الصَّدُرِ وَشَتَاتِ الْاَمْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیُ اَعُوُذُ بِكَ مِنُ شَرِّ مَا تَجِیُءُ بِهِ الرِّیُحُ. (رواه الترمذی باسناد ضعیف)۔

او په روایت د طبرانی کښې دا هم راغلی دی:

اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ تَسُمَعُ كَلَامِیُ وَتَرٰی مَكَانِیُ وَتَعْلَمُ سِرِّیُ وَعَلَانِیَتِیُ لَایَخْفٰی عَلَیْكَ شَیْءٌ مِنُ اَمْرِیُ اَنَا الْبَائِسُ الْفَقِیْرُ الْمُسْتَغِیْثُ الْمُسْتَجِیْرُ وَالْوَجِلُ الْمُشْفِقُ

الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوْبِیُ اَسْئَلُكَ مَسْئَلَةَ الْمَسْكِیْنِ وَاَبْتَهِلُ اِلَیْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِیْلِ وَاَدْعُوْكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الضَّرِیْرِ مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهٗ وَفَاضَتْ لَكَ عَیْنَاهُ وَذَلَّ جَسَدُهٗ وَرَغِمَ اَنْفُهٗ لَكَ اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْنِیُ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِیًّا وَكُنْ بِیُ رَءُ وُفًا رَحِیْمًا یَا خَیْرَ الْمَسْئُوْلِیْنَ وَیَا خَیْرَ الْمُعْطِیْنَ۔

او په حدیث د مسند احمد کښې راځی چه رسول الله ﷺ به د عرفے په ورځ دا دعا وئیله:

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ.

او په حدیث د بیهقی کښې راځی د علی رضی الله عنه نه روایت دے چه نبی ﷺ فرمائیلی دی چه د عرفے په ورځ اکثره دعا زما او د نورو پیغمبرانو دا ده:

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ اِجْعَلْ فِیُ قَلْبِیُ نُوْرًا وَفِیُ صَدْرِیُ نُوْرًا وَفِیُ سَمْعِیُ نُوْرًا وَفِیُ بَصَرِیُ نُوْرًا اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِیُ صَدْرِیُ وَیَسِّرْ لِیُ اَمْرِیُ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَسَاوِسِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْاَمْرِ وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیُ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا یَلِجُ فِی اللَّیْلِ وَشَرِّ مَا یَلِجُ فِی النَّهَارِ وَشَرِّ مَا تَهُبُّ بِهِ الرِّیَاحُ وَشَرِّ بَوَائِقِ الدَّهْرِ۔

(وهذه الأحادیث فی اسانیدها لین کما فی زاد المعاد ۲/ ۲۶۸)۔

۷- **مسئله** : د عرفات په سر نفلی مونځ یا د هغه قبه نه طواف کول دواړه بدعت دے۔

۸ - **مسئله** : د مازیګر او د ماسپښین مونځ د حضے نه مخکښې کول بدعت دے۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩- **مسئله** : د نمر د ډوبيدلو نه مخکښے راکوزيدل بدعت دے۔

١٠- **مسئله** : بعضے وائي چه جمعه او عرفه دواړه جمع شي نو دا حج د دوه اويا (٧٢) حجونو سره برابر دے دا خبره باطله ده۔

١١- **مسئله** : عرفات ته به وختي نه ځي بلکه د زوال نه روستو به ځي ځکه نبي ﷺ د زوال نه روستو داخل شويدے۔

١٢- **مسئله** : عرفات ته د مکے نه په يو سفر سره تلل دا بدعت دے بلکه اول به منی ته ځي هلته به شپه کوي او بيا به عرفات ته ځي۔

١٣- **مسئله** : د حاجي دپاره روژه نيول بهتر کار نه دے ځکه هغه د فرائضو نه ضعيف کيږي او دا د جاهلو خلقو کار وي چه نفلو له زور ورکوي او فرض ترے پاتے او يا نيمګړي شي۔

رسول الله ﷺ په عرفات کښے شکاره پيئ اوسکل ددے دپاره چه امت ئے تابعداري اوکړي او خوك چه په عرفات کښے نه وي نو د عرفے د ورځے روژه ډيره بهتره ده د دوه کالو ګناهونه پرے معاف کيږي۔ (بخاري)۔

١٤- **مسئله** : عرفات کښے که په خپو اودريږي او که په سورلۍ سوريږي دواړه جائز دي او که سترے شوے نو کينه بيا د دعا دپاره اودريږه يا په ناسته اُوکړه ځکه چه په عرفات کښں وقوف راغلے دے او د وقوف معنیٰ ده په يو ځائے کښں پاتے کيدل او ايساريدل برابره ده که په ناسته وي او که په ولاړه او دغه شان خبره په مزدلفه کښں هم ده۔

١٥- **مسئله** : په عرفات کښے تلبيه وئيل هم صحيح دي لکه دا د خلفاء راشدينو نه ثابته ده۔

١٦- **مسئله** : دا خبره ياد ساتل پکار دي چه په عرفات کښے د مسجد نمره مخکښئ د محراب حصه د عرفات په حدودو کښے نده داخله مسجد کښے د علامے دپاره شنه بلفونه لګيدلے دي نو که څوك په مسجد کښے وقوف کوي هلته حصاريږي او اخوا ميدان ته نه ورځي نو دا هم جائز ده خو دا خيال به کوي چه ددے شنو بلفونو نه شاته حصه د مسجد کښے کيني دے دپاره چه عرفات کښے داخل شي۔

مزدلفه او د هغے متعلقات

کله چه نمر پريوزي نو د خپل ځائے نه به را روان شي۔ داسے نه ده پکار چه د مازيګر نه د عرفات دے سرته راشي او کله چه نمر پريوزي نو سمدست راوځي دا طريقه غلطه ده بلکه نبي ﷺ صحابوؓ ته فرمائيلي وو چه په آرام او وقار سره ځئ ځکه :

[فَاِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالْاِيْضَاعِ]۔

منډه وهل او جلتي کول خو نيکي نه ده بلکه په آرام او وقار سره تګ نيکي ده۔ البته که ګنړه نه وي نو تيز تلل سنت دي نبي عليه السلام به چه خلق رنګي اوليدل نو اوښه به ئے تيزه کړه۔

که په سورلۍ باندے ځي هم ټيك ده او که پياده ځي نو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحیح ده لیکن په سورلۍ باندې تګ غوره دې ځکه د نورو اعمالو نه به نه ستړې کیږی. او په لاره استغفار ډیر غواړه.

هرکله چه مزدلفې ته را ورسیږی نو هلته به جمع بین الصلاتین اوکړی او په لاره به هم د ماښام مونځ نه کوی او په عرفات کښې به ئې هم نه کوی بلکه مزدلفه کښې به ئې یو ځائې اوکړی. اول به اذان اوکړی بیا به د ماښام مونځ درې رکعته اوکړی او سنت به نه کوی بیا به د ماسخوتن مونځ دوه رکعته اوکړی او وتر به هم کوی.

البته که یو انسان یریږی چه مزدلفې ته به د نیمې شپې نه پس اورسیږم د ګڼړې د وجې نه نو بیا دې لاره کښې مونځ اوکړی چه مونځ ترې قضاء نشی ځکه د نیمې شپې نه اخوا مونځ قضاء دې.

خو اکثر خلق تقریبا نهه لس یولس بجې رسی نو مونځ ورله په لاره باندې ندی کول پکار دا د سنت مخالفت دې.

بیا به مزدلفه کښې اوده شی ځکه چه نبی ﷺ په دغه شپه کښې اوده شوې وو لیکن کوشش دې کوی چه د سحر مونځ ترې خراب نه شی.

که د یو انسان سره زنانه وغیره نه وی نو بهتره ده چه مشعر حرام مسجد کښې شپه اوکړی که وختی راورسی. هلته د ماښام او ماسخوتن کیږی هغې کښې به شریك شی او که وختی راونه رسی نو ځانله دې اوکړی خو شپه دې مسجد کښې اوکړی سحر مونځ وغیره کښې به ورته آسانی وی. دا یوه مشوره ده.

د بعضې علماؤ په نزد باندې په مزدلفه کښې د سحر مونځ کولو پورې شپه تیرول واجب دی کله چه د سحر مونځ اوکړی نو دعا ګانې به غواړی - په ولاړه وی او که په ناسته - او قبلې ته دې مخ کړی تردې پورې چه نمر ختلو ته رانزدې شی نو بیا دې منی ته روان شی او دا د رسول الله ﷺ عمل او د هغه طریقه ده.

خو افسوس چه اکثر خلق دا سنت پیژنی هم نه. د مونځ کولو سره سمدست پاخیږی او روانیږی شیطان ورته وسوسه واچوی چه شیطانانو باندې ګڼړه زیاته وی نو ځئ چه وختی ځان اورسوو.

او بعضې علماء وائی: چه په مزدلفه کښې دې نیمه شپه تیره کړه نو واجب اداء شو په تا باندې هیڅ نښته صرف د رسول الله ﷺ د عمل تابعداری درنه پاتې شوه لیکن نن صبا ډیر خلق جلتی کوی او دا واجب یا سنت پریږدی دا ډیره ناکاره خبره ده.

بیا چه د سحر د مونځ نه روستو په مزدلفه کښې په هر ځائې کښې حصاریږی نو صحیح ده لیکن د جبل قزح سره نزدې حصاریدل مستحب دی.

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مزدلفه کښې بدعات

۱- اول : د مزدلفې د شپې دپاره غسل کول بدعت دے۔

۲- دویم : امام غزالی ؒ وائی : چه کله مزدلفه رانژدے شی نو د حرم د احترام دپاره به د سورلئ نه کوز شی داخبره غلطه ده ځکه محمد رسول الله ﷺ سور راغلے دے۔

۳- دریم: دغه ځائے کښې معینه دعا وئیل نشته دے۔

٤- څلورم : په مزدلفه کښې د جمراتو دپاره کانړی ټولول لازم ګنړل دا بدعت دے بلکه کوم ځائے نه چه ډِے کانړی واخستل جائز دی۔ مزدلفه کښې هم راټولے شی او د منی په لاره هم۔

۵- ډیر حاجیان وغیره چه د عرفات نه راکوزیږی نو په لاره باندے د یو بل نه ګاړی مخکښې کوی او ریس لګوی دا ګمان ئے وی چه نبی علیه السلام تیز راغلے دے دا ګمان غلط دے ځکه چه نبی علیه السلام پدے مقام کښې خلقو ته د آرام او وقار سره تللو حکم کړیدے مگر که لاره کښې کولاو والے وی او خلقو ته تکلیف نه رسی نو لږ شان تیز تلل بهتر دی لیکن ددے خلقو دا کار سراسر خطاء دے ځکه پدے کار کولو سره ټول سواره خلق سره د ډرائیور نه د تلبیه وئیلو نه غافل شی۔

٦- مزدلفه کښې بعض خلق د سحر مونځ قبل الوقت کوی دا د الله په حدودو کښې تعدی او ظلم دے او قبول ندے۔

بیا به د مزدلفې نه د نمر ختلو نه لږ غوندے مخکښې اوځی او په آرام آرام سره به ځی تلبیه به وائی خو کله چه وادی محسّر (اصحاب الفیل د غرقیدو ځائے) ته اورسیږی نو لږ ساعت دے لږ غوندے تیز لاړشی (که ممکن وی) تردے چه منی ته اورسیږی دا سنت عمل دے۔

منیٰ او د هغې متعلقات

دا د اختر ورځ ده اول عمل به په منی کښې په اووه کانړو د جمره عقبه (یعنی جمره کبری - لوئی شیطان کوم چه حرم طرف نه اول راځی) ویشتل وی او دا د منی تحیه ده۔ طریقه د ویشتلو دا ده جمره عقبه ته به مخامخ شی او منی به خی طرفته کړی او کعبه به چپ طرفته اوګرځوی او شیطان به په اوه (۷) کانړو اولی وار په وار او د هر ځل ویشتلو سره به اَللّٰهُ اَکْبَر وائی۔ داسنت طریقه ده۔ خو کانړی به نه غټ وی او نه به ډیر واړه وی بلکه د چنړے په اندازه به وی په حدیث کښې راځی د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما نه روایت دے چه نبی ﷺ فرمائیلی دی چه د ټکری یعنی د چنړے په مقدار کانړی باندے شیطان اولئ او په دین کښې زیادت مه کوئ (نسائی)۔

دا طریقه سنت ده او د رسول الله ﷺ عمل هم په دغه طریقه وو۔ په دغه ورځ به بله جمره نه ولی صرف هم دا جمره به ولی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددے نه روستو دعا کول نشته۔ او کله چه جمره عقبه ولی نو تلبیه به ختمه کړی او کله چه منی او مزدلفے او عرفات ته ځی نو تلبیه به وائی کله چه د شیطان په ویشتلو شروع اوکړی نو تلبیه به پریږدی۔

لیکن په روایت د ابن خزیمه کښے راغلی دی چه تلبیه به د جمراتو په آخری کانړی ختموی۔ نو دواړه جائز دی۔

بهتره طریقه دا ده چه دا به د زوال نه مخکښے ولی او که د زوال نه روسته ئے اوویشتله نو هم جائز ده [حجة النبی]۔

بیا به سر اوخرئی ځکه سر خرئیل ډیر بهتر دی ۔ رسول الله ﷺ سر خرئیونکی ته درے ځل (د الله د رحمت) دعا کړیده او سر لنډونکی ته ئے یو ځل دعا کړیده۔

خو یا د ساتیٔ د عمرے او حج نه غیر په نورو وختونو کښے سر خرول غوره کار نهٔ دے۔ ددے د تحقیق دپاره نور ځایونه دی۔

خو یاد لره چه دا سر به هله خروی چه قربانی پرے نه وی که قربانی پرے وه لکه تمتع والا او یا قران والا باندے نو هغه به د جمره عقبه نه پس حلاله کوی او بیا به سر ګنجے کوی۔

امام ابو حنیفه ؒ وائی چه دا اختر د ورځے د اعمالو ترتیب پدے راتلونکے طریقه واجب دے [ر – ذ – ح]

(راء) کښے اشاره ده د شیطان ویشتلو ته او (ذال) کښے ذبح ته اشاره ده او (حا) کښے د سر خرئیلو ته اشاره ده۔ او نور علماء وائی چه دا ترتیب مستحب دے که چا پدے ترتیب باندے عمل اونکړو

نو هیڅ ورباندے نشته او دا خبره زیاته آسانه او غوره ده ځکه چه د رسول الله ﷺ نه تپوس اوشو نو هغه اوفرمائیل: چه په دے ترتیب پریخودلو کښے هیڅ ګناه نشته (بخاری)۔

او د ذبح طریقه دا ده چه خاروے به قبلے ته مخامخ کړی او په خپل لاس دِے حلال کړی او بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ، اَللّٰهُمَّ هٰذَا مِنْكَ وَلَكَ، اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّیْ – دِے اووائی او که بل څوک نائب کړی نو هم صحیح ده۔

د جمرے په ویشتلو
او ذبح کښې بدعات

۱– اول: کانړی وینځل بدعت دے۔

۲– دویم: غسل کول د جمراتو ویشتلو دپاره بدعت دے۔

۳– دریم: د جمراتو د ویشتلو په وخت کښے د الله اکبر – په ځائے باندے سُبْحَانَ اللهِ – وئیل بدعت دے۔

٤– څلورم: خاص طریقے سره ویشتل لکه بعضے وائی چه د غتے ګوتے په سر به کانړے کیدی او ولی به ئے دا غلطه خبره ده۔ احادیثو کښے ویشتل راغلی دی څه رنګ چه دِے خوښ وی څه معینه طریقه ورله نشته دے۔

۵– پنځم: بعضے خلق وائی چه په مینځ د شیطان یعنی جمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې او په مېنځ د ويشتونکي کښې به پنځه ګزه فاصله وي داخبره غلطه ده بلکه د کوم مقدار نه چه کانړې ور رسيږي د هغې نه ډېر ويشتل کوي۔

٦- شپږم: بعضې خلق په چپړو غتو کانړو جمره ولي دا بدعت دې او د محمد ﷺ نه مخالفت دې په دې باندې شيطان خوشحاليږي۔ بلکه صرف او صرف په کانړو به ئې اوولي۔ نه بل شې۔

٧- اوم: بعضې خلق وائي چه ذبحه څه له کوم هسې به ضائعه لاړه شي دا مال به مسکينن ته ورکړم داخبره بالکل خطا ده ځکه مقصد د الله په نوم ذبح کول دي او د الله لوئي وئيل دي او په وينه تويولو کښې د الله عبادت دې لکه حديث کښې راځي بهترين حج هغه دې چه تلبيه په کښې زياته اووئيلې شي او وينه پکښې زياته توئې کړې شي۔ ليکن که کوم سړې شرکه الراجحي ته روپۍ ورکړي چه دده دپاره ذبحه اوکړي نو بيا هم جائز ده۔

٨- اتم: د تمتع هدی د اختر د ورځې نه مخکښې ذبحه کول غلطه ده۔

٩- نهم: د جمراتو په خوا کښې چه کوم مساجد دی هغې ته تلل د عبادت په نيت بدعت دې۔

١٠- لسم: کوم حاجيان چه په منی کښې وي په هغوی داختر مونځ نشته۔

١١- بعض خلق دا عقيده لري چه پدې جمراتو کښې شيطان دې نو مونږ شيطان اوولو او حال دا چه دا خطائي او جهالت دې

ځکه دلته شيطان نشته ليکن مونږ چه دا ويشتل کوو نو دا اقتداء د نبي عليه السلام ده او د الله تعالی حکم دې او د ابراهيم عليه السلام تابعداري ده، او پدې باندې شيطان ته ضرر رسيږي چه د پيغمبر تابعداري اوشي ورنه دلته شيطان نشته۔ صرف دلته ابراهيم عليه السلام ته شيطان راښکاره شوې وو هغه پرې ګوزار کړې وو او شيطان په زمکه کښې خښ شوې وو دا کار درې کرته شوې وو لکه په صحيح سند سره د ابن عباسؓ نه امام حاکمؒ په مستدرك کښې دا روايت راوړيدې۔

نو الله تعالی مونږ باندې دا مقرر کړل چه تاسو هم دغه ځائې ولئ دا به داسې وي لکه شيطان ويشتل نو ځوك چه د پيغمبر د تابعدارئ نه خلاف کوی او په غټ غټ کانړو يا څپلو وغيره ئې اوولی نو پدې باندې شيطان خوشحاليږي ځکه چه پدې کښې د پيغمبر مخالفت دې۔

بيا چه سر اوخروی نو جامې به واغوندی او طواف زيارت دپاره به لاړ شي

او دا طواف فرض دې په هر حاجي صاحب باندې خو که مخکښې د زوال نه لاړ شي او طواف اوکړي نو زياته ښه ده او که پس د زوال نه ځي بيت الله ته نو هم ټيك ده ليکن نبي ﷺ د ماسپښين مونځ په يو روايت کښې واپس منی ته ورې دې نو ددې عمل تابعداري کول بهتر دي او که پس د ماسپښين نه لاړ شي نو هم جائز ده ليکن شپه به ضرور منی ته اوړي۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

مِنیٰ تـه شپـه ورځ د بعض علماؤ په نيز سنت دی او نور امامان وائی چـه واجب دی- او مکـه کښے بـه ددے ورځے تکبيرات نهٔ هيروی کوم چه د مونځونو نه روستو وئيلے شی :

اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَ اللهُ اَکْبَرُ ، اَللهُ اَکْبَرُ وَلِلهِ الْحَمْدُ.

او کـه دا طواف صبا تـه پريږدی نو هم صحيح ده تر درے ورځو پورے روستـه کـول جائز دی بلکه د ذی الحجے مياشتے آخر پورے ئے کولے شی-

مهمه مسئله : د اختـر په ورځ که د چا نه طواف فوت، اُوشو نـو دا چـه بيا طـواف کـوی نو شرط دا دے چه دوباره د احرام کپړے اچـوی او په هغے کښ به طواف کوی، خپلو کنډلے شوو کپړو کښ بـه طـواف نهٔ کوی او پدے باره کښے صحيح ابوداود او معانی الآثار کښے احاديث منقول دی- دا مسئله ډيرو موليانو ته نده معلومه نوځکه به ئے تکذيب کوی-

ددے طواف نه روستو سعی شته او که نه ؟

نـو کـه کـوم سړے تـمتع والا وی يعنی د حج په مياشتو کښ ئے عـمـره کـړے وی او بيـا ئے ځان حـلال کړے وی نو کله چه د طواف زيارت نـه فارغ شی نو ضرور به سعی کـوی- دے خبره باندے دليل حديث د عائشه رضی الله عنها دے چه (بخاری او مسلم) راوړيدے او ددے مسئلے زيات تحقيق علامه ناصر الدين البانیؒ کړيدے د خپلے رسالے په تعليق کښے (حجة النبی) د هغے نوم دے-

او هغـه سړے چه عمره ئے نه وی کړیَ صرف د حج اراده ئے کړے

وی هغه به هم سعی کوی ځکه قرآن فرمائی :

﴿ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ اَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا ﴾ -

ليـکـن ډير حـاجيـان نـن صبـا حج تمتع کوی ځکـه د حج په مياشتـو کښے لاړ شی او عمره اوکړی او بيا منتظر د حج وی نو په ده باندے دوه سعـی دی يو په عـمـره کښے او بله په حج کښے- او هرچه قارن دے يعنی هغه کس چه حج او عمره ئے جمع کړے وی او هـديـه ئے د ځان سره بوتلی وی نو په هغه يوه سعی ده که په عمره کښے ئے اوکـړه نو په حج کښے به ئے نه کوی او که په عمره کښے ئے اونکړه نو په حج کښے به ئے ضرور کوی- [زاد المعاد ۱/ ۲۳۰]-

فائده : کـوم سړے چه په رمضان کښے عمره اوکړی او بيا حج تـه پاتے شـی او د حـج پـه مياشتو کښے عمره اونکړی نو دے سړی باندے هـم د طـواف فرض (افاضه) نه بعد سعی شته- دا سړے د مکے والو نه حساب دے،حاجی مُفرِد دے-

هر کله چه منی ته واپس لاړ شی :

نـو صبا له به د زوال نه پس شيطان ولی- د اختر په ورځ کښے به ئے د زوال نه مخکښے ولی او په دے نورو ورځو کښے به ئے د زوال نه روستـو ولـی د مـاسپښين د مونځ نه مخکښے شو او که روښتو نو هـم جـائـز دی (ليکن ښه دا ده چه په مسجد الخيف کښے د جَمعے سره مـونـځ اوکړی ځکه هلته په اول وقت کښے مونځ کيږی او بيا جـمـراتو ته متوجه شی) ليکن منی کښے اکثر خلق وخت په عبشو کښے تيـروی بـعـضے پـکښے چـکـر وهـی او بـعـضے خلق پکښے

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوداګانے کوی او بعضے پکښې غارِ حراء ته او ځوك غار ثور ته ځي ددے غارونو متعلق مسئله به روستو راشي۔

او بعضے خلق نور نور کارونه کوی او حال دا دے چه قرآن کریم پدے ورځو کښے د ذکرالهی ډیر ترغیب ورکړیدے لکه فرمائی :

﴿ وَاذْكُرُوا اللهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَىٰ وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾۔

ترجمه : یاد کړئ الله تعالی په هغه ورځو شمار کړے شوو کښے (چه هغه د منی ورځے دی) پس که چا تلوار اوکړلو او دوه ورځے ئے منی کښے تیرے کړے (او آخری ورځ ته پاتے نشو) نو هیڅ ګناه پرے نشته او که درے ورځو ته پاتے شو نو هم صحیح ده۔ (اجر پکښے ډیر دے، نبی علیه السلام پاتے شویدے)۔

د ډیرے بد نصیبئ په وجه مونږ خلق د الله تعالی د ذکر نه او دارنګ د عبادت نه غافل یو هغه ذات چه د هغه بندګی محبت په مونږ فرض دے۔ الله رب العزت دے زمونږ په حال رحم اوکړی۔

نو پدے ورځو د منی کښې به د الله تعالی ذکر او نوافل او صدقه او په مسلمانانو سلام اچول او هغوی خوشحاله کول او کولاو تندی سره ملاویدلو او دعوت الی الله کښے مشغول وی او مونځونه دے په مسجد الخیف کښے کوی ځکه دا هغه غوره مسجد دے چه نبی علیه السلام فرمائی : پدے مسجد کښے اوویا (۷۰) پیغمبرانو مونځ کړیدے ۔ (مناسك الحج للالبانی)۔

کله چه د اختر په دویمه ورځ د جمرات د ویشتلو اراده

ئے وی نو د زوال نه پس به ئے ولی او سنت دا ده چه پیدل ئے اوولی او درے واړه جمرات به ولی په وړے به شروع کوی او په غټے جمرے یعنی شیطان به ئے ختموی وړه جمره منی ته نزدے ده (یعنی مسجد الخیف نه چه روان شے نو مخے ته وړه جمره بیا جمره وسطی بیا کبری راځی) او غټه جمره کعبے ته نزدے ده کله چه وړه جمره ولی نو دعا کولو دپاره به چپ طرف ته واوړی د خلقو نه به جدا شی او قبلے ته به مخ کړی او لاسونه به اوچت کړی او دومره ساعت به دعا غواړی لکه د سورت بقره په لوستلو چه څومره ساعت تیریږی چه تقریبا دوه نیمے سپارے ده۔

بیا به دویمه (مینځنۍ) جمره اوولی په مخکنۍ طریقے سره خو دعا دپاره به خی طرفته راواوړی د خلقو نه به جدا شی او د سورت بقرے په مقدار دعا غواړی او بیا به جمره عقبه ولی اود دعا دپاره به نه اودریږی۔

(پدے دویمه ورځ نور کارونه د حج متعلق نشته)۔

بیا صبا له (۱۲- دولسمه ورځ) به هم د زوال نه روستو درے واړه جمرات ولی په هم دغه طریقے سره چه اول به جمره صغری بیا وسطی بیا کبری اوولی اود اولنو دوه جمراتو نه روستو به اوګدے دعاء ته اودریږی، لکه چه مخکښې بیان شو۔

ددے ورځے نه روستو که ستا جلتی وی او صبا (دیارلسمے ورځے) ته نۀ ایساریږے نو دا یاد ساته چه د نمر پریوتو نه مخکښے مخکښے به ځان د منی نه اوباسے که نمر د باندے پریوتو نو بیا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

خامخا جمراتو ته ایسارېږے تر ماسپښین پورے - او دیارلسمے ورځے ته پاتے کېدل غوره دي یو خو نبی علیه السلام پاتے شویدے دویم : د رمی فضیلت به درته حاصل شي- او که تللے نو هم اجازه ده- لیکن دا درېمے ورځے د منی د اختر د ورځونه سوا دي-

اوس بعضے ځایونه او وختونه د دعا د قبلېدلو ذکر کوم، کوم چه په احادیثو کښے راغلی دي-

د دعا د قبلېدو ځایونه او وختونه

۱- اول ځائے د دعا د قبلېدلو د **صفا** غونډئ ده په حج یا په عمره کښے- ۲- دویم : په مروه باندے په حج یا په عمره کښے-

۳- دریم : د زوال نه روسته تر ماښامه پورے په عرفات کښے د عرفے په ورځ چه لاسونه به ئے اوچت کړي وي-

۴- څلورم : په مزدلفه کښے پس د صبا د مونځ نه او مخکښے د نمر ختلو نه-

۵- پنځم د اولے جمرے او دویمے جمرے سره د اختر په صبا اول صبا له او لا بل صبا له د زوال نه روستو- دا هغه ځایونه دي چه رسول الله ﷺ پکښے دعاګانے غوښتے دي په حج او عمره کښے نو د رسول الله ﷺ د اتباع په وجه به الله ستا دعا هم قبلوی ان شاء الله العزیز-

۷- اووم : په ملتزم کښے عبد الله بن عباس رضی الله عنهما فرمائی : چه دا ځائے (ملتزم) د دعا د قبلېدو دپار مجرّب دے کما فی (اَلْقِرٰی لِقَاصِدِ اُمِّ الْقُرٰی ۱/۳۱۰) او زه وایم چه دا خبره بالکل مجربه ده او رسول الله ﷺ هم په ملتزم کښے سره د صحابو نه دعا غوښتلے ده لکه دا حدیث ابوداود ذکر کړیدے-

۸- اتم : د اذان او اقامت په مینځ کښے دعا نه رد کیږی لکه حدیث کښے راغلی دي-

۹- نهم : د اذان په وخت کښے هم دعا ضرور قبلیږی-

۱۰- د ماښام په وخت کښے دعا قبلیږی او پدے دعا سره امر راغلے دے- [مشکاة] -

۱۱- کله چه د مونځ صف اودریږی-

۱۲- د فرض مونځ نه روستو-

۱۳- د تهجدو په وخت کښے دعا ښه قبلیږی -

۱۴- د روژه دار دعا ښه قبلیږی-

۱۵- د مسافر دعا ښه قبلیږی-

۱۶- د پلار دعا د بچو دپاره ښه قبلیږی-

۱۷- د غائب سړی دعا د بل غائب سړی دپاره ښه قبلیږی-

۱۸- د مظلوم دعا ښه قبلیږی - دا ټول په احادیثو کښے راغلی دی ما د اختصار په طریقه ذکر کړل علماؤ ته دا حدیثو نه معلوم دي- لیکن د دعاء دپاره شرطونه دي-

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دعا د قبليدو شرطونه

۱ - اول : دعا کونکے به يقين لری چه زما دعا قبليږی۔

۲ - دويم : د دروغو نه ځان ساتل۔

۳ - دريم : د حرام خوریٔ نه ځان ساتل۔

٤ - څلورم : جلتی نهٔ کول۔

٥ - : درود شريف وئيل او بيا د الله تعالیٰ حمد او ثنا وئيل او بيا حاجت غوښتل په هغه الفاظو سره خصوصاً ښه قبليږی کوم چه په احاديثو کښے نقل شويدی۔

٦ - او ضروری شرط دا دے چه سړے په کښے اعتداء اُونکړی، د زوره دعا اُونکړی په پټه ئے اُوکړی او ښهٔ په عاجزیٔ سره ئے اُوکړی او د الله تعالیٰ نه سوا د بل چا نه ئے اونه غواړی۔

ليکن د دے سره په مسجد خيف کښے د امام سره مونځونه کول دا بهتر عمل دے او منی کښے به مسافرانه مونځ کولے شی اگر که په مکه مکرمه کښے اوسيږی ۔ دا د محمد ﷺ طريقه ده او د ابوبکر صديق او عمر فاروق – رضی الله عنهم – طريقه ده۔

OOOOOOO

د حج نه واپسی

بيا چه کله د منی نه فارغ شو نو سمدست به کور او خپل ملك ته نه ځی بلکه ضرور به بيت الله ته راځی او طوافِ صدر (چه وداع او رخصت ورته هم وائی) به کوی او دا طواف واجب دے په هر حاجی صاحب باندے چه کله د مکے مکرمے نه رخصتيږی نو ضرور به دا طواف کوی او که په مکه کښے اوسيږی نو بيا پرے دا طواف نشته ليکن که څوك د يو څو ورځو دپاره مقيم وو په مکه کښے نو کله چه تللو د هغه ځائے نه نو دا طواف به اوکړی او دا طواف په حائضه او نفاسه ښځه باندے نشته کله چه په وخت د تللو کښے پرے دا مرض راغلے وی او که د طواف نه بعد ملتزم ته لاړو او ځان دپاره (او مونږ او ټول امتِ مسلمه دپاره) ئے دعا اوکړه نو زياته غوره ده۔

عبد الله بن عباس – رضی الله عنهما – به دلته دا دعا کوله :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ اَمَتِكَ حَمَلْتَنِیْ عَلٰی مَا سَخَّرْتَ لِیْ مِنْ خَلْقِكَ وَسَيَّرْتَنِیْ فِیْ بِلَادِكَ حَتّٰی بَلَّغْتَنِیْ بِنِعْمَتِكَ اِلٰی بَيْتِكَ وَاَعَنْتَنِیْ عَلٰی اَدَاءِ نُسُكِیْ فَاِنْ كُنْتَ رَضِيْتَ عَنِّیْ فَازْدَدْ عَنِّیْ رِضًا وَاِلَّا فَمِنَ الْآنَ فَارْضَ عَنِّیْ قَبْلَ اَنْ تَنْاٰی عَنْ بَيْتِكَ دَارِیْ فَهٰذَا اَوَانُ انْصِرَافِیْ اِنْ اَذِنْتَ لِیْ غَيْرَ مُسْتَبْدِلٍ بِكَ وَلَا بَيْتِكَ وَلَا رَاغِبٌ عَنْكَ وَلَا عَنْ بَيْتِكَ اَللّٰهُمَّ فَاَصْحِبْنِیْ الْعَافِيَةَ فِیْ بَدَنِیْ وَالصِّحَّةَ فِیْ جِسْمِیْ وَالْعِصْمَةَ فِیْ دِيْنِیْ وَاَحْسِنْ مُنْقَلَبِیْ وَارْزُقْنِیْ طَاعَتَكَ مَا اَبْقَيْتَنِیْ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَاجْمَعْ لِیْ بَیْنَ خَیْرَیِ الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ اِنَّكَ عَلٰی کُلِّ شَیْئٍ قَدِیْر.

(موطأ مالك ۱/۴۲۴) رقم (۹۵۱) البیهقی فی الکبری (۵/۱۶۴) رقم (۹۵۴۸)

بیا چه کله د بیت الله نه اوځی نو په شا باندے به نه اوځی بلکه صحیح په مخه باندے به اوځی او بیت الله ته شا اړول په مزل کښے څه ګناه نه لری او نه بے ادبی ده ځکه د رسول الله ﷺ نه زیات دابناك څوك نشته او هغه په شا نه دے تلے نو بل څوك دے چه د هغه نه اوچت شی؟

او که د ځان سره د زمزم اوبه راوړی نو دا سنت طریقه ده لکه په اخبار مکه د فاکهی او الدین الخالص (۱۰) کښ ئے کتلے شئ۔

او د علماؤ نه سلفاً او خلفاً همدا طریقه نقل ده چه هغوی به د ځان سره د زمزم اُوبه راوړلے لیکن کجورو کښے څه فضیلت، نشته د هغے راوړل څه ضروری نه دی او نه مستحب دی البته د عجوه کجورو فضیلت راغلے دے چه څوك صبا کښے اووه دانے د عجوه کجورے اوخوری نو په دغه ورځ به ورته نه سِحُر رسیږی او نه به ورته څه زهر تکلیف رسولے شی۔ (بخاری)۔

او همدارنګه که د ځان سره څه هدیه د کور، ماشومانو دپاره راوړی نو جائز دی بلکه بهتر دی لیکن د لوبو سامانونه یا ریډیو، ټی وی، وی سی آر – یا نور داسے سامان چه په دین کښے ئے ضرر وی د هغے راوړل حرام دی حاجی به په ځان کښے تقویٰ پیدا کوی پس د حج کولو نه۔

حاجیانو له دانه دی پکار چه امیلونه واچوی ځکه دا تکبر دے

او بل دا چه څه پته لګی چه حج ئے قبول شویدے او که نه دے قبول شوے۔ ځکه قرآن کریم فرمائی: چه مومنان هغه کسان دی چه کله څه نیکی اوکړی نو بیا هم یریږی چه شاید چه په دربار الهی کښے به قبوله نشی ځان عاجز، کمزورے ګڼړی او په خپل عمل تکبر نه کوی۔

دغه شان کله چه خپل کلی ته اورسیږی نو اول ډے مسجد ته لاړ شی او دا هم ضروری ده چه د شپے ناوخته ډے خپل کور ته نه راځی۔ دا خلافِ سنت طریقه ده چه انسان په سفر کښے ډیره موده تیره کړی او بیا ناوخته د شپے کورته راځی۔ نو بیا به مسجد کښے دوه رکعته مونځ اوکړی او مسجد کښے به کینی د کلی حال احوال به واخلی بیا به کور ته داخل شی او که څوك دده نه دعا غواړی نو پکار ده چه دعا ورته اوکړی ځکه د حاجی دعا ښه قبلیږی او خاصکر هغه وخت چه کور ته نه وی داخل شوے۔

او ددے سره دا **خبره** یاد ساته! چه دا ډیره بے وفائی ده چه یو انسان حج اوکړی او بیا د حج تکلیفونه او مشقتونه په هر مجلس کښے ذکر کوی چه مونږ باندے داسے تکلیفونه د الله په لاره کښے تیر شو دا د ایمان کمزورتیا ته او د عمل بوج ګڼړلو ته اشاره ده بلکه هر کله چه تا عمل د الله دپاره اوکړو او د آخرت اراده دے وی نو مخلوق ته د الله د عبادت تکلیف مه ذکر کوه دا د محبت او بندګئ سره مناسب خبره نه ده۔ الله ډے زمونږ او ستاسو عملو نه په خپل دربار کښے قبول کړی۔ آمین۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج نه واپسئ کښې بدعات

۱-بعضے خلق د ځان سره دومره سامان راوړی چه اسراف اوشی
۲- اکثر حاجیان ځان ته سیرے او امیلونه اچول خوښ گڼړی دا بدعت دے۔

۳- د حاج لفظ وئیل هم بدعت دے ځکه رسول الله ﷺ او صحابه کرامو تولو حج کړے وو او یو بل ته ئے حاجی، یا الحاج یا المعتمر- نه وو وئیلے بلکه خپل نوم به ئے اخستلو- نو دا به لقب نه گرځوی۔

٤- خیرات کول۔ دا یاد اوره ! چه نبی ﷺ به چه کله د سفر نه واپس شو نو څه خیرات به ئے کولو دا د حج د سفر پورے خاص نه دے بلکه هر سفر چه وی (بخاری) لیکن نن صبا خلقو خیرات فرض گرځولے دے که وئے نکړی نو خلق وربورے خاندی او بعضے د تکبر په وجه ډیر مالونه (جانور) حلالوی۔

د حج نه په هغه خیرات خرچه ډیره اوشی دا طریقه اوس نن صبا رواج گرزیدلے دے نو ددے رسم او رواج د ختمولو دپاره دا خیرات کول ندی پکار بلکه مسجد ډے پرے جوړ کړی مدرسه کښے ډے ورکړی طلباء او علماؤ ته ډے ورکړی خپلوانو، مسکینانو ته ډے ورکړی، علماؤ له ډے پرے کتابونه واخلی یا نور د دین کارونه ډے پرے اوکړی، مجاهد، مبلغ ته ډے ورکړی پدے کارونو کښے ئے نوم

نه کیږی او جنت ورته ملاویږی او په هغه خیرات کښے به نوم اوشی په ظاهر کښے لیکن د الله په غضب به اخته شی او بل دا چه خلق به حج ته نه ځی ځکه د خیرات پیسے به ورسره نه وی نو د حج نه به ددے رسم او رواج په سبب باندے پاتے شی ۔ والله الموفق۔

بیا به حاجی صاحب د نیکئ کوشش کوی او دنیا سره به تعلق کموی او آخرت سره به تعلق جوړوی نو هله به کامیاب شی - والله المستعان وهو نعم المعین۔

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د حج بعضې مسائل

۱- **مسئله** : کوم سړے چه حج تمتع اوکړی او همدا حج ضروری دے او بیا د اختر په ورځ هدیه نه مومی څکه فقیر وی مال ورسره کم وی نو دا چه کله خپل ملك ته واپس شی نو لس روژے به نیسی درے به مخکښے د حج نه او اووه (۷) به روستو د حج نه نیسی کله چه فارغ شی د احکامو د حج نه او وطن ته راشی۔

۲- **مسئله** :

اضحیه یعنی د اختر قربانی دا په مسافر سړی نشته که حاجی وی او که غیر حاجی وی لیکن کوم کس چه قِران یا حج تمتع کړے وی نو په هغه هدیه لازمه ده ضرور به هغه ذبحه کوی او که نه وی نو لس روژے دِے اونیسی لکه مخکښے بیان شول۔

۳- **مسئله** : چه کله ذبح د حیوان کوی نو قبلے ته دِے متوجه کوی او بِسْمِ اللهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ، اَللّٰهُمَّ مِنْكَ وَاِلَیْكَ اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّیْ کَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ اِبْرَاهِیْمَ خَلِیْلِكَ دا دِے اووائی، او که اوښ ذبح کوی نو په ولاړه ئے ذبح کول پکار دی او که غوا، گډ ذبح کوی نو په چپ طرف باندے به ئے څملوی۔

٤- **مسئله** : د شیطان په ویشتلو کښے بے ضرورته بل څوك

نائب کول ندی جائز لکه بعضے خلق خپلو زنانو له شیطان ولی یا بعضے خلق هسے جلتی کوی بلکه که انسان سخت بیمار وی چه طاقت نه لری نو بیا بل څوك نائب کولے شی۔

۵- **مسئله** : کله چه انسان د شپے په مزدلفه کښے وی نو د صبا د آذان نه مخکښے ماشومان او زنانه منی ته لیږلے شی چه شیطان ولی په غیر د گڼړے د خلقو نه چه تکلیف ورته نه وی۔ او کوم سړے چه د هغوئ سره څی نو هغه هم په دے حکم کښے داخل دے۔

٦- **مسئله** : کله چه انسان د اختر په ورځ شیطان ولی او قربانی اوکړی او سر اوخروی نو دا حلال شو احرام دِے لرے کړی هر هغه څه ورلره جائز شو چه په احرام سره پرے حرام شوی وو لکه عطر لگول، نوکونه پرے کول وغیره شو لیکن خپلے زنانه ته به نه نزدے کیږی ترڅو پورے چه طواف زیارت ئے نه وی کړے او کله چه طواف زیارت اوکړی نو بیا پوره حلال شو خپله بی بی ورته هم حلاله شوه۔

۷- **مسئله** : زنانه به پس د عمرے او حج یعنی د شیطان د ویشتلو نه او د قربانئ کولو نه روستو که چرته پرے لازمه وه نو سر به نه خروی څکه ښځے دپاره سر خرئیل حرام دی لکه سړی له گیره خرئیل حرام دی او د بعضے حاجیانو گیرے په حج کښے ښے راغلے شی لیکن د بد نصیبئ په وجه بیائے د اختر په ورځ د ښځو سره مشابه کړے وی ددے عظیم جرم نه مسلمانانو څان اوساتئ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو دوستانو ته ترغیب ورکړئ نو الله به ستا سو دپاره اجر عظیم اولیکی ان شاء الله تعالی۔

او ښځه به د ګوتو د سرونو په اندازه یا ددے نه کم سر لنډوی یعنے د ویښتو بعضے سرونه به واخلی۔ او سړے هم قصر کولے شی خو مره ویښته چه اخلی لیکن یو یا دوه ویښته پریکول قصر نه دے ځکه د قصر تعریف مخکښے بیان شویدے مخکښے صفحو کښے ئے اوګوره۔

۸- **مسئله**: د شیطان ویشتو کښں هغه نیغ دیوال ویشتل ضروری نه دی بلکه هغه جور ځائے ته کاڼړے ورغورځول ضروری دی کما فی حجة النبی۔

۹- **مسئله** : محرم سړے به د احرام په حالت کښے نه نکاح کوی او نه به خوك په نکاح ورکوی۔

۱۰- مسئله : محرم سړے سر وینځلے شی۔

۱۱- مسئله : محرم دوائی هم کولے شی۔

۱۲- **مسئله** : محرم سړے په موټر جهاز وغیره کښے کیناستلے شی او پدے سره دده سر نه پټیږی۔

۱۳- **مسئله** : که د محرم سړی په سر کښے څه تکلیف وی او وے خروی نو بیا به کفاره کښے یو ګډ ورکوی یا به شپږ مسکینانو ته طعام ورکوی نیم اوګے (یعنی تقریباً پاؤباندے یو کیلو)۔ یا دِے درے روژے اُونیسی۔

-- **مسئله** : که داسے تیل وی چه بالکل پکښے خوشبوئی

نه وی نو محرم سړے ئے لګولے شی او جائز دی۔ (ترمذی)۔

۱۵- **مسئله** : محرم سړے د اوچے ښکار نشی کولے او که بل چا دده دپاره کړے وی دده په اشاره یا دلالت سره هم نه به ئے خوری۔

۱۶- **مسئله** : د دریاب حیوانات محرم ته ښکار کول جائز دی او ملخ ورله هم جائز دے ځکه دا دریابی حسابیږی۔ [ابوداود]۔

۱۷- **مسئله** : کوم سړی نه چه دعرفے ورځ لاړه شی او عرفات ته او نه رسیږی نو د اختر شپے ته دِے ځان عرفات ته ورسوی۔

د صبا د راختونه مخکښے او که د اختر صبا راوختلو او دا عرفات ته نه وی تلے نو دده نه حج فوت شو او راتلونکی کال نه به بیا حج کوی۔

۱۸- **مسئله** : په منی کښے د اختر د ورځے نه پس شپے تیرول ضروری دی۔ که څه سخت ضرورت نه وی نو انسان دِے هلته ضرور شپه کوی۔ منی کښے د اختر د ورځے نه پس یوه شپه، دوه شپے کول ضروری دی او که دریمه کوی نو هم هغه ته اختیار دے۔

۱۹- **مسئله** : د خپلے قربانۍ نه خوړل بهتر دی لیکن که جنایت ئے کړے وی او د هغے قربانی وی نو بیا به ئے نه خوری صرف مسکینان به ئے خوری۔

۲۰- **مسئله** : مسجد حرام ته بلکه هر مسجد ته د خپلو سره ننوتل جائز دی کله چه څه ظاهری ګندګی وربانده نه وی په ډیرو احادیثو کښں راغلی دی۔ او دے مسئلے ته ځکه ضرورت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه کوم انسان ډیر طوافونه کوی نو د هغه ښپے خوګیږی نو بیا لړے ورځے پس هغه طواف نه شی کولے لکه دا تجربه تاسو اوکړئ نو که څوك چپل وغیره د طواف دپاره په خپو کړی نو بالکل جائز دی- جاهل سړے به تا منعه کوی-

ما یو سړے اولیدلو چه هغه د چپلو سره طواف کولو نو بعضو جاهلانو منع کولو نو ما ورته اووئیل چه دا خو د رسول الله ﷺ نه ګنړو احادیثو کښے ثابت دی زمونږ دین آسان دے د یهودیانو د دین په شان نه دے- بلکه طواف په سورلئ سره هم ثابت دے او همدارنګه نبی ﷺ سعی په صفا مروه کښے په اوښ باندے کړے وه، نو مسلمانانو د خپل دین نه ځان خبر کړئ!-

۲۱- **مسئله** : عمره او حج دواړو کښے رمل یعنے پهلوانئ سره تلل شته که څوك عمره کوی نو هم په اولنو درے ګردشونو کښے به پهلوانی کوی او که څوك حج کوی نو هم دا رمل پهلوانی به کوی دا سنت طریقه ده په شرط د طاقت باندے یعنے چه طاقت ئے رسیږی نو کوی به ئے- (بخاری)-

۲۲- **مسئله** : کوم سړی چه خپله بی بی خکل یا مسه کړه نو په هغه باندے توبه ویستل واجب دی باقی دم یا فدیه پرے نشته او چا چه پرے دم واجب کړیدے د هغوی سره هیڅ دلیل نشته- اوګوره (فقه عطاء /۳۲۴)-

۲۳- **مسئله** : خپلو سره احرام تړل صحیح دی څه ممانعت پکښې نشته لیکن د خپو ظاهر طرف ښکاره کول پکار دی-

۲۴- **مسئله** : په سر باندے په حالت د احرام کښے ټوکرئ یا څه پنډ وغیره کیخودل جائز دی او سر په ټوپئ یا په څادر باندے پټول ندی جائز-

د احرام او میقات مسائل

۱- اول : په حج کښے ډیر فرائض دی - یو پکښے احرام دے او احرام عبارت دے د نیت کولو نه، لیکن نیت سره تلبیه یوځائے کول هم پکار دی دارنګه ګنډلے شوے جامے لرے کول پکار دی نو بیا به دا محرم اوګرځی او نیت د زړه سره تعلق لری په ژبه ئے وئیل ندی ثابت-

۲- دویم : دیو سړی احرام د دوه حجونو یا د دوه عمرو نه نه صحیح کیږی بلکه په یو احرام یو حج او یوه عمره ادا کیږی-

۳- دریم : د احرام نه پس دوه رکعاته کول اکثر علماء ئے مستحب نه ګنړی که چا اونکړل نو څه حرج وربانده نشته ځکه صحیح حدیث کښے چرته دا دوه رکعاته ندی ثابت او کوم علماء چه په یو مجمل حدیث باندے استدلال کوی چه هغه دا دے :

أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةٌ وَحَجَّةٌ-

[اخرجه الشیخان]-

نو دده نه فرض مونځ هم مراد کیدے شی او نفل هم مراد کیدے شی- بلکه دا چه دا مونځ ددے ځائے (ذو الحلیفه) شخصی فضیلت دے ددے ځائے پورے خاص دے-

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤- څلورم : د میقات نه مخکښې احرام تړل په غیر د ضرورت نه بدعت دے ځکه رسول الله ﷺ د میقات نه مخکښې احرام نه دے تړلے البته که جامه مخکښې واچوی نو دا به جائز وی خو نیت د احرام یعنی تلبیه د میقات نه کوی۔ او امام مالکؒ یو سړی ته دا اووئیل : هغه مدینے نه احرام تړلے وو چه تا بدعت اوکړلو۔

٥- پنځم : پاکستانے یا افغانستانے سړے د جدے نه احرام نشی تړلے یعنی یو سړے چه په هوائی جهاز کښې لاړ شی او بیا په جده کښې احرام تړی نو دا صحیح نه ده بلکه د اکثرو علماؤ په نزد باندے په ده باندے دم واجب شو ځکه جده د میقاتونو نه دننه ده حرم شریف ته نزدے ده لیکن جدے والا او څوك چه جده کښې کار کسب کوی نو هغوی به احرام د حج او عمرے هم د دغه ځائے نه تړی هغوی دپاره میقات ته تلل نشته ځکه رسول الله ﷺ فرمائی : څوك چه د میقات نه دننه اوسیږی هغوی به احرام د خپل کور نه تړی (بخاری، مسلم)۔

٦- شپږم : څوك چه حرم ته د حج، یا عمرے دپاره نه ځی صرف د کار کسب یا د ملاقات وغیره دپاره ځی نو په ده باندے احرام تړل نشته ځکه رسول الله ﷺ فرمائی : لمن اراد الحج والعمره - یعنے احرام تړل د هغه چا دپاره دی چه د حج او عمرے اراده لری۔ (بخاری، مسلم) ۔

نبی ﷺ د فتح مکه په ورځ (بغیر د احرام نه) حرم ته د وسلے سره ننوتلے وو- وَعَلٰى رَأْسِهِ الْمِغْفَرُ ۔

٧- اووم : څوك چه مکه کښې اوسیږی یا هلته د عمرے دپاره تلے وی دیره وی نو هغوی به د خپل کور نه احرام تړی مسجد حرام ته د احرام تړلو دپاره تلل ضروری نه دی او نه څه مستحب دی بلکه صحابه کرامو د نبی ﷺ سره د مکے مکرمے د یو خوړ نه چه ابطح ورته وائی- احرام تړلے وو۔

٨- اتم : د زنانو دپاره د احرام څه خاصه جامه نشته بلکه هغه به په خپلو جامو کښې احرام اوتړی مګر دومره ده چه دستانے به نه اچوی او پرده به هم په مخ نه اچوی لیکن که ځوانه زنانه وی او د فتنے یره وی نو بیا به په مخ باندے لوپټه وغیره اچولے شی او د بره طرفنه دے را واچوی د مخ نه جدا کول ئے ضروری نه دی ځکه د نبی ﷺ بیبیانو به په احرام کښې مخونه ښکاره کول کله چه به ئے څوك مخے له ورغلل نو مخونه به ئے پټ کړل۔

[مسند احمد، ابوداود، ابن ماجه، الحاکم، مشکاة، فتاوی ابن تیمیه ٢٦ / ١١٢]۔

٩ - نهم : د احرام دپاره څه خاصه طریقه په جامو اغوستلو کښې نشته صرف لنګ به اووهی او تړی دِے نه- عبد الله بن عباس به تړل بد ګنړل او خادر به په دواړو اوګو واچوی او یوه اوګه به نه ښکاره کوی- مګر کله چه طواف ته ورځی نو ښئ اوګه به ښکاره کوی او د طواف کولو نه پس به ئے بیا پټوی۔

١٠- لسم : تلبیه به په عمره کښې په ټوله لار وائی، کوم ځائے کښې چه تغیر د احوالو راځی او کله چه مسجد حرام ته داخل شی او حجر اسود خکل کړی نو بیا به تلبیه پریږدی لکه دا د ترمذی

(c) ketabton.com: The Digital Library

حدیث کښې راغی او چه د حج احرام ئے اوتړلو نو د شیطان ویشتلو پورې به تلبیه وائی- کله چه لوئی شیطان ویشتل شروع کړی نو تلبیه به بس کړی-

۱۱- یولسم : د احرام دپاره غسل کول سنت عمل دے که په ائرپورټ کښې امکان نه وی نو کور کښې دې غسل اوکړی او جامې دې بیا ائرپورټ کښې بدلے کړی-

۱۲- دولسم : که محرم سړے د احتلام په وجه جنب شو نو په ده غسل کول لازم دی او احرام ئے نه خرابیږی او که په غسل کښې ترې څه ویښته اوختل نو هیڅ پرې نشته-

۱۳- دیارلسم : که محرم سړی قصداً یا د عذر د وجے نه د سر ویښته اُوخزئیل یا ئے لنډ کړل، نو په دهٔ ګډ لازم دے یا به شپږو مسکینانو ته خوراك ورکوی هر یو له نیم صاع دے- یا درے روژے دی لکه چه آیت کښې راغلی دی-

۱٤- څوارلسم : زنانه په احرام کښې جرابې اچولے شی صرف دستانے اونقاب به نۀ اچوی-

OOOOOOOO

د حج قِران، حج تمتع

او حج افراد مسائل

۱۵- حج قِران بهتر حج دے ځکه چه نبی ﷺ کړیدے او دهغے طریقه دا ده چه احرام به د حج او عمرے دواړو دپاره اوتړی (لَبَّيْكَ حَجَّةً وَعُمْرَةً) به وائی او هدیه به د ځان سره د میقات نه روانه کړی او کله چه مسجد حرام ته اورسیږی نو طواف قدوم به اوکړی ځکه هغه سنت دے بیا به سعی اوکړی بیا به محرم اوسی تردے به ځان نه حلالوی چه ځان په حج کښې د اختر په ورځ حلال کړی- او بیا به د کعبے نه یو طواف اوکړی او سعی به نه کوی نو په حج او عمره دواړو کښې یوه سعی او یو طواف شو چه هغه فرض دے-

(بخاري، مسلم)-

او کومو خلقو چه د دوه طوافونو او دوه سعیو فتویٰ ورکړیده، د هغوی فتوی د سنت نبوی موافق نۀ ده-

۱۶- حج تمتع دویمه درجه کښې دے او طریقه ئے دا ده چه د میقات نه به د عمرے دپاره احرام اوتړی او مکے مکرمے ته به لاړ شی نو اول به طواف د عمرے اوکړی بیا به سعی اوکړی بیا به ځان حلال کړی او کله چه د ذوالحجے اتمه ورځ راغله نو د خپل ځائے د اقامت نه به د حج دپاره احرام اوتړی او ددے تمتع په وجه په ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندے هدیه لازمه شوه چه په یوم النحر کښې به ئے ذبح کوی۔

په تمتع کښې شروط دا دی چه عمره به ئے د حج په میاشتو کښې کړے وی او واپس به کور ته نه وی راغلے۔ او متمتع حاجی به د طواف زیارت نه روستو ضرور سعی کوی۔ په خلاف د حج افراد او قِران نه چه ددے په حاجی سعی نشته کله چه دویٔ د طواف قدوم نه پس سعی کړی وی، او که چرته نه ئے وی کړی نو بیا په دویٔ د طواف زیارت نه روستو سعی کول لازم دی۔

(کما فی المغنی (۴۱۱/۳ - رد المحتار ۱۸۳/۲ - مناسك الحج : ۳۹)۔

۱۷ - که سړی د حج افراد احرام اوتړلو نو ده له غوره بلکه ضروری ده چه هغه فسخ کړی یعنی حج ډے په عمره باندے بدل کړی او بیا ډے په اتمه ورځ د حج نیت اوتړی نو حج تمتع به ئے اوشی او په دے باندے رسول الله ﷺ صحابه کرامو ته حکم کړے وو۔ کما فی زاد المعاد۔

عجیبه فائده : په مسجد حرام کښې د مونځ گذار مخے ته تیریدل څه رنگ دی ؟۔

نو صحیح خبره دا ده چه د مونځ گذار مخے ته هر ځائے کښې تیریدل منع دی ځکه په دے باندے ډیر احادیث راغلی دی۔ صرف دومره ده چه په یو ضعیف حدیث کښې راغلی دی چه د طواف کونکی دپاره د مونځ کونکی مخکښې تیریدل جائز دی او هسے گرځیدونکے دپاره نه دی جائز او دا مسئله البانی په [حجة النبی] کښې تفصیلا کړیده، لیکن جاهلان خلق بے ضرور ته په حرم کښې

د مونځ گذار مخے ته تیریږی بلکه د جاهلانو په نزد باندے مسجد نبوی کښې هم د مونځ گذار مخے ته تیریدل جائز دی او حال دا چه رسول الله ﷺ منع په مسجد نبوی کښې کړیده (هلته ئے دا حدیث فرمائیلے دے)۔

دم په څه وجه لازمیږی ؟

۱- اول : مخکښې تیر شویدی چا چه کنډلے جامے قصدا یا د عذر د وجے نه واغوستلے نو په هغه فدیه لازم شوه چه (گډ) دے دا به ذبح کوی۔

۲- دویم : دارنگه دم په هغه چا لازم دے چه په څادر، توپئ، پټکی سره سر پټ کړی اوکه چرته خیمه یا موټر کښې کیناستلو نو څه حرج پکښې نشته دارنگه که څه ټکرئ وغیره ئے په سر کیښودله نو هم څه حرج نشته دارنگه په چشمو لگولو سره هم څه نشته۔

۳- دریم : سر خرئیل یا د بدن نه په خپل اختیار ویخته خرئیل یا کټ کول په دے هم دم لازمیږی۔

۴- څلورم : د نوکونو په پریکولو سره هم دم لازمیږی۔

۵- پنځم : په خوشبوئی لگولو سره هم دم لازمیږی۔

۶- شپږم : مباشرت سره هم دم لازمیږی۔ د مباشرت نه مراد خپله زنانه خکلول یا غاړه باسل یا نور داسے کارونه ورسره کول او

که جماع ئے ورسره اوکړه نو حج ئے فاسد شو دوباره به ئے کوی۔
علماء وائی چه حج په هیڅ یو عمل نه فاسدیږی سوا د جنس
الرفث نه یعنی صرف پدے یو عمل۔ او د بعضے علماؤ په نزد
باندے ددے په متعلقاتو باندے هم فاسدیږی۔لیکن دا قول غوره نهٔ
دے۔

۷- اوم : که محرم سړی ښکار مړ کړلو نو د هغے جزاء به ورکړی
د هغے په شان حیوان باندے۔

۸ - اتم : او که محرم د حرم گیاه گانے کټ کړے نو د هغے بدله
پرے هم لازمه ده۔

۹ - که سړے د عرفات نه مخکښ د نمر پریوتلو نه راووتلو نو
په ده باندے دم لازم دے د علماؤ په راجح قول کښ۔

۱۰ - که محرم سړی د بل سړی سر اوخرولو نو په ده څه نشته
کله چه هغه بل سړے محرم نه وی۔ نو دارنگ که نوکونه ورله
واخلی نو هم ورله جائز دی۔

۱۱ - د وینے په وتلو باندے څه نشته که قصداً وی او که بے
اختیاره وی ځکه رسول الله ﷺ په احرام کښے وینه ویستلے ده۔
[بخاری]۔

۱۲ - که چا په مزدلفه کښ شپه تیره نکړه نو دم پرے لازم دے
مگر د زنانو او کمزورو دپاره د نیمے شپے نه پس تلل جائز دی۔
لیکن پدے کښ غوره دا ده چه په مزدلفه کښ شپه تیرول
فرض دی، ددے په پریخوستو سره حج فاسدیږی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د محرم دپاره د دریاب ښکار جائز دے او دارنگ کورنی
حیوانات هم ذبحه کولے شی صرف صحرائی حیوانات ښکار کول
ورله جائز ندی دی۔

۱۴- خوك چه د عرفات نه پاتے شو تردے پورے چه د اختر د
ورځے صبا راوختلو نو په ده باندے هم دم لازم دے۔ کما فی الاثر (او
دا مسئله د فائت الحج ده)۔ او صرف عمره به اوکړی پدے کال ترے
حج قضاء شو راتلونکی کال کښ به بیا حج کوی۔

۱۵ - دم به د حرم د حدودو په داخل کښ ذبح کولے شی یعنی په
منی وغیره کښ۔ د حرم د حدودو نه بهر د دم ذبح کول صحیح نه
دی او د حرم حدود به روستو بیان شی ان شاء الله تعالی۔

۱۶ - چا چه طواف وداع پریخودلو نو په هغه هم دم لازم دے
ځکه هغه واجب دے لیکن حائضه زنانه باندے نه دے واجب۔

۱۷ - که د چا نه د سر خړئیل او یا کمول پاتے شو نو په ده هم دم
لازم دے۔ (الفتاوی الاسلامیه)۔

۱۸ - په منی کښ شپه تیرول د علماؤ په غوره قول کښ واجب
دی نو که چا دا شپے د ضرورت نه په غیر بل ځائے کښ اوکړے نو
دم پرے لازم دے۔

۱۹ - په یولسمه او دولسمه ورځ د زوال نه مخکښ د شیطان
ویشتلو سره هم دم لازمیږی۔

۲۰ - چا چه شیطان ته اووه کانړی په یوځل ور واچول نو په ده
باندے دوباره ویشتل ضروری دی او که بیا ئے اووه کانړی ورپوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړل نمبر په نمبر نو په ده باندې دم لازم دې۔

۲۱- که چا په جمراتو کښې د ترتيب لحاظ او نه ساتلو اول ئې غټ شيطان بيائې مينځ والا بيائې وړوکے اوويشتلو مثلا نو په ده هم دم لازم دې۔ (الفتاوى الاسلاميه)۔

ضروری خبردارے

دا دم لازميدل غالباً د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما اجتهاد دې او ډير علماء کرام ددهٔ موافق دی ليکن محققينو علماءِ کرامو ليکلی دی چه دم صرف په يو څو څيزونو لازميږی چه هغه دا دی :

(۱) څوك چه محصر شو يعنی په لاره کښې د حج د دشمن يا بلے خطرے په وجه بند کړے شو لکه دا په قرآن کښې راغلے دے۔

(۲) د سر په خرئيلو باندے۔

(۳) په حج تمتع او قران کښې دم (يعنی قربانی) لازم ده، چه ديته د تمتع او قِران هديه وائی۔

(٤) کله چه ښکار قتل کړی نو د هغے په بدله کښې دم لازميږی۔

(٥) په حالت د احرام کښې د بی بی سره جماع کولو باندے دم لازميږی، او پدے دم کښې به اُوښه ورکوی لکه دا د عمر بن الخطاب رضی الله عنه فتویٰ ده او هيڅوك مخالف ئے نهٔ دے موجود۔

ددے پنځو ځايونو نه بغير که چا دم ادا نکړو نو په هغه باندے هيڅ حرج نشته ځکه چه دا دم لازمول په نبوی احاديثو کښې ددے پنځو نهٔ سوئ ندی موجود لکه اُوګوره

الموسوعة الفقهية الميسرة كتاب الحج۔

د طواف، سعی او جمراتو مسائل

طوافونه درے دی

۱- **اول طواف قدوم** : دا سنت دے کله چه اول سرے مکے مکرمے ته داخل شی نو دا به کوی دا طواف په حج قِران کښے هم شته او په حج افراد کښې هم شته او حج تمتع کښې طواف قدوم په اول کښے نشته يعنی کله چه حرم ته راشی نو د عمرے دپاره به طواف اوکړی او بيا به سعی اوکړی او بيا به ځان حلال کړی، ليکن د امام احمد وغيره نه نقل دی چه تمتع والا دِے هم طواف قدوم اوکړی کله چه د عرفات نه واپس شی۔ او بيا دِے سعی اوکړی او بيا دِے طواف زيارت اوکړی کما فی المغنی (۳/٤٧٥)۔

ليکن دا خبره صحيح نهٔ ده۔

۲- **دويم طواف زيارت** دے دا فرض دے او د اختر په ورځ به کولے شی او د عذر د وجے نه ئې انسان درے ځلور بلکه زياتو ورځو پورے روستو کولے شی بلکه که چا طواف زيارت اوکړلو او بيا خپل کلی ته را روان شو نو دا د طواف وداع په ځائے قائميږی کما

(c) ketabton.com: The Digital Library

فی الفتاوی الاسلامیه (۲۵۳/۲).

۳- دریم **طواف الوداع** دے دا هم هر حاجی باندے واجب دے کله چه وطن ته را روانیږی نو دا (د رخصتئ) طواف به اوکړی لیکن که زنانه بیماره وی نو په هغے نشته (بخاری، مسلم).

٤- طواف د شپے هم کیږی او د ورځے هم کیږی لیکن د رسول الله ﷺ طریقه دا وه چه هغوی به په اول د ورځ کښے طواف کولو بیا به ئے ماسپښین منی ته ځان رسولو. (مشکاة).

۵- په حج قِران اوافراد کښے یوه سعی ده که اول ئے سعی اوکړه اوبیا ئے طواف قدوم اوکړلو نو بیا پرے نشته او که اول ئے طوافِ قدوم اوکړلو نو بیا پرے سعی په یوم النحر کښں لازم ده او حج تمتع کښں دوه طوافونه او دوه سعی دی یو طواف او یوه سعی د عمرے دپاره او دویم طواف او سعی دحج دپاره.

٦- د ذو الحجے په اتمه ورځ بعضے خلق منی ته د تلو نه مخکښں طواف او سعی کوی او بیا روستو په یوم النحر باندے سعی نۀ کوی او حال دا دے چه حج تمتع والا دپاره دا صحیح طریقه نۀ ده بلکه سنت دا ده چه سعی د اختر په ورځ د طواف نه روستو اوکړی، لیکن احنافو علماؤ لیکلی دی چه د سعی دپاره وقت معین نشته نو ځکه ئے مخکښں کول هم جائز دی لکه رد المحتار ۱۸۳/۲- شرح الوقایه (۲۷۰/۱) کښے ئے لیکلی دی مګر خبره ئے خطاء ده.

۷- که په عمره یا په حج کښں چا سعی مخکښں اوکړه او

طواف ئے روستو اوکړلو نو دا هم روا دے لکه حدیث کښے راځی.

اِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ. (بخاری)

لیکن سنت دا ده چه د ترتیب نه کار واخلی.

۸- که یو ناپوهه سړی سعی پریخوده بیا ورته چا خبر ورکړو چه په تا سعی لازم ده نو اوس به سعی اوکړی اګر که دوه درے ورځے هم تیرے شوے وی ځکه چه پرله پسے والے په طواف او سعی کښں ضروری نه دے او په ده باندے څه نشته.

۹- که څوك د جمراتو کانړی د مزدلفے نه راوړی نو حرج پرے نشته او د هغے وینځل هم د خیر کار نه دے او د کانړو مقدار د ګلو بزو د پچو په اندازه دے په مستعمل شوے جمره باندے بیا ویشتل هم جائز دی.

۱۰- د اختر په اوله ورځ صرف جمره عقبه ویشتل کیږی د هغے وخت د اختر د نیمے شپے نه شروع کیږی په نیز د بعض علماؤ لیکن غوره دا ده چه د معذورو او کمزورو دپاره د صبا د راختلو نه شروع کیږی. او د روغو صحتمندو دپاره د نمر راختلو نه پس حکم دے. او آخری وخت ئے د یولسمے شپے صبا راختل دی لیکن جمره د ورځے ویشتل سنت دی او د شپے په غیر د ضرورت نه ویشتل ندی پکار، البته که سړی ته تکلیف وی نو د شپے ویشتل ورلره هم جائز دی او هیڅ پرے نشته.

۱۱- په یولسمه، دولسمه ورځ باندے د علماؤ په غوره قول کښے د زوال نه مخکښے شیطان ویشتل جائز نۀ دی که چا د زوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه مخکښې اوویشتلو نو په هغه باندے اعاده (دوباره ویشتل) لازم دی او کـه خپـل کـلـی ته تلے وی نو بیا به توبه او استغفار اُوکړی او نور پرے هیڅ نشته۔

١٢- څوك چه خپلو زنانه او ماشومانو سره مِنیٰ ته راشی نو دا هم د هغـوی په حکم کښې دے چه د نمر ختلو نه مخکښې جمرات ویشتلے شی۔

١٣- کوم سړی چه یو کانړے اخوا دیخوا گذار کړلو او حوض ته ئے گذار نـکړے شو نـو بل کانړے به د هغه په ځائے باندے ورگذار کړی چه اوه کانړی صحیح پوره شی ځکه شیطان دغه جدا حوض ته وائی۔ دے نیغ بوځلی او دیوال ته نه وائی۔

١٤- کـه څوك دریمے ورځے ته په منی کښې پاتے شو تردے چه شپـه پرے راشی نو په ده باندے واجب ده چه د زوال نه پس شیطان اولی مـخـکـښـے ئے نشـی ویشتلے دا د رسول الله ﷺ طریقـه ده او فرمائیلے ئے دی:

خُذُوا عَنِّيْ مَنَاسِكَكُمْ۔ ما نه د حج طریقے زده کړئ!۔

١٥- د شیطـانـانـو په ویشتلو کښې نیابت نه دے جائز لیکن که یـوه زنانه ضعیفه (بیماره) وی یایو بوډئ زنانه یا بوډا سړے وی نو د هغوی دپاره بل څوك ویشتل کولے شی لیکن شرط پکښې دا دے چه هغـه بـل سړے به هم حاجی وی مکلف به وی نو د خپل ځان دپاره بـه اول شیطان اوولی بیا ډے مؤکل دپاره اوولی او که دا نه وی نو په دهٔ بانـدے اعـاده لازم ده ځـکه دے انسان جمرات پریخوستے

دی۔

١٦- په هیڅ طواف کښې نیابت نه دے جائز ځکه طواف په کجاوه (یا [wheel chair] ویـل چیئر) کښې هم کیږی نو که پخپله ئے نشی کولے نو په کجاوه یا لاس گاړی وغیره کښے ډے اوکړی۔ دارنگ په سعی کښے هم نیابت کول ندی جائز د هغے هم دغه حکم دے۔

١٧- کـه چا دیولسمے ورځے د شیطان ویشتل دولسمے ورځے ته روسته کړل نو بیا هم پرے هیڅ نشته لیکن سنت دا دی چه په هره ورځ خپل خپل شیطان اوولی دا راجح قول دے بعض علماء پرے دم لازمـوی لیکن ظاهره دا ده چه روستنئ درے ورځے په منزله د یوے ورځ دی۔ کما فی (الجمرات صـ: ٩٨)۔

١٨- د شپے شیطانان ویشتل ندی پکار مگر د کمزرو، یا زنانو یا معذورو خلقو دپاره جائز دی چه د شپے ویشتل اوکړی دا قول راجح دے (الجمرات: ١٠٥)۔

١٩- په نجس کانړی د شیطان ویشتل جائز دی لیکن غوره خبره نـه ده ځکه دا یو عبادت دے او عبادت په پاکو شیانو پکار دے چا چه د درے کانړو نه زیات پریخودل په جمراتو کښې نو دم پرے لازم دے د جمهورو په قول باندے او دا یو قول دے او که د دریو نه کم وو نـو بیا پرے صدقه لازم ده څومره چه ئے وسع کیږی هغومره ډے اُوکړی څه مقدار ئے نه دے معلوم۔

او صحیح دا ده چه اُوه کانړی واجب دی او لازم دی، قصداً دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کمے کول غلط دی، عبادت نهٔ دے۔

۲۰- د جمراتو په ویشتلو کښې ویشتل ضروری دی هسے کانړی په حوض کښې د لاسه غورځول نه دی پکار۔

۲۱- د کانړو نه په غیر په بل څه شیطان ویشتل ندی جائز لکه چه جارو یا په اوسپنه یا په بلوریا په چپلو وغیره باندے ویشتل ندی جائز۔

۲۲- د جمراتو په ویشتلو کښې نیت کول ضروری دی دیکښې که د چا د لاسه کانړی پریوتل او په جمره واقع شول نو دیته ویشتل نه وائی بیا به ئے اولی۔

۲۳- کله چه د سړی غالب گمان وی چه کانړے حوض ته پریوتلو نو دا کافی ده په دے کښې دا بهتره ده چه یقین پرے راشی چه حوض ته کانړے اورسیدلو۔

(کتاب رمی الجمرات و ما یتعلق بها من الاحکام مدللا).

مونږ دلائل ددے وجه نه پریخودل چه کتاب اوږد نشی ورنه دا مسائل په احادیثو کښې او په نزد د علماؤ ثابت دی۔

۲۴- کله چه یو سړے د مریضتیا د وجه نه وکیل یعنے نائب اونیسی د جمراتو دپاره بیا د هغه سړی عذر ختم شی روغ شی نو ده لره مستحب ده چه د جمراتو ویشتل راوگرځوی که راوے نه گرځولو نو څه حرج پرے نشته۔

۲۵- کله چه نائب وړوکے جمره یعنی شیطان د ځان دپاره اولی نو بیا دِے ئے د موکل دپاره اوولی دا طریقه جائز ده او بهتره دا ده چه

اول درے واړه جمرات دِ ځان دپاره اوولی بیا چه راواپس شی نو درے واړه جمرات به د موکل دپاره اولی۔

۲۶- کله چه یو سړے بے هوشه شو او نائب ئے اونه نیولو تردے چه د منی ورځے ترے تیرے شوے نو په دے سړی اعاده لازم شوه او که وکیل ئے اونیولو بیا پرے بے هوشی راغله نو هیڅ حرج نشته۔

۲۷- طواف او سعی په لاندے چهت کښې کول افضل دی او په بره چهت کښې جائز دی لیکن د ضرورت په وخت کښې او که سعی په بره چهت کښې کوی نو دا کوشش به کوی چه په سعی کښې د صفا مروه د حدودو نه بهر نشی (مینځ مینځ کښې دِے سعی کوی)۔

۲۸- په عمرے والا باندے طواف وداع نشته په راجح قول د علماؤ کښې۔

(شرح مسلم ۱/۴۲۷ - البیهقی ۵/ ۱۱۶).

او په سنن کبری کښې ورسره د (الحاج) قید راغلے دے یعنی طواف وداع په حاجی باندے واجب دے او په عمرے والا باندے نه دے واجب۔

OOOOOOOO

د هدی احکام

١- څوك چه تمتع يا قِران والا وی په دوئ هدی لازم ده چه په منی کښې به ذبح کولے شی په ورځ د اختر او حاجی ترے پخپله هم خوراك کولے شی۔ او حاجی مفرد باندے قربانی یعنی هدی نشته۔

٢- دویم د هدی او اضحیه یعنی قربانی مینځ کښې فرق دے او هغه دا چه هدی فرض ده او قربانی په نزد د بعضے علماؤ واجب ده لیکن هغوی وائی چه په مسافر نشته۔ او اکثر علماء ورته سنت وائی او په مسافرئے هم واجبوی۔

٣- دریم : څوك چه طاقت د هدی نه لری نو لس روژے به نیسی، درے د عرفے د ورځے نه مخکښې او اوه د حج نه روستو (سوره البقره) او د اضحیه نه موندلو په صورت کښې روژے نیول نشته۔

٤- د هدی په ځائے پیسے ورکول فقیرانو ته دا حرام دی او سخته ګناه ده دا د ځان نه شریعت جوړول دی۔

﴿لَن يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَـٰكِن يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنكُمْ﴾

(سورة الحج)۔

٥- د هدی ذبح کول په غیر د حرم نه بل ځائے کښې نه دی جائز که چا ذبح خارج د حرم نه اوکړه نو بیا به دوباره ذبح کوی اګر که دا غوښه ئے حرم ته راوړی وی او په فقیرانو ئے تقسیم کړے وی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- دارنګ د اختر د ورځ نه مخکښې هدی ذبح کول جائز ندی که چا د اختر د ورځے نه مخکښې ذبح اوکړه نو بیا به بله ذبح کوی۔

٧- د چا نه چه هدیه د ناپوهئ نه پاتے وی نو روسته دے په حرم (مکه مکرمه) کښې ذبح کړی او که کورته راغلے وی نو مکه مکرمه کښې دے ځان له وکیل اونیسی چه دده دپاره ذبح اوکړی۔

٨- که د یو سړی نه د هدی طاقت وی او نه ئے د روژے نیولو وسع وی ځکه چه بیمار دے نو چه کورته راغے لس روژے به اونیسی او نور څه پرے نشته۔

٩- که یو سړے په شوال یا ذو العقده کښې عمره اوکړی او بیا واپس کورته لاړو بیا حج ته راغے نو راجح دا ده چه دا متمتع نه دے په ده هدیه نشته دا د عمر بن الخطاب او ابن عمر رضی الله عنه نه نقل ده او که کورته لاړ شی بلکه جدے یا طائف یا بل ځائے ته لاړو بیا حج ته راغے نو په ده باندے هدیه لازمه ده۔

د حرم شریف حدود

یو مسجد حرام دے او بل حرم دے د حرم زمکه لویه ده او د حرم دپاره خپل احکام دی چه د هغے دپاره حدود د حرم معلومول ضروری دی د مکے مکرمے حرم د شمال جانب نه چه تنعیم دے شپږ کلو میټر دے او جنوبی جانب ئے اضات دے چه ددے او د کعبے شریفے تر مینځ دولس کلو میټره لاره ده او مشرقی جانب نه جعرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چه ددې ترمينځ شپاړس کلوميټره او د شمالي شرقي جانب نه وادي نخله ده چه ددې او مکې ترمينځ څوارلس کلوميټره فاصله ده ددې او د مغربې جانب نه الشميسي دې چه هغې ته حديبيه هم وائي ددې ترمينځ پنځلس کلوميټره دي کله چه انسان پدې لار ورتيرېږي نو دوه کانړي د سړك په سر باندې ولاړ دي د يو ميټر په مقدار چه هغه د حرم د حدودو نښه ده.

(فقه السنه ۱/۶۷– الاعلاق النفيسه: ۶۰).

پدې حدودو کښې دننه ښکار کول جائز نه دي، بوټي ګياه کښانې شو کول هم روا نه دي او پدې کښې ګناهونه کول هم ډيره سخته سزا لري او پدې کښې د ګناه اراده کول هم سبب د سزا دې ددې نه بهر قرباني يعني ذبح کول جائز نه دي لکه مخکښې بيان شو. د مدينې طيبې حرم هم شته چه هغه د جبل عير نه تر جبل ثور پورې دې او جبل ثور د احد نه شاته دې پدې کښې هم ښکار کول جائز ندي دارنګه ددې ونې بوټي وهل جائز ندي دې باره کښې ډير احاديث بخاري، مسلم وغيره کښې ليدلې شي.

۴– په مکه مکرمه کښې يو مونځ په يو لاکهه دې باقي نورو اعمالو کښې صحيح روايت نه دې راغلې چه هغه هم په يو لاکهه دي صرف اميد د الله تعالى نه کوو چه د فضيلت د دغه ځائې په وجه په ډيرو چندونو ئې قبول کړي نو هغه خلق چه هغوی پيسې روپۍ حرم شريف ته ليږي د خيرات کولو دپاره نو د هغې نه دا بهتره ده چه خپلو خپلوانو يا ګاونډيانو له ئې ورکړي.

د عرفات، مزدلفې او منیٰ مسائل

۱– په حج کښې اهمه فريضه عرفات کښې حاضريدل دي د هغې وخت د عرفې د ورځې د زوال نه پس تر د اختر د ورځې د صبا راختلو پورې دې. پدې وخت کښې چه څوك لږ ساعت دپاره عرفات ته لاړلو برابره ده که اوده وي که بې هوشه که هر حالت کښې وي نو دده فرض ادا شو ليکن صحيح وخت د عرفات دا دې چه د زوال نه پس به عرفات ته داخل شي او د غروب الشمس نه پس به راکوزيږي.

۲– د عرفې په ورځ حاجي دپاره روژه نيول غوره ندي بلکه پدې ورځ کښې ذکر، دعا له زور ورکول پکار دي.

۳– په عرفات کښې به جمع بين الصلاتين کوي او دارنګه قصر به کوي دا عمل د رسول الله ﷺ او د هغه د صحابه کرامو وو، څوك چه ددغه عمل خلاف کوي نو هغه د سنتِ محمدی نه خلاف کوي. دارنګ په مزدلفه کښې جمع بين الصلاتين کول پکار دي يعنې د ماښام او ماسخوتن مونځ به يوځائې کوي سره د قصر نه يعنې دوه رکعاته به د ماسخوتن او درې رکعاته به د ماښام کوي. دارنګه د منی په درې ورځو کښې هم قصر کول پکار دي اګرکه ته مکه مکرمه کښې مقيم ئې. پدې باندې امام ابوداود باب اينبې دې (باب القصر لاهل مکه).

ابن عمر رضی الله عنه به مکه کښې مقيم وو خو کله به چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی ته تللو نو بیا به ئے هلته قصر کولو (فقه السنه ۱/۶۳۹)۔

٤- په عرفات مزدلفه او منی کښ د ذکر تلبیه، سکینه او آرام خیال ساتل پکار دی په مزدلفه کښے هر ځائے وقوف کولے شی سوی د وادی محسر نه ځکه دغه د اصحاب الفیل د عذاب ځائے دے ددے نه ځان ساتل پکار دی۔

٥- **د اختر** په ورځ اعمال پدے ترتیب سره کول پکار دی:

۱- اول شیطان ویشتل

۲- بیا ذبح کول او سر خرئیل یا صرف سرخرئیل

۳- بیا طواف زیارت کول او دا ترتیب سنت دے که چا پدے کښے بے ترتیبی اوکړه نو په ده باندے هیڅ نشته رسول الله ﷺ صحابه کرامو رضی الله عنهم ته فتوٰی ورکړے وه چه:

اِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ- کوه څه گناه پکښ نشته یعنی کرامو د تقدیم او تاخیر متعلق تپوسونه کول چا وئیل چه ما طواف مخکښے اوکړو، چا اووئیل چه ما ذبح مخکښ اوکړه چا اووئیل ما سعی مخکښ اوکړه نو نبی ﷺ تولو ته اووئیل چه خیر دے پدے کښے څه حرج نشته خوك چه وائی دم پدے لازمیږی نو هیڅ صحیح دلیل ورسره نشته۔ (بخاری، مسلم)۔

٦- حج قِران کول او ځان سره هدی نه بوتلل۔ حج قِران کښ د هدی څاروے بوتلل شرط دی او ډیر خلق دا مسئله نه پیژنی بلکه بعض مولیان ترے هم خبر ندی، دے باره کښے تفصیل بخاری، مسلم کښے د جابرؓ وغیره حدیث کښے ذکر دے۔

٧- بعض خلق د عرفے شپه منی کښے نه تیروی سیده د مکے نه عرفات ته ځی دا کار غلط دے بلکه په مِنی کښے شپه تیرول سنت دی۔

قال النبی ﷺ : خُذُوْا عَنِّیْ مَنَاسِكَكُمْ ۔

او دا د رسول الله ﷺ فعل هم دے، د حج نه میله جوړول ندی پکار۔

٨- دارنګه بعض خلق مزدلفه کښے د اختر شپه نه تیروی سیده منی ته ځی دا کار غلط دے بلکه شپه تیرول مزدلفه کښے ضروری دی تردے چه سحر مونځ دلته اوکړے بلکه بعض محققین علماء دیته رکن وائی یعنی فرض ئے ګنړی۔ صرف کمزورو زنانو او ماشومانو او مریضانو ته اجازت دے چه د نیمے شپے نه روسته لاړ شی منی ته۔

٩- بعض خلق په مسجد حرام او مسجد نبوی کښے د مونځ کونکی په مخکښے تیریږی او حال دا دے چه رسول الله ﷺ خو په مسجد نبوی کښے منع کړیده د تیریدلو نه په مخکښے د مونځ کونکی او فرمائیلی ئے دی:

لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيْ مَا ذَا عَلَيْهِ لَكَانَ اَنْ يَقِفَ اَرْبَعِيْنَ خَيْرًا لَّهٗ مِنْ اَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ. متفق علیه۔

دا حدیث عام دے شامل دے مسجد حرام او مسجد نبوی او نورو مساجدو ته۔ نو حتی الوسع د مونځ کونکی مخے ته مه تیریږه۔ چه ګناه ځان سره رانه وړے او کوم حدیث کښے چه استثناء

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسجد حرام راغلی ده هغه ضعیف دے رواه ابن ماجه۔

۱۰- اهل علم لره پکار دی چه دعوت الی الله تعالی جاری اوساتی او خلق د کتاب او د سنت د عظمت نه خبر کړی او تعصب مذهبی او وطنی او لسانی او سیاسی پریدی صرف قرآن او حدیث ته ډرجوع اوکړی دا صرف د کامیابئ لاره ده۔

۱۱- **نا اشنا مسئله** :

بعض تاجران خلق د تجارت په ویزه لاړ شی نو بیا سعودی حکومت اجازت نه ورکوی چه حج دے اوکړی او که بلا احرام مکے مکرمے ته ځی برائے تجارت نو اجازت ورکوی نو آیا دغه سړے که جامو کښے احرام اوتړی نو څه حکم به ئے وی ؟ دارنګه هغه خادمان چه د حجاجو خدمت له ځی نو هغوی احرام ته نه پریدی په میقات کښے او هغوی د حج اراده لری نو ددے حل دا دے – ان شاء الله – چه احرام دے اوتړی یعنی نیت دے اوکړی او خپلو جامو کښے دے حرم ته داخل شی او طواف او سعی دے اوکړی بیا دے حج اوکړی خپلو جامو کښے او یا که جامے اوباسی او احرام اچوی چه قادر شی نو په ده باندے دم (قربانی) لازم دے او که نه ؟۔ دوه قوله د علماؤ دی :

۱- **اول قول** دا دے چه دم به ورکوی ځکه ګنډلی جامے ئے اغوستی دی (کومے چه په حالت د احرام کښے اغوستل ناروا دی) اګرکه معذور دے لیکن معذور باندے هم دم راځی لکه قرآن کښے دی ﴿ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا اَوْ بِهِ اَذًى مِنْ رَاْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ

اَوْ صَدَقَةٍ اَوْ نُسُكٍ ﴾ نو ګوره معذور باندے ئے فدیه راوستے ده۔ دارنګه دا به هم دم ورکوی۔

۲- قول ثانی دا دے چه په ده څه نشته ځکه د بخاری روایت کښے راځی : فَمَنْ لَمْ يَجِدْ اِزَارًا فَلْيَلْبَسِ السَّرَاوِيلَ۔ که لنګ نه وی نو پرتوګ اچول جائز دی، دا دے واچوی۔ او پدے حدیث کښے ورسره فدیه او دم ندی ذکر شوی او نه بل روایت کښے راغلی دے او په قیاس باندے دم نه لازمیږی او هم دا قول صحیح دے او آسان دے والحمد لله۔

۱۲- **مسئله** : ملتزم د دروازے او حجر اسود مینځ مقام ته وائی پدے ځائے کښے دعا قبلیږی او نبی علیه السلام دلته سینه او مخ او لیچے مبارکے ایخوستی دی۔

اوګوره الصحیحه (۲۱۳۸/۵)

(لیکن دا خبره یاد ساتل پکار دی چه د ملتزم د طواف وغیره سره تعلق نشته بلکه دا د عام وخت خبره ده یا چه کله د حج نه واپس کیږی نو دلته دے دعا اوغواړی)۔

۱۳- په حالت د حیض کښے طواف جائز ندے، ځکه طواف په مسجد کښے دے او مسجد ته د زنانه راتلل ندی جائز۔ دغه شان په بے اودسئ کښے هم طواف ندے پکار۔

۱٤- د ماشومانو د حج بیان۔

۱- اوله مسئله دا ده چه د ماشومانو حج په اتفاق د علماؤ سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحیح دے حدیث د بخاري او مسلم کښې دي : (اَلِهٰذَا حَجٌّ ؟ قَالَ : نَعَمْ) یو زنانه رسول الله ﷺ ته اوفرمائیل چه ددے ماشوم دپاره حج اوکړم نو رسول الله ﷺ ورته جواب ورکړلو چه آؤ ! او ثواب به ستا کیږي [مسلم].

۲- او دا حج به نفلي حسابیږي او اجر به ئې د مور او پلار وي فرض حج به بیا کوي چه بالغ شو او وسع ئې کیدله، دا اجماعي مسئله ده.

۳- : چه ماشوم کله څه جنایت اوکړي لکه عطر یا سر پټول یا نور محظورات د احرام شو نو آیا په ده فدیه او جزاء شته او که نه ؟ دے کښې راجح قول دا دے چه هیڅ پرے نشته، ځکه نبي علیه السلام فرمائي :

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ الصَّبِيِّ حَتّٰى يَبْلُغَ. الحديث.

نو په حقوق الله تعالی کښې په ده څه نه راځي هاؤ! که پردے مال هلاك کړي یا قتل وغیره اوکړي بیا د هغے بدله پرے شته. دا رأی د ډیرو علماؤ ده لکه احناف، اهل الظواهر اهل الحدیث والسنه.

بعض علماء پرے فدیه وغیره واجبوي ځکه دده حج صحیح دے احرام ئې صحیح دے نو جنایت ئې معتبر دے، لیکن داقیاس دے او حدیث باندے عمل پکار دے.

٤- نیابت به د ماشوم د طرفه صرف په شیطان ویشتلو کښې وي باقي ټول احکام به خپله کوي او قرباني ترے بل څوك کولے شي.

٥- که یو سړے ماشوم په اوګه کینوي او د خپل طواف نیت اوکړي او ورسره د ماشوم نیت هم اوکړي آیا دا صحیح ده او که نه ؟ نو ظاهر دا ده چه دواړو طواف اوشو او همدا خبره غوره ښکاري ځکه نبي علیه السلام د ماشوم دپاره جدا طواف باندے امر ندے کړے. په (فتاوی اسلامیه ۲/۱۸۲) کښې داسے دي.

٦- د ماشوم د طرفه به څوك نیابت کوي چه احرام ورلره اوتړي او نیت ورلره اوکړي نو ظاهر دا ده چه هر ولي ئې کولے شي که مور ئې اوکړي هم صحیح ده (وَلَكِ اَجْرٌ) مسلم.

٧- د ماشوم په حج کښې اجر هغه ته هم ملاویږي او مور پلار ته هم ملاویږي – کما في المرعاة (۸/۳۱۲).

په حج کښې نائب نیول

۱٥- پنځلسمه مسئله : په حج کښې نائب نیول جائز دي لیکن په څو شرطونو باندے :

۱- اول شرط دا دے چه مؤکل به عاجز وي یا به مړ وي که طاقت لري نو نائب نشي نیولے.

۲- دویم شرط دا دے چه بالغ مسلمان به وي.

۳- دریم شرط دا دے چه مخکښې به نائب ځان دپاره حج کړے وي او که هغه حج نه وي کړے نو بیا نیابت نشي کولے ځکه صحیح حدیث کښې راځي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرُمَةَ)

(رواه ابوداود وهو قول اکثر اهل العلم، سبل السلام (۲/۱۸٤)

اولا ځان دپاره حج اوکړه بیا د بل نه کوه۔

۱۶ – زنانه د سړی د طرفه حج کولے شی او سړے د زنانه د طرفه۔ کما فی البخاری۔

۱۷ – یو سړے فقیر وی بل مال ورکړو ځان له ئے پرے حج اوکړو بیا دا فقیر مالدار شو آیا دوباره په ده حج لازم دے ؟

جواب : نه دے لازم بلکه یو حج کافی وی ځکه الله تعالی بیت الله ته تګ یوځل لازم کړیدے او دا سړے غنی شو په مال د بل باندے۔ (السیل الجرار ۲/۱٦۱، فتاوی الدین الخالص)۔

۱۸ – خوك چه مونځ نه کوی د هغه د طرفه حج کول جائز ندی که مړ وی او که ژوندے، دارنګه خوك چه مونځ نه کوی او حج له ځی د هغه حج باطل دے ځکه تارك الصلاة (مونځ پریخودونکے) کافر دے مرتد دے او د مرتد عبادات قبول ندی تردے چه ایمان راوړی۔ دے مسئله کښے اختلاف شته لیکن دا قول احتیاطی دے۔ فتاوی اسلامیه (۲/۱۸۵)

۱۹ – خوك چه د بل نه حج کوی په مذکوره شرطونو باندے نو آیا حج قِران به ورته کوی او که تمتع او که افراد نو فقه حنفی کښے لیکی چه حج قِران به کوی ځکه چه تمتع خو بیا حج د مکے نه جوړیږی او دلته مؤکل ورته د پاکستان نه د حج پیسے ورکړیدی نو د هغه مخالفت راځی۔

(لکه عالمګیری، کفایة المفتی (٤/۳۳۳) کښے دی)۔

لیکن ظاهر دا ده چه حج قِران کښے د هدی بوتلل د میقات نه شرط دے او هغه اکثر خلق نه کوی او نه ئے کولے شی نو حج افراد دِے اوکړی او که تمتع کوی هم صحیح ده ځکه مؤکل د طرفه هغه حج اجازه ده چه کوم کیږے شی اوچه کوم نشی کیدے نووکیل په هغے مکلف ندے۔

۲۰ – محرم بل محرم له سر د اختر په ورځ خرئیلے شی کله چه د شیطان ویشتلو او ذبح نه فارغ شی۔

اوګوره اللباب (۱۵٤) وابن ابی شیبه (٤/۱۲۳)۔

۲۱ – په طواف کښے موالات یعنی پرله پسے والے شرط دے او که نه ؟ نو صحیح دا ده چه موالات په طواف کښے شرط ندے۔

قال النووی فی المجموع (۸/٤۸) :

اَجْمَعَ الْمُسْلِمُوْنَ عَلٰی اَنَّ الْقُعُوْدَ الْيَسِيْرَ فِيْ اَثْنَاءِ الطَّوَافِ لِلْاِسْتِرَاحَةِ جَائِزٌ۔

[د مسلمانانو اجماع ده چه د استراحت دپاره طواف کښے لږ شان کیناستل جائز دی]۔

دارنګه که جمعه اودریږی او طواف لا پوره نه وی نو مونځ به اوکړی او بیا به طواف د هغه ځای نه شروع کړی لیکن دا نیم ګردش دِے بیا د سره کړی او تول طواف دِے نه د سر نه کوی۔

(فتاوی هیئة کبار العلماء ٤٦٤/۱، محلی: ۵)۔

لیکن که عبث او بلا ضرورت انقطاع ئے طواف کښے راوستله لکه ټیلفون کوی یا روټئ ته کینی یا چا سره ګپ شپ دپاره کینی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا طواف باطل دے۔

والتحقیق فی الدین الخالص، السیل الحرار ۱۹۲/۲ النیل ۱۱۰/۵

۲۲– حج تمتع او قِران اهل مکه نشی کولے لکه قرآن فرمائی:

﴿ ذٰلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ اَهْلُهٗ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ﴾۔

یعنی حج تمتع او قِرآن د آفاقی کسانو دپاره دی۔ دے باره کښے روایت د ابن عباسؓ بخاری کښے هم شته۔

۲۳– حج اکبر بعض خلق وائی هغه حج دے چه جُمعه او عرفه جمع شی، دا اصطلاح د قرآن او حدیث نده هاؤ! د دغه حج فضیلت شته۔ لیکن حج اکبر هر یو حج ته وائی او حج اصغر عمرے ته وائی او کوم روایت کښے چه راغلی دی چه عرفه او جمعه جمع شی نو د اوویا (۷۰) حجونو نه زیات ثواب لری نو هغه ضعیف بلکه موضوعی حدیث دے۔

زاد المعاد ۱۷/۲، صحیح الجامع الصغیر ومقدمته ٥٤ ضعیفه ۳٤۱/۳

۲٤– د زنانه سفر په غیر د محرم نه د حج، عمرے دپاره روا ندے اگر که ډیرے زنانه ورسره وی، نبی علیه السلام فرمائی:

لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ اَنْ تُسَافِرَ يَوْمًا وَلَيْلَةً اِلَّا وَمَعَهَا مُحْرِمٌ۔ متفق علیه۔

(هیڅ یوے ښځے لره چه په الله او په ورځ د آخرت ایمان لری دا روا نهٔ دی چه د یوے ورځے او د شپے سفر بغیر د محرم نه اُوکړی۔

۲۵– که محرم نه وی پدے حج فرض ندے۔

۲٤– که یوه زنانه خاوند حج ته نه پریدی نو دے له جاز دی چه

د وروور سره یا پلار سره لاړه شی او د خاوند اجازت ته ضرورت نشته۔ حدیث دے (لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِيْ مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ) د فرض حکم په مقابله کښے د مخلوق خبره منل نشته۔

۲۶– په حج یا عمره کښے زنانه د حیض د منع کولو گولے خوړلے شی پدے شرط چه ضرر نه ورکوی۔

الفتاوی الاسلامیه (۱۸٥/۲)

۲۷– حج کول په هغه چا فرض دی چه په جهاز یا گاړی کښے یا پیدل په اس وغیره تللے شی بیت الله ته او بدن ئے روغ وی، دومره نفقه ورسره وی چه خپله خرچه اوکړی او کور کښے هم خرچه پریدی (مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا – ای الزادُ والرَّاحِلَةُ الحدیث)۔

بعضے خلق ښه مالدار وی او بیا هم حج نه کوی ځکه چه مال په اسراف طریقه خرچ کول غواړی، د دنیا سامانونه راوړل یا خیراتونه کول وغیره، نو د فرض عمل نه په بدعت پاتے شی۔

۲۸– د پلار په مال بچے مالدار ندے هاؤ! که پلار اجازت ورکړی چه حج اوکړه زما په مال باندے بیا پرے حج فرض شو ځکه دا هم مالدار شو په هبه سره۔

۲۹– یو سړی د حج او عمرے هر کال نذر منلے وی لیکن اوس ئ
وسع نه کیږی نو څه به کوی؟ الجواب: که داسے حال وی چ
یقینا معذور دے نو بیا به د قسم کفاره ورکړی نذر به ئے پوره شی

مَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَا يُطِيْقُهُ فَكَفَّارَتُهٗ كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ الحدیث.

(ابن ماجه (۲۱۲۷) وهو موقوف علی ابن عباس وسنده صحیح -

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰- په یو مزدور یا پولیس چه اسلامی حکومت د حج اجازت نه ورکوی نو آیا حج پرے شته ؟

جواب : آؤ ! حج پرے فرض دے د الله تعالی د طرفه، د حکومت خبره یا د بل خبره په مقابل د الله کښې نه منل کیږی هاؤ ! که پریدے عمل او کار بربادیږی نو بیا به ضرور اجازت اخلی که نهٔ ئے ورکوی کار به پریدی۔ (الفتاوی الاسلامیه ۲/۱۸۹).

۳۱- د قرض اداء کول مخکښې دی له حج کولو نه هاؤ! که مال ورسره د حج بیل وی او د قرض جدا نو بیا خیر دے، دارنګه که قرض په آسانئ سره خلاصولے شی نو بیا باك نشته۔

۳۲- په قرض پیسو حج کول صحیح دی لیکن که د قرض اداء کول ګران وی بیا ترے ځان ساتل پکار دی ځکه قرض معامله سخته ذمه واری ده۔

۳٤- مور پلار که مالدار وی او حج ئے نه وی کړے او مړ شو او مال ترے پاتے وی نو واجب ده چه حج ترے اوشی او که مسکینان وی نو بیا په اولادو باندے واجب نه ده چه د هغوی د طرفه نه حج اوکړی هاؤ ! که تبرّعًا او احسانًا ئے کوی نو غوره ده۔

۳۵- کله چه نیت د احرام ځان د پاره اوتړی او بیا ئے بدلوی د پلار یا مور د پاره نو دا ټیك نده ځکه الله تعالی فرمائی : ﴿ وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ ﴾ اکثر اهل علم فرمائی : حج او عمره په شروع سره لازمیږی۔

۳٦- یو حج د دوه کسانو د طرف نه بالاتفاق نهٔ صحیح کیږی۔

۳۷- جده میقات ندے که څوك جدی ته بلا احرام اورسیدو او د حج یا د عمرے اراده ئے وی نو په دهٔ باندے میقات ته تلل لازم دی که ورله ممکن وی او که چرته ممکن نهٔ وی نو د بعض علماؤ په نیز په دهٔ باندے دم لازم دے۔

او که د حج یا عمرے اراده ئے نه وی روسته ئے اراده پیدا شی نو بیا د جده وغیره نه احرام تړلے شی (بخاری)۔

۳۸- په هیره یا په خطاء سره ویخته یا نوکونه اخستلو باندے هیڅ نشته قال تعالی :

﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِيْنَا اَوْ اَخْطَاْنَا ﴾ قَالَ قَدْ فَعَلْتُ. اِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَعَنْ اُمَّتِیْ اَلْخَطَاَ وَالنِّسْیَانِ وَمَا اسْتُکْرِهُوْا عَلَیْهِ.

ابن ماجه۔

۳۹- دارنګه که چا په احرام کښې سهوًا یا په خطا سره څه ښکار مړ کړو نو په ده باندے جزاء نشته علی القول الراجح۔ کوم اثر چه قرطبی یا تفسیر احسن الکلام ٤/ کښې لیکلے نو هغه مرفوع او صحیح حدیث ندے بلکه د صحابو اقوال دی د یو بل سره متعارض دی هلته ئے اوګوره، قرآن کښې ﴿ مُتَعَمِّدًا ﴾ قید راغلے دے په همدے عمل پکار دے۔

٤۰- بعض خلق طواف فرض مخکښې د عرفات د تللو نه کوی دا غلط کار دے طواف فرض د اختر د نیمے شپے نه مخکښې په اتفاق سره نه کیږی بلکه د اختر په ورځ یا په صبا له کول پکار دی۔

٤۱- **طواف وداع** - آخری طواف دے چه د هغے نه روسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حـصاريدل نشته مگر که د رش (گنړے) د وجه نه پاتے شي لږ وقت نـو بـاك نشتـه۔ دارنـگـه کـه د طـواف وداع نه بعد څه سامان مكه كښے اخلی نو خير دے۔

٤٢- پـه حـرم شريف كښـے يـو شـے چـا اوموندلو نو لازما به ئے اعـلان كوی هميشه دپاره، خو كه دا كار ورته گران وی نو حكومت تـه ئے دے اوسپاری، ځـكـه لقطه د حرم هميشه حرامه ده۔ د باقی علاقو پشان حكم نه لری (بخاری، مسلم)

٤٣- شيـطـان ويشتـلـو كـښـے بـعـض خلق هغه عمود (ستنه، ديـوال) تـه شيـطـان وائـی او حـال دا دے چـه شيطان ويشتل هغـه حـوض دے كـوم كـښـے چـه دغـه ستـنـه ولاړه ده۔ دا ستنه نښه ده د شيطان، نو ته به كانړے د هغه حوض كښے اچوے دغه ولاړه ستنه، ديـوال ويشتـل نشتـه، هـاؤ كه هغه ډے اوويشتلو او كانړے حوض كښے واقع شو نو كار اوشو۔

٤٤- پـه تـقـديـم او تـاخير د طواف يا سعی يا شيطان ويشتلو يا ذبـح كـولـو كـښـے څـه نه لازميږی ليكن پدے ترتيب سره حج كول غـوره او افضل عمل دے (رذح طس) يعنی رمی، شيطان ويشتل، بيا ذبح كول، بيا سر خرئيل، بيا طواف بيا سعی كول۔

او هر چه اثر د ابن عباسؓ دے :

[مَنْ نَسِيَ مِنْ نُسُكِهٖ شَيْئًا اَوْ تَرَكَ فَلْيُهْرِقْ دَمًا].

نـو دا د نبی ﷺ قـول نـدے او د ابـن عبـاسؓ نه نقل شويدے په سـنـن كبـری كـښـے دارنـگـه ارواء الـغـلـيل (١١٠٠) باسناد صحيح

ليـكـن دا رأی د ابن عباسؓ ده او مرفوع حديث كښے خطا او نسيان معـافـی راغلی ده لكه الموسو عة الفقهية لـحسين بن عوده كښے تفصيل دے (٢٩٨/٤)۔

OOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاتمه د کتاب

د مسجد نبوی او نبی ﷺ د قبر زیارت له (زما نفس دِے د هغه نه قربانی شی) **او دا رنګه غارِ حراء یا نورو مسجدونو ته د تللو بیان۔**

اوله خبره داده: چه په حج کښے مدینے ته تلل نه فرض نه واجب او نه سنت دی۔ بلکه مدینے طیبے ته تلل د حج سره هیڅ تعلق نه لری بلکه مدینه طیبه ته تلل په غیر د حج نه سنت دی او اظهار محبت دے لیکن حاجیان څکه په حج کښ مدینے ته ځی چه مدینے ته جدا سفر کول د پاکستان نه یا د بل ملك نه کول ګران دی هر څوك چه دمدینے طیبے ته تلل غواړی نو هغه دِے اول دے حدیث باندے عمل کولو دپاره لاړ شی چه رسول الله ﷺ فرمائی: چه زما مسجد کښے یو مونځ کول په زرو (۱۰۰۰) مونځونو حسابیږی۔ [بخاری، مسلم]۔

او کوم روایت کښے چه پنځوس زره مونځونه راغلی دی هغه روایت ضعیف دے نو هرکله چه مدینے طیبے ته اورسیږی او په مسجد نبوی کښے تحیه مسجد اوکړی نو بیا به د رسول الله ﷺ د روضے مقدسے دپاره ورشی لیکن د اول نه به د محمد ﷺ د قبر زیارت اراده نه کوی دا خبره څکه کوو چه بیا د حدیث د محمد

ﷺ نه خلاف راځی او داسے نه ده پکار چه محمد ﷺ سره مینه کوے او د هغه د وینا نه مخالفت کوے بیا به ددے مثال داسے شی لکه پښتانه وائی (د خره مینه لغطه وی)۔

او د هغه په حدیث کښے دا دی:

عَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ الْخُدْرِیِّ رضی الله عنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ لَا تَشُدُّوا الرِّحَالَ اِلَّا اِلٰی ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ، اَلْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ الْاَقْصٰی وَمَسْجِدِیْ هٰذَا. متفق علیه۔

ترجمه: روایت دے د ابو سعید الخدریؓ نه چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی چه سفر به نه شی کولے او بل روایت کښ راځی. چه سفر مه کوئ هیڅ ځائے ته مګر دریے جماتونو ته ئے کوئ څکه دا موجب د ثواب دی چه هغه مسجد حرام او بیت المقدس او مسجد نبوی دے۔

او بله وجه دا ده چه پدے باندے ټولو صحابو - رضی الله عنهم - اجماع کړیده چه یو ځائے ته یا یو قبر یا یو مسجد ته - سوا ددے دریو مسجدونو نه - سفر کول پدے نیت چه هلته ثواب ډیر ملاویږی دا ناروا او بدعت دے۔

او کوم صحابه چه بصره، کوفه، شام، مصر، اویمن وغیره کښ اوسیدل نو یو هم د رسول الله ﷺ د قبر زیارت نه دے کړے۔

بلکه کوم خلق چه هغه حدیث پیش کوی چه بلال رضی الله عنه رسول الله ﷺ په خوب کښ اولیدلو چه ورته وے وئیل چه بلاله ! ولے مدینے طیبے ته نه راځی نو بلال رضی الله عنه مدینے ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغے او مسجد نبوی کښے ئے اذان اوکړلو او مدینه په لړزان شوه او ټول خلق په ژړا شو تردے چه ښځے د کورونو نه راووتلے۔ دا حدیث نه دے بلکه دروغ دی [المنار المنیف]۔ اوګوره الموضوعات لابن جوزیؒ۔ او دا حدیث په اتفاق د علماؤ نه دے ثابت۔

امام مالکؒ چه د مدینے طیبے اوسیدونکے عالم دے هغه به دا قول بد ګنړلو چه یو سړے اووائی : زرت قبر النبی ﷺ۔ ما د رسول الله ﷺ د قبر زیارت اوکړلو او همدارنګه پدے خبره باندے نور ډیر دلائل دی۔ بعضے خلق دا حدیث پیش کوی :

مَنْ زَارَنِیْ بَعْدَ وَفَاتِیْ فَکَأَنَّمَا زَارَنِیْ فِیْ حَیَاتِیْ۔

رسول الله ﷺ فرمائی : چا چه ځما زیارت زما د مرګ نه پس اوکړلو نو ګویا کښې ده زما په ژوند کښې زما زیارت اوکړلو دا حدیث موضوع دے، دروغژن دے یعنے چا رسول الله ﷺ باندے دروغ وئیلی او جوړ کړیدی۔ او بعضے بل غلط حدیث پیش کوی چه :

مَنْ حَجَّ فَلَمْ یَزُرْنِیْ فَقَدْ جَفَانِیْ – او – مَنْ زَارَنِیْ وَزَارَ اَبِیْ فِیْ عَامٍ وَاحِدٍ ضَمِنْتُ لَهٗ عَلَی اللّٰهِ الْجَنَّةَ۔

ترجمه : چا چه حج اوکړلو او زما زیارت ئے اونکړو نو ده زما سره جفا اوکړه او چا چه په یو کال کښې زما او زما د پلار یعنے ابراهیم علیه السلام زیارت اوکړو نو دا به جنتی وی۔ دا ټول روایتونه غلط دی اګر که مولیانو په خپلو کتابچو کښې لیکلی دی۔ ځکه دا حدیثونه په صحاح سته و کښې نشته۔ او نه په

مسند احمد کښې شته او نه په نورو مشهورو کتابونو د احادیثو کښې شته بلکه دا قسم روایتونه دارقطنی په موضوعی سندونو سره ذکر کړیدی نو دے قسم حدیثونو له هیڅ قسم اعتبار په دین کښې نشته۔ بعضے بے تحقیقه خلق وائی : چه دا خو صرف د شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ قول دے او نور علماء داسے نه وائی۔

زه وایم چه ټول پیغمبران خصوصا نبی ﷺ او ټول صحابه اوتابعین او ټول امتِ مسلمه پدے خبره کومه چه مخکښې بیان شوه متفق دی، سوا د څو بدعتیانو نه څه پکښې ځان ته محبانِ رسول الله وائی۔ او حال دا دے چه نه د هغه د سنت نه خبر دی او نه د هغه د طریقے نه خبر دی بلکه هسے بے ځایه دعویٰ کوی۔

نو اے مسلمانانو ! د صحیح دین تابعدار شئ ځکه محمد ﷺ مونږ په واضحه لار پریښی یو مونږ ته ئے پوره دین رارسولے دے د دے دین تابعداری کول ضروری دی نورو طریقو جوړولو ته حاجت نشته۔

کله چه مدینے طیبے ته اورسیږی نو اول به مسجد نبوی ته لاړ شی هلته به په سنت طریقه داخل شی یعنی درود به اووائی او دا دعا به اووائی :

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِیْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ۔

لکه حدیث د مشکات کښې راغلی دی بیا که د جمعے وخت نه وو نو دوه رکعته تحیة المسجد به کوی که چا په (روضة من ریاض الجنة) کښې اوکړل نو ډیره ښه ده بیا به د رسول الله ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

روضے مبارکے تـه راشی او درود، سلام به اووائی، قبلے ته به ئے شا وی او حجرے ته به ئے مخ وی۔

عبد الله بن عمر رضی الله عنهما به داسے سلام کولو :

السلام علیك یا رسول الله السلام علیك یا ابابکر، السلام علیك یا ابتِ۔

سلام دِے وی په تاباندے اے د الله رسوله۔ سلام دِے وی په تا باندے ابوبکره !۔ سلام دِے وی په تاباندے اے پلاره !۔ ځکه چه عمر رضی الله عنه دده پلار وو (موطا امام مالك) او همدارنګه سلام به نورو صحابه کرامو کولو۔

او کله چه مسجد ته داخل شی امام احمد، شافعی، مالك- رحمهم الله – وائی : چه په وقت د درود او سلام کنبے به حجرے د رسول الله ﷺ ته مخ کوی او قبلے ته به شا کوی او د امام ابوحنیفةؒ قول دا دے چه حجرے تـه به شا کوی او قبلے تـه به مخ کوی او بعضے حنفی علماء وائی : چه حجره به چپ طرف ته ګرځوی۔

او که په سلام کنبں سړے دا الفاظ زیات کړی : السلام علیك یا نبی الله ﷺ یا خیر خلق الله یا کریم الخلق علی ربه، یا امام المتقین نو صحیح ده ځکه دا ټول صفات د رسول الله ﷺ دی لیکن په اتفاق د علماؤ سره به سړے د رسول الله ﷺ حجرے ته دعا نکوی بلکه قبلے ته به مخ کوی دا اتفاقی مسئله ده بیا به په ابوبکر رضی الله عنه سلام واچوی او بیا به په عمر فاروق رضی الله عنه باندے۔

نو کله چه فارغ شی نو قبلے ته دِے متوجه شی او دعا دِے ځان

دپاره غواړی مدینه طیبه کنبے بل مسجد دے چه هغے ته مسجد قباء وائی او دا اول رسول الله ﷺ آباد کړے وو کله ئے چه مدینه طیبه ته هجرت اوکړلو او کله چه مسجد نبوی آباد شو نو بیا به د خالی (هفتے) په ورځ باندے کله په سورلئ او کله پیاده ورتلو او دوه رکعاتـه مونځ بـه ئے پکنبے کولو او دا بـه ئے فرمائیل : چه مسجد قباء کنبں مونځ کول د عمرے هومره ثواب لری نو حاجی صاحب لره پکار دی چه مسجد قباء ته ددے سنت د اتباع دپاره لاړ شی او نور کوم جماتونه چه په مدینه طیبه کنبے آباد دی د هغے حکم د ټولو جماتونو پشان دے، د هغے دپاره د عبادت په نیت تګ نشته او که انسان هسے چکر ته ځی نو جائز ده۔

بلکه دغه مساجد سبعه (اوه مسجدونه) او مسجد علیؓ او فاطمهؓ او مسجد ابوبکر او مسجد عمر رضی الله عنهم دا ټول جماتونه ترکیانو جوړ کړیدی۔ دے مساجدو ته تلل او دوه دوه رکعته مونځ کول په کنبے بدعت دے۔

او رسول الله ﷺ به بقیع مقبرے ته تللو کومه چه مسجد نبوی تـه نزدے ده نو حاجیانو صاحبانو له دغه مقبرے ته ورتلل پکار دی۔ پدے مقبره کنبے بے شماره شهیدان صحابه رضی الله عنهم پراته دی او عبرت دِے ترینه واخلئ چه دا خو د ټولو اولیاءِ کرامو سرداران دی او بیا هم نه پرے جنډے شته او نه پرے شالونه شته او نه پرے ګنبدونه شته او نه ئے قبرونه پاخه دی۔

نو حاجیانو لـه ترے عبرت اخستل پکار دی او د دنیا نـه بے

(c) ketabton.com: The Digital Library

رغبتې کول ورله پکار دي چه دا صحابه کرام رضی الله عنهم ددې فانی دنيا نه لاړل نو يو ورځ به مونږ هم ځو. بيا ډې مدينه طيبه کښې اوسيږي او مسجد نبوی کښې ډې مونځونه کوي چه ترې قضاء نشي.

مدينه طيبه ته په ورتللو کښې بدعات

۱- اول بدعت: صرف د رسول الله ﷺ د قبر د زيارت دپاره اراده کول بدعت دې بلکه سنت طريقه دا ده چه اول به د مسجد نبوی نيت اوکړې بيا به خپله ورسره زيارت هم اوکړې.

۲- ځوك چه مسجد نبوی ته ځي هغوی ته درخواستونه (عريضې) ورکول چه محمد ﷺ ته زما دا عرض اوکړه او دا عرض اوکړه دا بدعت دې.

۳- مدينه طيبه ته د داخليدو دپاره غسل کول بدعت دې.

٤- مدينه طيبه ته د داخليدو په وقت هيڅ قسم دعا او ذکر نشته . دې مقام کښې خاص دعا کول بدعت دې.

٥- د تحية المسجد نه مخکښې زيارت کول بدعت دې. يعنی اول به تحية المسجد اوکړی بيا به زيارت اوکړي.

٦- د رسول الله ﷺ قبر مبارك ته په خشوع سره اودريدل او مونځ پشان ښې لاس په چپ لاس کيخودل دا عمل بدعت دې.

٧- په وخت د دعا کښې قبر ته مخ کول افضل نهٔ دی.

٨- ځوك چه وائي د قبر په خوا کښې دعا ښه قبليږی دا غلط وائي.

٩- نبی عليه السلام ته په وسيله کښې پيش کول بدعت دې چه يو انسان اووائي اې الله! دده په خاطر زما دا دعا قبوله کړې ځکه په انسانانو او نيك بندګانو باندې وسيله نيول نشته بلکه نبی عليه السلام باندې ايمان لرل او د هغه تابعداری کول دا لويه وسيله ده.

۱۰- د نبی عليه السلام نه په دنيا کښې شفاعت طلب کول بدعت دې ځکه د هغه شفاعت به صرف قيامت کښې شروع کيږي.

۱۱- بعضې جاهلان رسول الله ﷺ غيبدان ګڼړی دا د مشرکانو عقيده ده.

۱۲- د تبرك حاصلولو دپاره د رسول الله ﷺ حجرې پورې لاس يا نور بدن راخکل غلط دي.

۱۳- د قبر يا د لرګی خکلول بدعت دې. دا ټول بدعات په السنن والمبتدعات، اغاثة اللهفان د ابن قيمؒ، الاعتصام د شاطبیؒ، فتاوی شيخ الاسلام او حجة النبی د البانیؒ کښې ذکر دی.

۱٤- امام غزالیؒ په احياء العلوم کښې د درود او سلام څه خاص الفاظ ذکر کړيدی او حال دا دې چه په دې باب کښې صحيح څه ندی ثابت بلکه هغه درود غوره دې کوم چه په مانځه کښې لوستلې شي. او د ابن عمر طريقه مخکښې مونږ ذکر کړه.

۱۵- قبر شريف ته د مانځه دپاره مخامخ اودريدل ډير لوی بدعت دې. بلکه غير الله ته سجده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٦- بعضے په محراب كښې دوه دوه ركعاته كوي او دا وائي چه دا د رسول الله ﷺ محراب دے او حال دا دے چه د رسول الله ﷺ په زمانه كښې محراب نه وو بلكه دا خو تركيانو جوړ كړيدے.

هاؤ ! روضة من رياض الجنة كښې مونځ شته.

١٧- د قبر نه ګير چاپيره د ذكر او تلاوت دپاره كيناستل بدعت دے. اقتضاء الصراط المستقيم-(٢١٠)

١٨- د هر مانځه نه روستو د رسول الله ﷺ قبر له ورتلل او په هغه باندے سلام وئيل بدعت دے.

١٩- د مانځه نه پس په اوچت آواز سره : السلام عليك يا رسول الله وئيل بدعت دے.

٢٠- په روضه كښې په خاص كجورو سره - چه هغے ته صيحاني وائي - خيرات كول غلط عمل دے.

٢١- ددے التزام كول چه پخواني مسجد كښې مونځ اوكړم كوم چه د رسول الله ﷺ په زمانه كښې وو او حال دا دے چه د صفِ اول خيال نه ساتي داخبره غلطه ده بلكه ټول مسجد نبوي يو شان حكم لري يعني كوم زيادت چه په مسجد نبوي كښې شويدے د هغے هم هغه شان اجر دے كوم چه قبل الزيادت دے.

٢٢- څلويښت مونځونه كول په مسجد نبوي كښې ضروري نه دي بلكه يو ضعيف حديث كښې راغلي دي. نو دا ضروري ګڼړل بدعت دے.

٢٣- د زيارت په ورځ د احد د شهيدانو زيارت كول او دا ورځ

ورله خاص كول بدعت دے.

٢٤- د مسجد نبوي نه په شا راوتل بدعت دے. همدغسے نور بدعات هم شته. چه ځان ساتل ترے ضروري دي.

غار حراء يا غار ثور ته تلل د چكر دپاره جائز دي ليكن د عبادت يا ثواب په نيت تلل بدعت دے ځكه رسول الله ﷺ ته چه كله وحي اوشوه او په تبليغ ورته امر اوشو نو بيا هغه غارونو ته د عبادت دپاره ندے تلے او نه ئے چا ته امر كړيدے پدے خبره باندے. او نه يو صحابي دغه غارونو ته د عبادت دپاره تلے دے.

نو هغه كسان جاهلان دي چه دغه غارونو ته بلاضرورته ځي او هلته په غارونو كښې دوه دوه ركعاته مونځ كوي هلته مونځ كول نشته دے. دا پكښې بل بدعت دے. تاسو به چرته عرب او نه وينئ چه هغه دغه غارونو ته ځي بلكه صرف تركيان او بعض افغانان ورته روان وي. او بعض ناپوهه خلق د خپل ځان سره زنانه هم بوځي. دا هسے تكلف او مشقت كول دي.

بيت المقدس ته سفر كول ثواب لري لكه حديث كښې راځي رسول الله ﷺ فرمائي : چه په بيت المقدس كښې مونځ كول يو په پنځه سوه دے. او دا صحيح حديث دے. او په بعض رواياتو كښې (٢٥٠) دوه نيم سوه مونځونو ثواب ذكر دے لكه په تمام المنه كښې ذكر دے.

ليكن بيت المقدس ته دحج په ورځو كښې تلل څه ضروري نه دي.

دا يو څو مسائل مونږ مختصراً ذكر كړل په مشوره د بعضے

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library